

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Kateřina Duřková

**Regionální a sub-regionální organizace v peacekeepingu -
Afrika**

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Kateřina Duřková**

Vedoucí práce: **doc. Mgr. Oldřich Bureř, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

Dušková, Kateřina. *Regionální a sub-regionální organizace v peacekeepingu - Afrika*. Praha, 2016. 100 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Oldřich Bureš, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Práce se zabývá hodnocením peacekeepingových misí regionálních a sub-regionálních organizací v Africe v porovnání s misí OSN. Práce obsahuje stručné shrnutí postavení regionálních organizací v systému OSN, dále bezpečnostních orgánů ECOWAS a AU. Pokračuje stručným shrnutím vývoje peacekeepingu dle chronologického přístupu Organizace spojených národů. Krátce se také zabývá regionálními organizacemi a jejich dokumenty týkající se bezpečnosti. Stručně představuje evaluační rámec mírových misí Diehla a Druckmana a základních otázek a kritérií kladených téměř u všech mírových operací. Jádro práce poté spočívá ve stručném představení pozadí konfliktů u vybraných misí, jejich mandátem a analýzou jejich úspěšnosti na základě výše zmíněného evaluačního rámce. Mise pro porovnání úspěšnosti jsou ECOMICI, kterou vedla ECOWAS, AMIS, jež byla vedena Africkou unií a MONUC, jako zástupce mise vedené OSN. V závěru jsou mise porovnány mezi sebou a identifikovány problémy, nebo naopak jejich úspěchy.

Klíčová slova

Peacekeeping, AMIS, ECOMICI, MONUC, evaluace

Abstract

The thesis deals with evaluation of missions lead by regional and sub-regional organizations in Africa, compared with the UN mission. Work includes a brief summary of the status of regional organizations in the UN system, as well as security authorities of ECOWAS and the AU. Continues a brief summary of the evolution of peacekeeping according to the chronological approach of the United Nations. Shortly also deals with regional organizations and their documents relating to security. Briefly presents the evaluation framework of peacekeeping missions by Diehl and Druckman and basic questions and criteria imposed in almost all peacekeeping operations. The core work then consists of a brief presentation of the background of conflicts in selected missions, their mandate and the analysis of their success on the basis of the above evaluation framework. Mission success for comparison are ECOMICI, led by ECOWAS, AMIS, which was led by the African Union and MONUC, as the representative of the UN-led mission. The conclusion includes the missions commparison and identifiacion of their problems or achievements.

Keywords

Peacekeeping, AMIS, ECOMICI, MONUC, evaluation

Rozsah práce: 217 231 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 5. 2016

Kateřina Dušková

Institut politologických studií
Teze diplomové práce

Práce se bude zabývat úspěšností peacekeepingových misí vedených sub-regionálními a regionálními organizacemi v porovnání s úspěšností OSN. Pro svou práci jsem vybrala po jednom zástupci z každé kategorie. Mise ECOMICI vedená ECOWAS, mise AMIS vedená AU a mise MONUC vedená OSN.

Tyto mise mají několik společných znaků. Všechny jsou ukončené. Je to jedno z kritérií, které je významné tím, že s časovým odstupem se mise lépe hodnotí. Všechny se dají zařadit do misí tzv. druhé generace, Tedy neměly za úkol pouze pozorovat, ale i vykonávat další významné funkce. Všechny se odehrály na africkém kontinentu.

Výzkumná otázka zní: Mohou být regionální a sub-regionální mise úspěšné?

Má hypotéza je, že tyto mise ve své snaze o nastolení míru neuspěly, ale stejně tak neuspěla ani mise OSN. Vycházím z předpokladu, že obě mise mimo OSN pak OSN musela převzít. Také si myslím, že organizace mimo OSN, na africkém kontinentu zvláště, nemají pro tyto úkoly dostatečné kapacity. Výhodou těchto operací ale může být kulturní a jazyková blízkost, znalost prostředí a problémů v místě konfliktu.

Předpokládám, že mise dosáhnou dílčích úspěchů, ale celkově úspěšné nebudou.

Obsah

Úvod	2
1. Definice peacekeepingu	4
1.1. Kapitoly VI A VII Charty OSN.....	4
1.2. Kapitola VI a ½.....	4
1.3. Vývoj misí podle OSN	5
1.3.1. Rané operace.....	5
1.3.2. Období po konci studené války	5
1.3.3. Současnost	6
1.4. Jiný pohled na peacekeeping	7
2. Regionální organizace a vztah k OSN	9
2.1. Mezinárodní organizace a vztah organizací k OSN	9
2.2. Regionální organizace a jejich bezpečnostní mechanismus	11
2.2.1. Africká unie (African union – AU)	11
2.2.2. Mírová a bezpečnostní rada (Peace and Security Council - PSC)	11
2.2.3. Hospodářské společenství západoafrických států (Economic Community of West African States – ECOWAS)	13
2.2.4. Mediační a bezpečnostní rada	15
3. Evaluační rámec Diehla a Druckmana.....	17
3.1. Základní kritéria.....	17
3.2. Základní cíle	18
3.3. Druhá generace peacekeepingových misí.....	19
4. Mise ECOMICI v Pobřeží Slonoviny	21
4.1. Pozadí problémů v Pobřeží Slonoviny.....	21
4.2. Krize	22
4.3. Vstup ECOWAS	23
4.3.1. Rozhovory v Lomé	24
4.3.2. Dohoda z Linas-Marcoussis	25
4.3.3. Vývoj situace po Dohodě z Linas-Marcoussis (Linas-Marcoussis Agreement – LMA).....	28
4.4. ECOMICI	29
4.5. ECOMICI v evaluačním rámci Diehla a Druckmana	34
4.5.1. Aktéři sporu	34
4.5.2. Časové vymezení a alternativa	35

4.5.3. Typ mise	35
4.5.4. Základní cíle peacekeepingových mise	35
4.5.4.1. Omezení násilí	35
4.5.4.2. Zadržení násilí	37
4.5.4.3. Vyřešení sporů mezi aktéry.....	38
4.5.5. Dohled nad volbami	39
4.5.6. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace.....	39
4.5.7. Ochrana lidských práv	40
4.6. Zhodnocení mise.....	44
5. Mise AMIS v Súdánu.....	46
5.1. Pozadí problémů v Súdánu.....	46
5.2. Dárfúr	48
5.3. Krize	50
5.4. Vstup AU.....	52
5.4.1. Rozhovory v N'Djameně, Addis Abebě a Abuje.....	52
5.4.2. Dárfúrská mírová smlouva (Darfur Peace Agreement – DPA)	54
5.5. AMIS	56
5.6. AMIS v evaluačním rámci Diehla a Druckmana	59
5.6.1. Aktéři sporu	59
5.6.2. Časové zařazení a alternativy.....	59
5.6.3. Typ mise	60
5.6.4. Základní cíle mise	60
5.6.4.1. Omezení násilí	60
5.6.4.2. Zadržení násilí	61
5.6.4.3. Vyřešení sporů mezi aktéry.....	62
5.6.5. Dohled nad volbami	62
5.6.6. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace.....	62
5.6.7. Ochrana lidských práv	63
5.7. Zhodnocení mise.....	65
6. Mise MONUC v Demokratické republice Kongo.....	67
6.1. Pozadí problémů v Demokratické republice Kongo (The Democratic Republic of the Congo – DRC)	67
6.2. Krize	68

6.2.1. První konžská válka (1996 – 1997)	68
6.2.2. Druhá konžská válka (1998 – 2003).....	69
6.3. Dohoda o příměří z Lusaky (The Lusaka Ceasefire Agreement)	70
6.4. MONUC	71
6.4.1. Mandát a jeho vývoj.....	71
6.5. MONUC v evaluačním rámci Diehla a Druckmana	75
6.5.1. Aktéři sporu	75
6.5.2. Časové zařazení a alternativy	75
6.5.3. Typ mise	76
6.5.4. Základní cíle mise	76
6.5.4.1. Omezení násilí	76
6.5.4.2. Zadržetí násilí	77
6.5.4.3. Vyřešení sporů mezi aktéry.....	77
6.5.5. Dohled nad volbami	78
6.5.6. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace (DDR).....	79
6.5.7. Ochrana lidských práv	82
6.6. Zhodnocení mise	83
Závěr a zhodnocení	86
Základní cíle	86
Omezení násilí	86
Zadržetí násilí.....	87
Vyřešení sporů	88
Dohled nad volbami	89
Odzbrojení, demobilizace a reintegrace.....	89
Ochrana lidských práv.....	91
Zhodnocení	93
Summary	94
Použitá literatura	95

Úvod

Cílem mé práce je zhodnotit úspěšnost misí vedených regionálními organizacemi vůči úspěšnosti misí vedených Organizací spojených národů. Konkrétními příklady pro mou práci jsou ECOWAS a jeho mise ECOMICI, AU a její mise AMIS a za OSN je to mise MONUC.

Důvodem výběru těchto misí bylo několik kritérií. První kritérium je ukončenost mise, ačkoli mírová operace na daném území probíhá dál. To, že každá z těchto misí byla nahrazena misí jinou, by mohlo naznačovat selhání a to jak v regionálním podání, tak v podání OSN. Na druhou stranu změna mandátu nemusí nutně značit selhání mise, může se jednat i o změnu okolností a evoluci potřeb konkrétní operace. Dalším mým kritériem bylo i to, že všechny proběhly na africkém kontinentu. ECOMICI v Pobřeží slonoviny, AMIS v Súdánu a MONUC v Demokratické republice Kongo. Je smutným faktem, že v Africe je rozmístěn největší počet peacekeepingových misí pod vedením OSN a přes veškerou snahu mezinárodního společenství se nedaří tento region stabilizovat. Další společnou proměnnou je i to, že všechny tři operace byly umístěny do podmínek vnitrostátního konfliktu. I to je jeden z charakteristických problémů v rámci afrického regionu. Dalším společným znakem je zařazení všech tří misí do tzv. „druhé generace“.

Předpokládám, že vzhledem k tomu, že jak ECOMICI, tak AU nejsou primárně obrannými společenstvími, ačkoli mají stanovy, které se těchto opatření týkají, nebudou mít efektivitu srovnatelnou s OSN. Přesto mají blízko k prostředí a kultuře na místě zásahu, což by mohlo být výhodou obzvláště při mediační činnosti. Dále vojáci jsou často ze zemí blízkých místu konfliktu. Možné nedostatky mohou vzniknout ve financování misí a tedy pod-vybavenosti, či jiných nedostatcích v zásobování či vyzbrojení.

V úvodu své práce se krátce zastavím u definice pojmu peacekeeping, tak jak se k němu staví OSN a jeho stručným vývojem a také jeho nezakotvením v Chartě OSN a dále nabídnu ještě jiný pohled na mírové operace. V další části své práce stručně shrnuji postavení regionálních organizací vůči OSN a bezpečnostní mechanismy, nebo spíše ustanovení, které mají ve svých dokumentech Africká unie a Hospodářské společenství západoafrických států. V další kapitole představím evaluační rámec, který budu využívat pro svou práci. Jedná se o rámec, který ve své knize *Evaluating Peace Operations* podrobně popsali Druckman a Diehl. Dále už se budu zabývat přímo misemi. Kde to lze využívám stejná kritéria, ale některé mise, některá kritéria prostě nemají a nelze je tedy hodnotit. Vždy v úvodu kapitoly představím situaci před rozmístěním mise a tím zároveň učím výchozí bod srovnání. V každé kapitole pak představím mandát mise a pak už ji zařazuji do rámce dle Diehla a Druckmana. Vždy začínám identifikací aktérů, časovým vymezením a zařazením do mise druhé generace. Obecně další kritéria jsou omezení, zadržení a vyřešení konfliktu a další kritéria stanovuje typ mise, tedy úkoly, které plní. Jedná se o dohled nad volbami (tam,

kde proběhly), demobilizace, odzbrojení a reintegrace, ochrana lidských práv. Poslední dvě zmíněná kritéria jsou společná všem misím bez výjimky. V závěru porovnam mise dle těchto kritérií a zhodnotím výsledek.

1. Definice peacekeepingu

Podle Diehla a Druckmana, o jejichž práci se budu při své analýze opírat jako o hlavní zdroj hodnotícího rámce, je peacekeeping nejednoznačně definován a teorie pro úspěšnost jednotlivých misí je neúplná. Na tom se shodne vícero autorů.¹ Peacekeepingové mise byly dlouhou dobu dominantou Organizace spojených národů. Rámec jejich působení je na pomezí kapitoly VI o pokojném řešení sporů a kapitoly VII o akcích při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných Charty OSN.

1.1. Kapitoly VI A VII Charty OSN

Kapitola VI se skládá z článků 33 – 38, kde ustanovuje, že pokud se státy dostanou do sporu, mají je řešit mírovou cestou a Rada bezpečnosti může činit doporučení, nebo strany přímo požádat, aby své spory takto řešily. Rada může také konat šetření, nebo navrhnout vhodné prostředky k řešení těchto sporů.²

Kapitola VII Charty se zabývá ve svých člancích 39 – 51 akcemi při ohrožení míru. Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí, nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna. Rada bezpečnosti také může strany vyzvat k učinění opatření, která uzná za vhodné a přihlíží k tomu, zda byla splněna. Může také rozhodnout o opatřeních proti straně, která tato doporučení nesplní. To zahrnuje přerušování hospodářských styků, leteckých, diplomatických a dalších. Rada bezpečnosti je podle článku 42 oprávněna, pokud předchozí donucovací prostředky nebudou úspěšné, použít i síly, které uzná za vhodné. Dále obsahuje procedurální opatření a vyzývá členské státy k připravenosti poskytnout vojenskou podporu.³ Kapitola VII Charty v sobě nese silný donucovací prvek.

1.2. Kapitola VI a ½

Peacekeeping, jak je všeobecně přijímáno, je provozován podle kapitoly 6 a ½. Je to koncept nezakotvený v Chartě Organizace spojených národů, ale téměř od počátku jejího vzniku je takto na mnoha místech uplatňován. Kombinuje prvky mírového řešení sporů a vojenský aspekt. Využití vojenských, civilních a administrativních opatření, které se aplikují na danou zemi s jejím souhlasem, nebo přímo na její pozvání, ale zároveň je to přítomnost cizích vojáků na území státu. Zahrnuje sice vojáky, jejichž mandát může nést prvky donucení, ale oproti kapitole VII Charty vyžaduje souhlas státu, na jehož území má být mise vyslána.

¹ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 133.

² Organizace spojených národů. Charta Organizace spojených národů. San Francisco, USA. 26. června 1945, Kapitola VI.

³ Organizace spojených národů. Charta Organizace spojených národů. San Francisco, USA. 26. června 1945, Kapitola VII.

1.3. Vývoj misí podle OSN

Organizace spojených národů věnuje historii a vývoji peacekeepingových misí samostatnou sekci. Na tomto místě bych shrnula pohled instituce, která peacekeeping a celou jeho koncepci vytvořila. OSN rozděluje peacekeepingové mise, na rozdíl od jiných pohledů na ně, chronologicky.

1.3.1. Rané operace

Peacekeeping vznikl v době studené války, kdy rozdělení křesel v Radě bezpečnosti, tedy hlavně rivalita Sovětského svazu a západních demokracií, paralyzovala její rozhodování. Peacekeeping byl tedy limitován na několik funkcí: udržování příměří, stabilizaci situace v místě zásahu a poskytování zásadní podpory pro politické snahy vyřešit konflikt mírovými prostředky. Tyto mise sestávaly z neozbrojených vojenských pozorovatelů a lehce vyzbrojených jednotek, jejich role byla pozorovat, hlásit a budovat důvěru. První dvě nejstarší operace, které byly vyslány a dosud jsou aktivní: UNTSO - UN Truce Supervision Organization a UNMOGIP - UN Military Observer Group in India and Pakistan. Tyto dvě mise jsou klasickým příkladem pozorovací a monitorovací mise, pozorovatelé nebyli ozbrojeni.

První operace, která zahrnovala ozbrojené jednotky, měla odpovědět na Suezskou krizi v roce 1956: UNEF I - First UN Emergency Force. První operace velkého rozsahu, ONUC - UN Operation in the Congo v roce 1960, na vrcholu své velikosti čítala téměř 20 000 osob. Tato mise jasně ukázala i rizika spojená s operacemi vysílanými do válkou zmítaných regionů, zemřelo během ní 250 příslušníků OSN včetně Generálního tajemníka Daga Hammarskjölda. V šedesátých a sedmdesátých letech ustavila OSN i další krátkodobé mise, např. v Dominikánské republice, ale i dlouhodobě nasazené operace, např. na Kypru a Blízkém východě. V roce 1988 byly mírové jednotky oceněny Nobelovou cenou míru.⁴ Tento typ peacekeepingu se také označuje jako typ „tradičních misí“.

1.3.2. Období po konci studené války

S koncem studené války se strategický kontext pro peacekeeping dramaticky změnil. OSN posunulo a rozšířilo pole působnosti operací od „tradičních misí“, s mandátem hlavně v mezích pozorování, k „multi-dimenzionálním“, komplexním operacím. Tyto robustní operace měly za úkol zajistit implementaci obsáhlých mírových smluv a asistenci při pokládání základu pro dlouhodobě udržitelný mír. Povaha konfliktů se také proměnila. Peacekeeping, původně rozvíjený jako nástroj pro mezistátní konflikty, se po konci studené války více a více zapojoval do vnitrostátních konfliktů a občanských válek. Mírové

⁴ Organizace spojených národů: History of peacekeeping [online]. The early years. [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/early.shtml>

jednotky dostávaly širokou škálu úkolů od budování vládních institucí, přes monitoring dodržování lidských práv, až po odzbrojení, demobilizaci a reintegraci bývalých vojáků zpět do občanské společnosti. Vojenské jednotky zůstaly jádrem mise, ale přidaly se i další profese, které se staly běžnou součástí personálu, např. ekonomové, právní experti, policejní důstojníci, administrativa a další. Po roce 1989 také stoupl počet vysílaných misí. Do roku 1994 Rada bezpečnosti autorizovala 20 nových misí a celkový počet dosáhl přibližně 75 000 lidí. V polovině devadesátých let přišlo období hodnocení. Tradiční mise a jejich úspěchy zvýšily očekávání, a tedy nové mise dostávaly úkoly nad jejich kapacity. Obzvláště neschopnost tyto mise financovat, či se usnést na jejich mandátu je velmi komplikovala. Také byly vysílány na místa, kde ještě probíhal ozbrojené konflikty v plné síle (UNPROFOR, UNOSOM, UNAMIR). Těmto operacím se dostalo silné kritiky v místech, kde se nedodržovaly mírové dohody, nebo samotné jednotky trpěly nedostatkem podpory, či zdrojů. Později jejich selhání prošlo důkladným prošetřením. S pokračujícím neklidem ve světě vznikaly nové operace (např. UNMIBH, UNPREDEP a další). Na sklonku 20. století OSN hodnotila svoje kapacity a provedla reformu mírových jednotek. Přesto pokračovalo rozmisťování komplexních a rozsáhlých misí (např. UNOCI, MONUC, UNMIL a další). V prvních deseti letech 21. století OSN zapojila mírové jednotky do vzdálených, nestabilních nejistých oblastí.⁵

1.3.3. Současnost

V březnu 2015 čítaly peacekeepingové operace OSN více než 93 700 vojenských jednotek, přes 13 100 policejních jednotek, více než 5 200 mezinárodních civilních pracovníků, přes 11 600 místních civilních zaměstnanců a přes 1 800 dobrovolníků v 16 různých operacích. Do jednotek OSN přispívá 128 zemí. Od doby, kdy OSN začala s revizí a konsolidací misí, byl v roce 2010 poprvé zaznamenán pokles v těchto číslech. Souviselo to hlavně se stažením jednotek ze Středoafričské republiky a Čadu (MINURCAT) a také snížením počtu jednotek v Demokratické republice Kongo (MONUSCO). Dnešní multidimenzionální mise ale nezmizí, spíše se předpokládá, že se pro ně najde uplatnění i v budoucnu. Jejich úkoly budou i nadále obsahovat: usnadnění politického procesu; ochranu civilního obyvatelstva; asistenci při odzbrojení, demobilizaci a reintegraci bývalých bojovníků; podpora při organizaci voleb; ochrana a prosazování lidských práv; a asistenci v obnově vlády práva.⁶

⁵ Organizace spojených národů: History of peacekeeping [online]. Post Cold-War surge.[cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/surge.shtml>

⁶ Organizace spojených národů: History of peacekeeping [online]. The present. [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/present.shtml>

1.4. Jiný pohled na peacekeeping

Peacekeeping je technika vyvinutá hlavně Organizací spojených národů pro pomoc při kontrole a řešení ozbrojených konfliktů. Žádná obecná definice, o které by panovala většinová shoda, zatím neexistuje. Marrack Goulding ho podle historických zkušeností s peacekeepingem definuje:

„Operace založená Organizací spojených národů, která je rozmístěna se souhlasem stran, na pomoc s kontrolou a řešením konfliktů mezi nimi, na náklady všech členských států s vojenským i dalším personálem a vybavením, které poskytují, chovajícím se nestranně a užívajícím sílu na nejnižší možné úrovni.“⁷

Dále ale ve svém článku z roku 1993 rozlišuje šest různých typů peacekeepingových operací.

Typ jedna označuje jako preventivní rozmístění. To je mise, která je vyslána na místo před tím, než konflikt vůbec začne, na území jedné ze stran sporu na její žádost. Jednotky mají za úkol částečně fungovat jako systém včasného varování, ale hlavně zvyšují politickou cenu rozhodnutí agresora, pokud by zaútočil. V devadesátých letech byla tato mise aplikována v Makedonii.

Typ dvě označuje jako tradiční peacekeeping. Hlavní funkce těchto operací je podporovat tvorbu míru za pomoci vytvoření podmínek, za kterých může politické vyjednávání pokračovat. Její aktivity zahrnují monitorování příměří, kontrolu nárazníkových zón apod. Mají být rozmístěny pouze dočasně, ale historicky se ukázalo, že mohou trvat i velmi dlouho, pokud snaha o tvorbu míru probíhá pomalu, příkladem se stala UNTSO na Blízkém východě, která trvala téměř 45 let, nebo mise na Kypru UNFICYP, která se protáhla na 29 let.

Existují další tři podtypy těchto tradičních misí: neozbrojené skupiny vojenských pozorovatelů; ozbrojené na přechodě založené mise, které mají za úkol kontrolovat přidělené teritorium; a operace ozbrojené, nebo neozbrojené, které podporují, nebo jsou umístěny po donucovacích mírových operacích.

Třetím typem jsou operace, které byly založeny pro implementaci komplexního urovnání, na kterém se strany již dohodly. Jejich úkoly se značně liší a zahrnují široké spektrum činností: monitoring příměří, demobilizaci vojáků, ničení zbraní, formování a výcvik nových ozbrojených sil; nových policejních sil; dohled nad administrací; ověřování respektu vůči lidským právům; založení informační kampaně k vysvětlení urovnání apod. Úspěšný příklad této mise nalezneme v Namibii.

Čtvrtý typ mise se skládá z operací, které mají chránit doručování humanitární pomoci v podmínkách probíhajícího ozbrojeného konfliktu. Tento typ mise byl vyzkoušen v Somálsku a Bosně a Hercegovině. V Somálsku selhal, ale hlavně proto, že na místě nebyla žádná státní autorita, která by misi mohla odsouhlasit,

⁷ Goulding, M. (1993) The evolution of United nations peacekeeping. International Affairs. Vol. 69, No. 3, p. 455

a v různých částech země, ovládaných různými skupinami, byli různě ochotní, nebo schopní misi akceptovat.

Pátý typ Goulding již nepovažuje za čistý peacekeeping, protože pravděpodobně bude obsahovat i prvky donucení. Také do něj zařazuje prvky peacemakingu, tedy tvorbu politického urovnání, a post-konfliktního peacebuildingu. Jsou to mise umístěné do států, kde se instituce úplně rozpadly, vládne tam anarchie a bezprávi a je třeba zemi v tomto směru zcela obnovit. Vyžaduje to komplexní program zahrnující distribuci humanitární pomoci, zajištění příměří, demobilizaci, politického procesu národního smíření, obnovení státní administrativy a politických struktur, ekonomickou obnovu a další. Tato metoda byla využita v 60. letech v Kongu, kde museli využít i donucovací prvek.

Poslední, šestý typ se od peacekeepingu také vzdaluje. Goulding ho nazývá „ceasefire enforcement“. Mise se stává v podstatě silovým tradičním peacekeepingem. Zaujme pozice po uzavření příměří, ale je dobře vyzbrojena a může použít sílu proti kterékoli straně, která poruší příměří, nebo jinou vojenskou dohodu. To znamená, že může využít sílu i jindy, než jen v sebeobraně.⁸

⁸ Goulding, M. (1993) The evolution of United nations peacekeeping. International Affairs. Vol. 69, No. 3, p. 456 - 460

2. Regionální organizace a vztah k OSN

2.1. Mezinárodní organizace a vztah organizací k OSN

Kapitola VIII pokládá právní rámec pro vztah mezi regionálními organizacemi a OSN v udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Kapitola představuje kompromis mezi univerzalistickými a regionalistickými tendencemi. Kompromis byl dosažen právě kapitolou VIII, která se zabývá hlavně vymezením kompetencí regionálních dohod nebo agentur na jedné straně a Rady bezpečnosti na straně druhé. Hlavním rysem tohoto vymezení je, že ústřední role v udržování mezinárodního míru a bezpečnosti patří Radě. Jinými slovy, kapitola VIII se týká především, stanovení hierarchického vztahu mezi Radou a regionálními uskupeními. Kapitola VIII se skládá z článků 52-54.

Článek 52

1. Žádné ustanovení této Charty nebrání existenci oblastních dohod nebo orgánů pro řešení takových otázek, týkajících se udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, které jsou vhodné pro oblastní akci, jestliže takové dohody nebo orgány a jejich činnost lze sloučit s cíli a zásadami Organizace spojených národů.
2. Členové Organizace spojených národů, kteří vstoupí v takové dohody nebo ustaví takové orgány, vynaloží veškeré úsilí, aby dříve než předloží místní spory Radě bezpečnosti, dosáhli jejich pokojného řešení použitím těchto oblastních dohod nebo orgánů.
3. Rada bezpečnosti povzbuzuje rozvoj pokojného řešení místních sporů použitím takových oblastních dohod nebo orgánů buď na podnět států, jichž se to týká, nebo z popudu Rady bezpečnosti samé.
4. Tento článek se nijak nedotýká použití článků 34 a 35.

Článek 53

1. Kde je to vhodné, použije Rada bezpečnosti takových oblastních dohod nebo orgánů pro donucovací akci pod svým vedením. Avšak žádná donucovací akce nebude podniknuta podle oblastních dohod nebo oblastními orgány bez zmocnění Rady bezpečnosti, ledaže jde o opatření proti některému nepřátelskému státu, blíže určenému v odstavci 2 tohoto článku, tak jak jsou předvídána podle článku 107 nebo v oblastních dohodách směřujících proti obnovení útočné politiky takového státu, dokud Organizace nebude na žádost příslušných vlád pověřena úkolem zabránit dalšímu útoku takového státu.
2. Výraz „nepřátelský stát“, kterého je použito v odstavci 1 tohoto článku, vztahuje se na každý stát, který byl za druhé světové války nepřítelem kteréhokoli signatáře této Charty.

Článek 54

Rada bezpečnosti bude vždy plně zpravována o každé činnosti pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, která se podniká nebo zamýšlí podle oblastních dohod nebo oblastními orgány.⁹

Článek 52 pojednává o oblastních dohodách nebo orgánech pro řešení sporů. Neposkytuje žádnou definici, ale jasně z ní vyplývá, že jde o uskupení na geografickém základu (regionální). První odstavec stanovuje univerzální nadřazenost OSN všem organizacím a nutnost souladu s jejími stanovami, tedy Chartou. Řešení sporů zase náleží primárně organizacím regionálním a až sekundárně po nezdařeném řešení náleží problém k případnému projednání OSN. Výhodou regionálních organizací a řešení sporů na jejich základě je tedy to, že jsou „konfliktu blíže“ a jsou tedy obeznámeni lépe s povahou konfliktu a zároveň jsou v regionu autoritou. „Lokální konflikty“ jsou tedy podle článku 52 předmětem řešení primárně pro regionální uskupení nebo organizace, pokud mají ustanovení týkající se řešení sporů, jsou tedy primárně řešiteli problémů v regionu. Ne všechny regionální organizace takové nástroje mají k dispozici. Rada bezpečnosti také může regionálním organizacím určit, aby se sporem zabývala. Toto ustanovení opět potvrzuje nadřazenost OSN nad regionálními organizacemi.

Dále je zde jasně řečeno, že řešení sporů podle čl. 34 a 35 není nijak vyloučeno, což znamená, že kterýkoli z členů OSN může upozornit na narušení míru, nebo bezpečnosti a kterýkoli nečlen OSN může upozornit na spor, jehož je stranou, pokud přijme zásady pokojného řešení sporů.¹⁰

Článkem 53 je opět potvrzena supremace OSN nad ostatními. Rada bezpečnosti může regionální organizace využít k donucovacím akcím, ale regionální uskupení bez souhlasu Rady donucovací prostředky využívat nesmí.

Donucovacími akcemi se rozumí vojenského charakteru, jak bylo později diskutováno při uvalení sankcí na Dominikánskou republiku Organizací amerických států v roce 1960. Dalším zvažovaným aspektem v souvislosti s regionálními organizacemi bylo, zda je peacekeeping donucovací akcí. Intervence Spojených států amerických v Dominikánské republice v roce 1965 se stala spouštěčem této debaty, nakonec bylo rozhodnuto, že síla nebyla navržena ani použita proti lidu Dominikánské republiky, nebo republice samotné, tedy se nejednalo o donucovací akci. Existuje také široká podpora postupu, že pokud se jedná o peacekeeping, tedy bez donucovacího elementu, je možné akci podniknout bez souhlasu Rady bezpečnosti. Článek 54 ustavuje povinnost informovat Radu bezpečnosti o těchto aktivitách.

⁹ Organizace spojených národů. Charta Organizace spojených národů. San Francisco, USA. 26. června 1945, Kapitola VIII, čl. 52 – 54.

¹⁰ Organizace spojených národů. Charta Organizace spojených národů. San Francisco, USA. 26. června 1945, Kapitola VIII, čl. 35 a 34.

2.2. Regionální organizace a jejich bezpečnostní mechanismus

2.2.1. Africká unie (African union – AU)

Předchůdkyně AU, Organizace africké jednoty, byla založena 25. května 1963 podpisem Charty Organizace africké unie v Addis Abebě (Etiopie). Téměř po čtyřiceti letech existence organizace doznala změn, rozhodla se reagovat na vývoj ve světě a byla nahrazena nástupnickou organizací. Africká unie (African Union - AU) byla založena 11. července 2000 podpisem Ustavujícího aktu Africké unie (Constitutive Act of the African Union) v Lomé (Togo). V Ustavujícím aktu byly uvedeny základní principy a úkoly, které by měla organizace plnit, stejně jako její základní orgány. Ustavující akt obsahoval i formulace týkající se státní suverenity, nezasahování a bezpečnosti.

Článek 3 se zabýval úkoly, které by měla AU plnit, mimo jiné:

- b) bránit suverenitu a teritoriální integritu a nezávislost členských států;
- f) propagovat mír, bezpečnost a stabilitu na kontinentu;
- h) propagovat a ochraňovat lidská práva a práva národů v souladu s Africkou chartou lidských práv a práv národů a dalšími relevantními nástroji ochrany lidských práv.

Článek 4 ustavoval principy AU, mezi něž patří:

- b) respekt k hranicím členských států;
- e) mírové řešení konfliktů mezi členskými státy unie přiměřenými prostředky, o kterých může být rozhodnuto Shromážděním;
- f) zákaz užití síly nebo hrozby silou mezi členskými státy Unie;
- g) nezasahování žádným členským státem do vnitřních záležitostí jiného členského státu;
- h) právo Unie intervenovat v členských státech, pokud o tom rozhodne Shromáždění, za vážných okolností, a to při válečných zločinech, genocidě a zločinům proti lidství;
- j) právo členských států požadovat intervenci Unie pro obnovení míru a bezpečnosti;
- p) odsouzení a odmítnutí všech neústavních změn vlády.

Článek 9 se zabývá pravomocemi a funkcemi Shromáždění:

- g) dávat pokyny Výkonné radě o správě konfliktů, válek a jiných nouzových situací a obnovení míru;¹¹

2.2.2. Mírová a bezpečnostní rada (Peace and Security Council - PSC)

Hlavním orgánem zabývajícím se bezpečností v Africe v rámci AU je Mírová a bezpečnostní rada (Peace and Security Council - PSC). Je to klíčový orgán, který se zabývá prevencí, zvládnutím a řešením konfliktů v rámci African Peace

¹¹ Africká unie. Ustavující akt Africké unie. Lomé, Togo. 11. července 2000. čl. 3 a 4.

and Security Architecture (APSA), což je zastřešující pojem pro hlavní mírový mechanismus AU. PSC byla navržena jako systém kolektivní bezpečnosti a včasného varování se schopností rychle a efektivně odpovědět na konfliktní a krizové situace. Její základní funkce zahrnují včasné varování, preventivní diplomacii, usnadnění peace-makingu, zakládání operací na podporu míru a za jistých okolností i doporučení intervence v členských státech. PSC také zajišťuje peace-building, postkonfliktní rekonstrukci, humanitární akce a zvládání katastrof.¹²

Autorita PSC se odvíjí od Protokolu o dodatcích k Ustavujícímu aktu z roku 2003. Dodatek ke článku 20, tedy článek 9 Protokolu, ustavuje PSC a Shromáždění rozhoduje o jejich funkcích, pravomocích, složení a organizaci.¹³

Podle článku 7 Protokolu mezi její pravomoci patří:

- Předvídat a zabránit sporům a konfliktům, jakož i podmínkám, které mohou vést ke genocidě a zločinům proti lidskosti;
- Vysílat peace-makingové, peace-buildingové a peacekeepingové mise;
- Doporučovat intervenci v jiném členském státě, pokud jde o přitěžující okolnosti, zejména válečné zločiny, genocidu a zločiny proti lidskosti
- Zavádět sankce;
- Zavést společnou obrannou politiku AU;
- Zajistit implementaci klíčových úmluv a nástrojů v boji proti mezinárodnímu terorismu;
- Podporovat koordinaci mezi regionálními mechanismy a AU, pokud jde o mír, bezpečnosti a stabilitu v Africe;
- Sledovat demokratické postupy, dobrou vládu, právní stát, ochranu lidských práv a základních svobod, úctu k posvátnosti lidského života a mezinárodnímu humanitárnímu právu;
- Podporovat a povzbuzovat zavádění úmluv a smluv o kontrole zbrojení a odzbrojení;
- Kontrolovat a přijmout opatření v situacích, kdy je ohrožena národní nezávislost a svrchovanost členského státu násilnými činy, včetně akcí žoldáků;
- Podporovat a usnadnit distribuci humanitární pomoci během ozbrojených konfliktů nebo velkých přírodních katastrof.¹⁴

¹² Africká unie: Peace and Security Council (PSC) [online]. [cit. 12. ledna 2016]. Dostupné z: <http://au.int/en/organs/psc>.

¹³ Africká unie. Protokol vztahující se k založení Mírové a bezpečnostní rady Africké unie. Durban, Jihoafrická republika. 9. července 2002, čl. 9.

¹⁴ Africká unie. Protokol vztahující se k založení Mírové a bezpečnostní rady Africké unie. Durban, Jihoafrická republika. 9. července 2002, čl. 7.

Její pravomoci jsou tedy velmi rozsáhlé a zahrnují široké spektrum aktivit, které může Mírová a bezpečnostní rada podniknout v případě, že dojde k závěru, že je ohrožena bezpečnost státu, a to i ve vnitřních záležitostech.

PSC pracuje na bázi summitů na ministerské a vyslanecké úrovni. Má 15 členů, kteří jsou voleni Výkonnou radou AU a schváleny Shromážděním na jeho následujícím zasedání. Pět členů je voleno na tříleté období a deset členů je voleno na dvouleté období. Odcházející členy je možné okamžitě znovuzvolit a zpravidla se ujímají mandátu první dubnový den po schválení Shromážděním. Členové jsou voleni na základě regionálního klíče a národnostní rotace. Obvykle má tedy region střední Afrika tři mandáty, východní Afrika tři mandáty, severní Afrika dva mandáty, jižní Afrika tři mandáty a západní Afrika čtyři mandáty.¹⁵ Sekretariát PSC poskytuje přímou podporu a sídlí v rámci Odboru pro mír a bezpečnost Komise AU. Všichni členové PSC mají povinnost stálé přítomnosti v Ústředí AU. Setkání se mohou konat na třech úrovních: stálých zástupců, ministerské úrovni, nebo hlav států a vlád. Předsednictví se točí podle anglického abecedního pořádku zemí po měsíci. Agendu určuje předseda, může také upozornit na konkrétní problém ohrožující bezpečnost, jehož projednání nesmí být odmítnuto členskými státy. Rozhodnutí jsou přijímána pomocí konsensu, pokud to není možné, hlasuje se prostou většinou, nebo dvoutřetinovou většinou. Pokud je členem PSC stát, jehož se rozhodnutí týká, zdržuje se účasti v diskuzi a rozhodovacího procesu.¹⁶

2.2.3. Hospodářské společenství západoafrických států (Economic Community of West African States – ECOWAS)

Hospodářské společenství západoafrických států bylo založeno 28. května 1975 smlouvou z Lagosu (Nigérie). Společenství mělo původně čistě ekonomický charakter, ale po dvaceti letech vývoje došlo v roce 1993 k revizi smlouvy a rozšíření jeho pravomocí. K podpisu Revidované smlouvy o ECOWAS (Revised Treaty) došlo 24. července 1993 v Cotonou (Benin).

Kapitola X, článek 58 pojednává o regionální bezpečnosti:

Článek 58

1. Členské státy se zavazují spolupracovat na bezpečnosti a upevňovat vztahy přispívající k udržení míru, stability a bezpečnosti v regionu.
2. Pro dosažení těchto cílů se členské státy zavazují spolupracovat se Společenstvím při vytváření a posilování vhodných mechanismů pro včasnou

¹⁵ Africká unie. Protokol vztahující se k založení Mírové a bezpečnostní rady Africké unie. Durban, Jihoafrická republika. 9. července 2002, čl. 5.

¹⁶ Africká unie: Peace and Security Council (PSC) [online]. [cit. 12. ledna 2016]. Dostupné z: <http://au.int/en/organs/psc>.

prevenci a řešení konfliktů vnitrostátních i mezistátních konfliktů, zejména s ohledem na potřebu:

- a) udržovat pravidelné konzultace mezi orgány státní správy spravující státní hranice;
- b) vytvořit místní nebo národní smíšené komise, které budou projednávat problémy ve vztazích sousedících států;
- c) podporovat výměnu a spolupráci obcí, městysů a regionů;
- d) pořádat setkání mezi příslušnými ministerstvy týkajících se různých aspektů mezistátních vztahů;
- e) poskytovat v případě potřeby dobré služby, smírcí řízení, zprostředkování a další způsoby mírového urovnání sporů;
- f) vytvořit regionální pozorovatelský systém a peacekeepingové síly, tam kde je to vhodné;
- g) poskytnout, v případě nutnosti, na žádost členských států pomoc s dohledem nad demokratickým průběhem voleb.¹⁷

Dále měla přijmout protokol, který by upravoval tuto kapitolu detailněji a zavedl funkční mechanismu pro bezpečnost v regionu. Tak se stalo a 10. prosince 1999 podepsali v Lomé (Togo) členové ECOWAS Protokol vztahující se k mechanismu pro prevenci, zvládání a řešení konfliktu, peacekeeping a bezpečnost, jinak známý jako Mechanismus.

Kapitola II se zabývá institucemi, které mají dohled na implementaci jeho principů:

Článek 4

- Nejvyšší úřad
- Mediační a bezpečnostní rada
- Výkonný sekretariát

Nejvyšší úřad se skládá z hlav států a vlád a schází se tak často, jak je potřeba. Dále článek 6 pojednává o jeho funkcích. Má pravomoc jednat v otázkách prevence konfliktů, zvládání konfliktů, peacekeepingu, humanitární podpory, peacebuildingu, kontroly přeshraniční kriminality, šíření zbraní a dalších.¹⁸

¹⁷ ECOWAS. Revidovaná smlouva ECOWAS. Cotonou, Benin. 24. července 1993, kapitola. X, čl. 58.

¹⁸ ECOWAS. Protokol vztahující se k mechanismu pro prevenci, zvládání a řešení konfliktů, peacekeeping a bezpečnost. Lomé, Togo. 10. prosince 1999, čl. 4 – 7.

2.2.4. Mediační a bezpečnostní rada

Článek 8 ustavuje Mediační a bezpečnostní radu, která má devět členů, z čehož sedm volí Nejvyšší úřad a další dva jsou současný a předchozí předseda Nejvyššího úřadu. Rozhoduje dvoutřetinovou většinou.¹⁹

Článek 10 definuje její funkce:

Mediační a bezpečnostní rada vykonává rozhodnutí o tématech týkajících se míru a bezpečnosti pod dohledem Nejvyššího úřadu, dále implementuje Protokol a má další úkoly:

- a) Rozhodovat o všech záležitostech týkajících se míru a bezpečnosti;
- b) rozhodovat a provádět všechny politiky prevence konfliktů, jejich zvládání a řešení, udržování míru a bezpečnosti;
- c) schvalovat veškeré formy zásahů a rozhodovat zejména o vyslání politických a vojenských misí;
- d) schvalovat mandáty a referenční podmínky pro tyto mise;
- e) přezkoumávat mandáty a působnost periodicky, na základě nově vzniklé situace;
- f) na základě doporučení výkonného tajemníka, jmenovat zvláštního Zástupce výkonného tajemníka a velitele sil.²⁰

Rada se může setkávat na třech úrovních: Hlav států a vlád, ministerské, nebo vyslanecké. Setkání vždy předsedá člen předsedajícího státu. Členské státy musí mít své zástupce neustále přítomny na ústředí ECOWAS, vyslanci se setkávají každý měsíc.²¹

Článek 15 hovoří o roli a funkcích Výkonné sekretariátu:

Výkonný sekretariát funguje jako podpůrný orgán Rady, má pravomoc iniciovat akce pro předcházení konfliktů, jejich zvládání a řešení, udržování míru a bezpečnosti v sub-regionu. Tyto akce mohou zahrnovat ověřování faktů, mediaci usnadněné, vyjednávání a smíření znesvářených stran.

Plní následující úkoly:

- a) doporučuje jmenování zvláštního zástupce a velitele sil ke schválení Mediační a bezpečnostní rady;
- b) jmenuje členy Rady starších;
- c) má odpovědnost za politické, správní a provozní činnosti a poskytuje logistickou podporu mise;
- d) připravuje pravidelné zprávy o činnosti mechanismu pro Mediační a bezpečnostní radu a členské státy;

¹⁹ ECOWAS. Protokol vztahující se k mechanismu prevenci, zvládání a řešení konfliktů, peacekeeping a bezpečnost. Lomé, Togo. 10. prosince 1999, čl. 8 – 9.

²⁰ ECOWAS. Protokol vztahující se k mechanismu prevenci, zvládání a řešení konfliktů, peacekeeping a bezpečnost. Lomé, Togo. 10. prosince 1999, čl. 10.

²¹ ECOWAS. Protokol vztahující se k mechanismu prevenci, zvládání a řešení konfliktů, peacekeeping a bezpečnost. Lomé, Togo. 10. prosince 1999, čl. 11 – 14.

- e) vysílá zjišťovací a zprostředkovací mise, na základě hodnocení stávající situace;
- f) svolává po poradě s předsedou Úřadu zasedání Mediační a bezpečnostní rady, Rady starších a Obranné a bezpečnostní komise;
- g) Zavádí všechna rozhodnutí Mediační a bezpečnostní rady.²²

Odbor pro politické záležitosti, mír a bezpečnost (PAPS) je v současnosti hlavním orgánem zabývající se realizací vizí ECOWAS v oblasti vytváření bezpečného, mírového prostředí v západní Africe. Převzal úkoly Výkonného tajemníka. Jeho úkoly zahrnují:

Implementaci Mechanismu a příbuzných protokolů pro podporu míru, bezpečnosti a stability;

Řešení základních příčin konfliktů, upevňování demokracie a řádné správy; Zmírňování a řešení napětí, sporů a krizí prostřednictvím preventivní diplomacie, mediace pomocí systému včasného varování;

Pomoc při návratu k normálu po ukončení konfliktu skrze konsolidaci míru a peacebuildingových aktivit;

Podpora bezpečnosti prostřednictvím pomoci při kontrole přeshraniční trestné činnosti, mezinárodního terorismu, šíření ručních palných a lehkých zbraní (SALW) a protipěchotních min.

Dále má pod svou správou další tři ředitelství: Ředitelství mechanismu včasného varování; ředitelství politických záležitostí a Ředitelství peacekeepingu a regionální bezpečnosti.²³

²² ECOWAS. Protokol vztahující se k mechanismu pro prevenci, zvládnání a řešení konfliktů, peacekeeping a bezpečnost. Lomé, Togo. 10. prosince 1999, čl. 15.

²³ ECOWAS: ECOWAS Commission [online]. Political Affairs Peace and Security. [cit. 20. února 2016]. Dostupné z: <http://www.comm.ecowas.int/departments/political-affairs-peace-security/>

3. Evaluační rámec Diehla a Druckmana

Pro svou práci budu využívat evaluační rámec, jež sestavili Diehl a Druckman ve své knize *Evaluating Peace Operations*. Zabývají se zde určením základních cílů misí, jejich rozdíly během vývoje od prvních operací, přes posun, kterými mise prošly v osmdesátých a devadesátých letech, až do současnosti. V každé části knihy jsou rozebrána kritéria a sady otázek, jež bychom si měli položit, pokud chceme hodnotit nějakou mírovou operaci. V této kapitole ukáži, jaká kritéria Diehla Druckmana jsem vybrala pro svou práci.

3.1. Základní kritéria

Diehl a Druckman rozlišují obecně pět dimenzí, ve kterých lze hodnotit úspěch či neúspěch mírových misí.

První rozměr se zabývá problematikou zúčastněných stran. Úspěch pro koho je zde hlavní otázkou, od které se odvíjí i hodnocení mise. Základní dělení zúčastněných stran je následující: mezinárodní společenství; státy poskytující personál mise; hlavní protagonisté - státy, nebo skupiny; a místní obyvatelstvo. Tito různí aktéři mají různé cíle, nebo dílčí preference a tím dochází i k relativnímu posunu při hodnocení úspěchu, či neúspěchu mise.²⁴

Druhá dimenze se odvíjí od časového rozměru. Hodnocení misí v krátkém časovém úseku během operace se může potýkat s nedostupností relevantních dat, také je zde problematika nedostatečnosti hodnotících metod pro okamžité hodnocení průběhu mise. Po stažení jednotek je také problematické za krátký časový úsek posoudit, zda byla úspěšná či nikoli. Na druhou stranu, mírová operace pokládá základy pro dlouhodobější efekt. Dlouhodobá měřítká mohou přinést zcela jiné výsledky než krátkodobá. Také záleží na stanovení cílů a jejich hodnocení v čase.²⁵

Třetím aspektem hodnocení misí je výchozí bod hodnocení. Tedy základní porovnávací hodnota, ke které vztahujeme porovnání úspěchu. Jednou z možností je metoda „lepší než nic“, ale tato metoda zohledňuje pouze případ, kdy se neudělá s nastalou situací nic, a tedy je těžké určit, jak by to vypadalo. Druckman a Diehl navrhují alternativní otázku: „Je peacekeeping lepší než jiné alternativy?“ Tedy jsou zde i možnosti jako diplomatická iniciativa, sankce a donucení tradičními vojenskými metodami.²⁶

Čtvrtým aspektem je tzv. „lumping“. Všechny mírové operace jsou ovlivněny a tvořeny různými procesy a velkým množstvím aktérů, výsledkem jsou potom nejasné podíly na dílčích a celkových výstupech mise a tedy téměř nemožnost

²⁴ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. *Evaluating peace operations*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 11 - 12.

²⁵ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. *Evaluating peace operations*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 14 - 16.

²⁶ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. *Evaluating peace operations*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 18 - 19.

určit, která část mise byla úspěšná a která nikoli a kdo nebo co je za to odpovědný.²⁷

Pátou dimenzí je samotný typ mise. Různé typy misí vyžadují alespoň částečně různé metody měření úspěchu a to na základě jejich vytyčených cílů. Většina misí má jedním z cílů redukci nebo zastavení násilí.²⁸ Naším společným typem jsou takzvané mise druhé generace.

3.2. Základní cíle

Diehl a Druckman též vytyčují v kapitole 3 své knihy „Core goals“, tedy základní cíle, které jsou vlastní všem operacím. Jsou základní funkcí, a tedy je možné na ně uplatnit všeobecné a standardní testování úspěchu. Většina těchto cílů je odvozena zejména z misí tradičního peacekeepingu.²⁹

Prvním a nejzákladnějším cílem je omezení násilí. Zahrnuje snížení ale i celkovou eliminaci násilných střetů. Toho je dosahováno různými metodami a mise jsou také umístěny na území konfliktu v jeho různých fázích - před vypuknutím násilí, v průběhu konfliktu, po uzavření příměří před urovnáním sporu, či po něm.³⁰ První sada otázek týkající se omezení násilí mezi primárními aktéry sporu je celkem prostá. 1) „Je stále přítomno násilí?“ a 2) „Poklesl stupeň násilností?“.³¹

Druhým základním cílem je omezení konfliktu. Tím se myslí geograficky, zabránění šíření konfliktů na nová území, popř. přes hranice, ale i šíření ve smyslu zapojení nových aktérů. Druhá série otázek se týká zadržení konfliktu, tedy omezení jeho šíření na další území a aktéry. 1) „Rozšířil se konflikt geograficky?“; 2) „Je v konfliktu zapojeno více, nebo méně aktérů?“; a 3) „Pomáhají externí aktéři bojujícím stranám?“.³²

Třetím základním cílem mise je urovnání konfliktu. Tento cíl je asi nejproblematictější, vyžaduje vyřešení kořenů problému.³³ V podstatě si klade pouze jednu klíčovou otázku: „Vyřešily bojující strany jejich hlavní rozpory?“³⁴

²⁷ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 22.

²⁸ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 23.

²⁹ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 29.

³⁰ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 30.

³¹ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 54.

³² Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 30.

³³ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 31.

³⁴ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 57.

3.3. Druhá generace peacekeepingových misí

Ve čtvrté kapitole se Diehl a Druckman zabývají tzv. „druhou generací“ peacekeepingových misí neboli „misemi druhé generace“. Tyto operace se objevily na konci osmdesátých let a počátku devadesátých let. Diehl a Druckman se zabývají pěti hlavními úkoly, jež mise měly plnit: dohled nad volbami; odzbrojení, demobilizace a reintegrace (DDR); a ochrana lidských práv a další. Někdy obsahují též silný donucovací aspekt, kdy se z mírových jednotek stávají primární účastníci sporu. Tato kapitola také vytváří rámec pro dílčí úkoly mise, nikoli celou operaci.³⁵

Dohled nad volbami jako jeden z oněch pěti hlavních úkolů je implementován po skončení násilí a má zajistit demokratický a legitimní průběh voleb bez násilných konfliktů a to i v předvolebním období. Demokratické volby a jejich sledování přináší základní otázku. Byly svobodné a spravedlivé? Svobodné v tomto případě znamená, že všichni oprávnění voliči měli možnost k volbám jít a vyjádřit svůj názor, aniž by jim bránily nějaké vnější aspekty a nebyly ovlivněny např. násilnými událostmi. Spravedlivé je chápáno jako možnost účastnit se aktivně voleb pro strany či jednotlivce a soutěž o tyto posty je smysluplná a poskytuje všem rovnou příležitost.³⁶ Pro dohled nad volbami je otázka prostá: „Byly volby svobodné a spravedlivé?“³⁷

Odzbrojení, demobilizace a reintegrace. Součástí dohod o příměří, či míru bývá požadavek na odzbrojení a demobilizaci milicí a dalších ozbrojených skupin. Tyto dohody jsou snahou o snížení napětí mezi bojujícími stranami pomocí odstranění/snížení rizika nového vypuknutí násilností a pokud by docházelo k novému zbrojení, poskytne tato akce také „včasné varování“ jak oponentům, tak diplomacii, aby mohla případnému násilí předcházet. Další možností je vytvářet demilitarizované zóny, které vzniknou po stažení jednotek.³⁸ V otázce odzbrojení, demobilizace a reintegrace jsou zásadní čtyři hodnotící otázky: 1) „Stáhly se jednotky z určených území?“; 2) „Demobilizovaly se jednotky?“; 3) „Integrovali se bojovníci zpět do společnosti?“; a 4) „Odzbrojili se bojovníci?“³⁹

Ochrana lidských práv je poměrně novou funkcí pro mírové operace. Civilní obyvatelstvo ve válečných oblastech může být vystaveno rozsáhlému

³⁵ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 63 - 64.

³⁶ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 64 - 65.

³⁷ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 84

³⁸ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 74 - 75.

³⁹ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 90 - 91.

porušování lidských práv, jako jsou vraždy, zotročení, znásilnění, apartheid a braní rukojmích. Také je třeba brát na zřetel území, zda k těmto zločinům dochází mimo území, kde působí mise.⁴⁰ V oblasti ochrany lidských zpráv jsou zde nastoleny čtyři základní otázky: 1) „Byla genocida odvrácena?“; 2) „Snížila se úroveň porušování lidských práv?“; 3) „Byla určená území ochráněna?“; a 4) „Byli chránění obyvatelé (uprchlíci apod.) opravdu ochráněni?“⁴¹

Další kapitoly se pak zabývají postkonfliktním peacebuildingem a celkovým zhodnocením misí. Pro moje účely však postačí rámec, který jsem popsala výše, a není třeba se tedy zabývat dalšími aspekty mírových operací.

⁴⁰ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 77 - 80.

⁴¹ Diehl, Paul F. and Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, s. 92.

4. Mise ECOMICI v Pobřeží Slonoviny

4.1. Pozadí problémů v Pobřeží Slonoviny

Pobřeží Slonoviny získalo nezávislost v roce 1960 a pod vedením prezidenta Félixé Houphouët-Boigny, který byl jeho prvním vůdcem, dosáhlo ekonomické prosperity a stability. Díky tomu se sem začalo z okolních států stěhovat poměrně velké množství cizích státních příslušníků za prací a také to přilákalo zahraniční investice. Když v roce 1993 prezident Houphouët-Boigny zemřel, země se dostala do krize kvůli boji o moc. Celá situace vyvrcholila v prosinci 1999, když byl svržen prezident Henri Konan Bédié v převratu, který vedl generál Robert Gueï.⁴²

Celé toto nestabilní období bylo doprovázeno nacionalistickými tendencemi, zhoršováním podmínek pro volební právo a to jak aktivní, tak pasivní. To vedlo i k diskvalifikaci některých prezidentských kandidátů včetně Alassane Ouattary z republikánské strany (Rally of the Republicans - RDR). Tato témata a restrikce byly patrně nejvíce v prezidentských volbách 2000.⁴³

Napětí vedlo i ke sporům, kdo tyto volby vlastně vyhrál. Násilnosti, které propukly mezi stoupenci dvou hlavních kandidátů, generála Gueï a Laurenta Gbagba, si vyžádaly více jak 50 životů. Byl nalezen i masový hrob severně od Abidjanu. Nejvyšší soud poté prohlásil vítězem voleb Laurenta Gbagba.

V lednu roku 2001 byli z údajného pokusu o převrat obviněni cizinci, což vedlo k masovému odchodu imigrantů hlavně z Burkina Faso. V březnu téhož roku proběhly komunální volby, které byly převratné z hlediska možnosti všech stran poslat do nich kandidáty. Strana RDR vyhrála nejvíce okrsků. Po těchto volbách prezident Gbagbo vyhlásil politiku národního smíření a chtěl zemi decentralizovat, v čemž mu měly pomoci volby v departementech.

V říjnu 2001 Gbagbo otevřel fórum pro národní smíření. To mělo za úkol postihnout témata, která polarizovala společnost: národnostní otázky, vlastnictví půdy, legitimitu jeho zvolení v prezidentských volbách a podmínky služby v bezpečnostních silách. Fórum vyvrcholilo setkáním ve dnech 22. a 23. ledna 2002. Účastníci, prezident Gbagbo, bývalý prezident Bédié, generál Gueï a Alassane Ouattara, měli v úmyslu vyřešit své spory a zvážit doporučení fóra. V závěrečném komuniké se lídři shodli např. na neuznání nedemokratických postupů k moci, profesionalizaci bezpečnostních sil a zlepšení podmínek pro službu v nich, dále na ustavení široké národní volební komise a národním orgánu pro otázku vlastnictví půdy.⁴⁴

Dohodli se také na ustanovení nové vlády národní jednoty. V červenci téhož roku proběhlo ještě další jednání, Alassane Ouattara obdržel certifikát o státní příslušnosti, což byl jeden ze sporů vyvolávající napětí a kontroverzi

⁴² Human Rights Watch (2004) Côte d'Ivoire Accountability for Serious Human Rights Crimes: Key to resolving Crisis. Briefing Paper. October 2004, p. 5

⁴³ Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch, Vol. 15, No. 14 (A), p. 6.

⁴⁴ International Crisis Group (2004) Côte D'ivoire: No Peace In Sight. Africa Report N°82. Brusel, 2004, p. 1.

a 5. srpna 2002 byla zformována nová vláda se širokým zastoupením. Do nového kabinetu byly přizvány všechny hlavní opoziční strany: 20 křesel měla vládnoucí Lidová fronta Pobřeží slonoviny (Ivorian Popular Front - FPI), 4 hlasy Ouattarova Republikánská strana (Rally of the Republicans - RDR), 7 postů Bédiého původně vládnoucí Demokratická strana Pobřeží slonoviny (Democratic Party of Côte d'Ivoire - PDCI), 2 mandáty Dělnická strana Pobřeží slonoviny (Ivorian Workers Party - PIT) Francise Wodié a 1 křeslo strana generála Gueï, Unie pro demokracii a mír v Pobřeží slonoviny (Union for Democracy and Peace in Côte d'Ivoire - UDPCI). Ne všechna doporučení fóra ovšem byla naplněna.⁴⁵

4.2. Krize

Po tomto období smířování přišla krize. Odstartovaly ji 19. září 2002 simultánní útoky na vojenské základny v Yamasoukro, hlavním městě, Abidjanu, druhém největším městě Pobřeží slonoviny, Bouaké a v severní části města Korhogo. Tehdy 800 vojáků protestovalo proti plánované demobilizaci, která měla proběhnout na počátku roku 2003. Většina z nich byla rekrutována během vojenského režimu generála Gueï.⁴⁶

V Abidjanu loajální bezpečnostní síly rychle znovu ovládly situaci, ale rebelové ovládli Bouaké, Korhongo a v návaznosti na to další města v severních a západních regionech země, kde se k nim přidali další nespokojení vojáci i civilisté. Generál Gueï společně s několika členy jeho rodiny a ministr vnitra Emile Boga Doudou byli mezi oběťmi incidentu v Abidjanu. To, co zpočátku vypadalo jako nepokoje, bylo později označeno za pokus o převrat podporovaný ze zahraničí, což vedlo k pronásledování cizinců, včetně migrantů za prací a uprchlíků ze Sierra Leone, kterým byla vypálena obydlí v chudinských čtvrtích Abidjanu a San-Pedru, což způsobilo pohyb asi 20 000 uprchlíků ze Sierra Leone a migrantů z Burkina Faso.⁴⁷

Loajální bezpečnostní síly se několikrát neúspěšně pokusily o znovudobytí území ovládaných rebely. Na konci září protivládní síly ovládaly severní polovinu země a nazývaly se Vlastenecké hnutí Pobřeží slonoviny (Patriotic Movement of Côte d'Ivoire - MPCÍ). Guillaume Soro, mluvčí MPCÍ, původně vůdce studentů, přednesl klíčové požadavky hnutí:

- Rezignaci prezidenta Gbagba;
- nové celonárodní volby;
- změnu ústavy; a
- konec dominance obyvatel jihu v záležitostech země.

⁴⁵ Rada bezpečnosti, Zpráva Generálního tajemníka OSN o Pobřeží slonoviny ze dne 26. března 2003. S/2003/374.

⁴⁶ International Crisis Group (2004) Côte D'ivoire: No Peace In Sight. Africa Report N°82. Brusel, 2004, p. 5.

⁴⁷ Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2003 Vol. 15, No. 14 (A), p. 7.

Konflikt se dále zkomplikoval dvěma novými nezávislými skupinami. Lidové hnutí velkého západu (Ivorian Popular Movement of the Great West - MPIGO) a Hnutí pro spravedlnost a mír (Movement for Justice and Peace - MJP), která zabrala města Danané a Man v listopadu 2002. Jejich prohlášení shodně obsahovala vůli k pomstě za smrt generála Gueï a požadovala odstoupení prezidenta Gbagba z funkce.⁴⁸

4.3. Vstup ECOWAS

Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS) se vložilo do probíhající krize. ECOWAS svolalo mimořádnou schůzku dne 29. září 2002 v Akkře, kde byla ustavena kontaktní skupina složená ze zástupců Ghany, Guiney-Bissau, Mali, Nigérie, Nigeru a Toga. Společně s Africkou unií (AU) se pokusili nastolit dialog mezi vládou Pobřeží slonoviny a rebely. Po summitu následovala schůzka Obranné a bezpečnostní komise ECOWAS, která vydala doporučení, aby byly na místo vyslány jednotky ECOWAS.

Mandát těchto jednotek zahrnoval:

- Monitoring navrženého příměří;
- zajištění stažení povstalců z dobytých území; a
- odzbrojení rebelů.⁴⁹

Kontaktní skupina ECOWAS pro Pobřeží slonoviny začala 30. září 2002 proces mediace setkáním s prezidentem Gbagbem v Abidjanu. Následně se členové Skupiny, společně s Výkonným tajemníkem ECOWAS a dočasným předsedou Komise Africké unie, setkali s vůdci MPCÍ v Bouaké 3. října 2002. Jednání probíhala až do 6. října, kdy Skupina opustila zemi poté, co vláda třikrát odložila podpis dohody o příměří, která by legitimizovala rebely a rozdělení země. Ministr zahraničí Senegalu, Cheikh Tidiane Gadio, který v té době předsedal ECOWAS, obnovil snahu o uzavření příměří 11. října. Výkonný tajemník ECOWAS a zvláštní zástupce Generálního tajemníka OSN pro západní Afriku, Ahmedou Ould-Abdallah, se také zapojili do jednání s prezidentem Gbagbem v Abidjanu a MPCÍ v Bouaké. Dne 17. října MPCÍ podepsala dohodu o příměří, kterou následně přijal i prezident Gbagbo ve svém projevu k národu týž den.⁵⁰ Prezident též oznámil, že požádal Francii, aby vyslala jednotky, které by monitorovaly příměří, než budou rozmístěny jednotky ECOWAS. Francouzské síly, které vytvořily operaci Licorne, zde byly rozmístěny již dříve v rámci bilaterální dohody o obraně Pobřeží slonoviny.⁵¹

⁴⁸ Rada bezpečnosti, Zpráva Generálního tajemníka OSN o Pobřeží slonoviny ze dne 26. března 2003. S/2003/374.

⁴⁹ Human Rights Watch (2004) Côte d'Ivoire Accountability for Serious Human Rights Crimes: Key to resolving Crisis. Briefing Paper. October 2004, p. 12.

⁵⁰ International Crisis Group (2004) Côte D'ivoire: No Peace In Sight. Africa Report N°82. Brusel, 2004, p. 8.

⁵¹ Rada bezpečnosti, Prohlášení předsedy Rady bezpečnosti ze dne 20. prosince 2002. S/PRST/2002/42.

4.3.1. Rozhovory v Lomé

Dohoda ze 17. října 2002 byla základem pro politickou dohodu mezi vládou a MPCÍ. Mírové rozhovory začaly 24. října v Lomé (Togo) pod záštitou prezidenta Toga, Gnassingbé Eyadémy, kterého určil ECOWAS. K první dohodě došlo 31. října, kdy se obě strany shodly, že uznávají předchozí dohodu o příměří, slíbily, že se vyhnou porušování lidských práv, uznaly potřebu zachovat teritoriální integritu Pobřeží slonoviny a respekt k jeho institucím. Další dohoda byla podepsána 1. listopadu, obsahovala mimo jiné klauzuli o podání návrhu zákona o amnestii, která by osvobodila uvězněné vojáky a také zajistila návrat těch, kteří jsou v exilu, a jejich opětovné začlenění do armády. Přes tyto snahy rozhovory nakonec nebyly úspěšné. MPCÍ trvalo na revizi ústavy, odstoupení prezidenta a nových volbách, vláda požadovala odzbrojení rebelů a uznání závazku teritoriální integrity země. Rozhovory byly přerušeny kvůli těmto zásadním neshodám.⁵²

Navzdory snaze, která zahrnovala i kompromisní mírový plán prezidenta Eyadémy z 21. listopadu, mírová jednání v Akkře (Togo), Abidjanu a Dakaru (Senegal) 16. a 18. prosince 2002, strany se nechtěly k jednání vrátit. Na setkání v Dakaru vůdci ECOWAS rozhodli, že vyšlou Mírové síly ECOWAS pro Pobřeží slonoviny (ECOWAS Peace Force for Côte d'Ivoire – ECOFORCE), a to do 31. prosince 2002. Vedením pověřili generála Papa Khalil Falla (Senegal) a zvláštním zástupcem Výkonného tajemníka ECOWAS pro Pobřeží slonoviny jmenovali Ralpa Uwechua (Nigérie). Lídři vyzvali Africkou unii a OSN k většímu zapojení a asistenci při řešení krize, zároveň požádali zástupce afrických zemí v Radě bezpečnosti (RB), Předsedu ECOWAS a Francii, aby přednesli toto téma Radě bezpečnosti.⁵³

Po setkání ECOWAS v Dakaru dne 18. prosince 2002 bylo vydáno závěrečné komuniké.

Nejdůležitějšími body byl závazek prezidenta o řešení krize a body 14 a 15:

Prezident Gbagbo oznámil svůj další postup:

Předloží ECOWAS plán řešení krize (další týden)

Všechny nezbytné reformy budou konzultovány s občany státu. Data konzultací budou v plánu oznámena.

V bodě 14 se uvádí, že jednotky ECOWAS budou rozmístěny nejpozději 31. prosince 2002. Bod 15 znovu uznává prezidenta Gbagba právoplatně a demokraticky zvoleným prezidentem a neuznává jakoukoli snahu o změnu této volby násilím.⁵⁴

⁵² Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2002, Vol. 14, No. 9 (A), p. 10.

⁵³ International Crisis Group (2004) Côte D'ivoire: No Peace In Sight. Africa Report N°82. Brusel, 2004, p. 10.

⁵⁴ Rada bezpečnosti. Dopis stálého zástupce Senegalu v Pobřeží slonoviny předsedovi Rady bezpečnosti. Annex: Závěrečné komuniké Mimořádného summitu hlav států ECOWAS ze dne 18. prosince 2002. S/2002/1386.

Francouzský ministr zahraničí, Dominique de Villepin, navštívil Pobřeží slonoviny 3. a 4. ledna 2003 kvůli konzultacím a zajistil souhlas všech politických skupin, že přijedou na jednání u kulatého stolu ve Francii. Ve stejnou dobu ECOWAS dosáhl dohody o příměří se dvěma rebelujícími skupinami na západě – MPIGO a MJP. Tyto dvě skupiny nebyly zahrnuty v původní dohodě ze 17. října. Dohoda z Lomé o příměří mezi vládou Pobřeží slonoviny, Lidovým hnutím velkého západu (MPIGO) a Hnutím pro spravedlnost a mír (MJP) byla podepsána dne 13. ledna 2003. Tyto dvě organizace se přidaly k MPCÍ, která podepsala dohodu o příměří už 17. října 2002.⁵⁵

Tato dohoda měla přispět k jednáním a důvěře mezi stranami pro vyjednávání v Paříži a Linas-Marcoussis. Strany se zavázaly, že příměří bude platné od půlnoci 13. ledna a bude dodržováno a dozorováno vládou, MPIGO a MJP. Zástupci se též zavázali, že se budou účastnit jednání ve Francii a že ozbrojené jednotky zůstanou na svých pozicích a akceptují jednotky ECOWAS a další, hlavně francouzské, v nárazníkové zóně, které budou monitorovat a udržovat příměří. Zajistí jejich volný pohyb a svobodu pohybu pro humanitární agentury a uprchlíky. Porušením příměří se rozumí: jakékoli ozbrojování pomocí zbraní, střeliva a jiné válečné techniky nebo útoky jedné strany mířené na pozice druhé strany.⁵⁶

4.3.2. Dohoda z Linas-Marcoussis

Jednání u kulatého stolu se uskutečnila v Linas-Marcoussis, na okraji Paříže, mezi 15. a 23. lednem 2003. Zúčastnily se tyto skupiny a strany: Lidová fronta Pobřeží slonoviny (FPI), Hnutí budoucích sil (MFA), Hnutí pro spravedlnost a mír (MJP), Vlastenecké hnutí Pobřeží slonoviny (MPCÍ), Lidové hnutí velkého západu (MPIGO), Demokratická strana Pobřeží slonoviny – Africká demokratická strana (PDCI-RDA), Dělnická strana Pobřeží slonoviny (PIT), Republikánská strana (RDR), Demokratická unie Pobřeží slonoviny (UDCI) a Unie pro demokracii a mír v Pobřeží slonoviny (UDPCI). Jednání vedl předseda Francouzské ústavní komise Pierre Mazeaud, společně se soudcem Kebou Mbayem (Senegal), bývalým premiérem Pobřeží slonoviny Seydouem Diarrou, zástupci Africké unie, ECOWAS a zvláštním zástupcem generálního tajemníka OSN pro západní Afriku. Jednání vyústila v podpis Dohody z Linas-Marcoussis (Linas-Marcoussis Agreement - LMA) dne 23. ledna 2003, kterou podepsali všichni zúčastnění. Na začátku dohody se objevila ustanovení o příměří, na které dohlíží i síly ECOWAS a Licorne, dále požadavek na zachování územní

⁵⁵ Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2002, Vol. 14, No. 9 (A), p. 11 -12.

⁵⁶ Rada bezpečnosti. Dopis stálého zástupce Toga v Organizaci spojených národů předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 16. ledna 2003. Annex: Dohoda o příměří mezi vládou Pobřeží slonoviny, Lidovým hnutím velkého západu (MPIGO) a Hnutím pro spravedlnost a mír (MJP) ze dne 13. ledna 2003. S/2003/51.

integrity Pobřeží slonoviny a požadavek na okamžité propuštění všech politických vězňů.⁵⁷

Hlavní ustanovení této dohody:

Vytvoření vlády národního smíření, jejíž hlavní úkoly budou:

Posílení nezávislosti justice, obnovení administrativy a veřejných služeb a obnovou země.

Vláda připraví harmonogram voleb, které budou věrohodné a transparentní.

Vládu povede premiér vybraný na základě konsensu a povede ji až do příštích prezidentských voleb, kterých se nesmí účastnit jako kandidát.

Vláda se bude skládat ze zástupců všech skupin, které se účastní jednání v Linas-Marcoussis.

Pro splnění svých povinností bude mít vláda výkonnou moc dle Ústavy, strany dohody se zavazují, že jejich poslanci podpoří vládní návrhy v souladu s programem smíření v parlamentu.

Restrukturalizaci obranných a bezpečnostních sil loajálních integritě státu a republikánským hodnotám.

Organizaci, přeskupení a odzbrojení všech ozbrojených skupin, zajistí také, že na území státu nezůstanou žádní žoldáci.

Vláda bude hledat podporu u sil ECOWAS, Francie a OSN, aby mohla garantovat tyto operace.

Vláda podnikne nezbytné kroky k zajištění propuštění a amnestie pro všechny vojáky, kteří jsou zadrženi pro obvinění z ohrožení státní bezpečnosti, a rozšíří tyto kroky i na vojáky v exilu.

Tato dohoda také ustavuje komisi, která bude monitorovat implementaci dohod z Paříže. Komise bude podávat zprávy národním, regionálním a mezinárodním autoritám o všech obstrukcích a selháních v implementaci dohody, měla by sídlit v Abidjanu a být složená ze zástupců zemí a organizací, které tyto dohody garantují.

Jmenovitě pak zástupci:

Evropské unie,

Komise Africké unie,

Výkonného sekretariátu ECOWAS,

Zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN, který bude koordinovat orgány OSN,

Mezinárodní organizace frankofonních zemí,

Mezinárodního měnového fondu a Světové banky,

Zemí G8, a

Francie.

⁵⁷ Rada bezpečnosti, Zpráva Generálního tajemníka OSN o Pobřeží slonoviny ze dne 26. března 2003. S/2003/374.

Dodatek k této Dohodě také vládě stanovoval program na vyřešení témat, které byly kořeny problémů v Pobřeží slonoviny.

Mezi tyto patří:

- Otázka občanství a status cizích státních příslušníků;
- volební systém;
- způsobilost k boji o prezidentský post země;
- vybízení k nenávisti a xenofobii některými médii;
- sestavování seznamů voličů;
- nezávislost justice, obzvláště v rámci volebních sporů;
- implementace režimu držení půdy; a
- ekonomickou obnovu a společenskou soudržnost.⁵⁸

Mezi 25. a 26. lednem 2003 se sešli africké státy, zástupci OSN, ECOWAS, Organizace frankofonních zemí, Bretton-Woodských institucí, Africká rozvojová banka, Mezinárodní komise Červeného kříže, Francie a další subjekty a jednotlivci, kteří podpořili dohodu z Linas-Marcoussis a dojednávali další detaily včetně jména premiéra a formuli, podle které se rozdělila vládní křesla.

V bodě 8 dohody z Paříže je ustanoveno, že po dohodě stran z jednání v Linas-Marcoussis bude Sydou Diarra jmenován premiérem.

V bodě 10 jsou znovu vyjmenováni členové dozorující komise a rozšíření o vojenského poradce zúčastněných zemí.

Obojí dohody, včetně druhé z jednání v Paříži, navrhly roli Spojených národů v implementaci dohody a předsednictví v Komisi, která bude dohlížet na její dodržování. Dohoda stanovila, že vláda národního smíření bude využívat asistence ECOWAS, Francie a OSN pro garanci reformy a restrukturalizace obranných a bezpečnostních složek. Mezinárodní rozvojoví partneři byli požádáni, aby spolupracovali s novou vládou v zavádění programu pro reintegraci všech ozbrojených skupin. V závěrečném komuniké hlavy států navrhly zesílení přítomnosti systému OSN v Pobřeží slonoviny, zejména pak v oblastech bezpečnosti, humanitární asistence a lidských práv, umístění civilních a vojenských pozorovatelů, kteří pomohou dohlížet na naplňování Dohody. Vyjádřily také přání, aby Rada bezpečnosti schválila peacekeepingovou operaci vyslanou ECOWAS a Francií. Autorizace OSN by umožnila podniknout nezbytná opatření pro svobodný pohyb a bezpečnost vojenského personálu a garantovat ochranu civilního obyvatelstva čelícímu bezprostřední hrozbě násilí.⁵⁹

⁵⁸ Rada bezpečnosti. Dopis předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 27. ledna 2003. Annex I. Dohoda z Linas-Marcoussis. S/2003/99.

⁵⁹ Rada bezpečnosti OSN. Dopis předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 27. ledna 2003. Annex II. Závěry z Konference hlav států a vlád o Pobřeží slonoviny. S/2003/99

4.3.3. Vývoj situace po Dohodě z Linas-Marcoussis (Linas-Marcoussis Agreement – LMA)

Téměř ihned po tomto pozitivním summitu se vyskytly překážky v implementaci Dohody. Premiér Seydou Diarra nebyl schopen se ihned ujmout funkce, protože v Abidjanu a dalších městech vypukly nepokoje a protesty, často násilné, proti udělení postů v obraně a vnitru rebelujícím hnutím. Během demonstrací byly napadeny francouzské vojenské objekty v Abidjanu. Členové vedení obranných sil napsali dopis prezidentovi, ve kterém vyjádřili nesouhlas s účastí rebelů v nové vládě. Vůdci politických stran, kteří dohodu podepsali, také odmítli, aby rebelská hnutí držela pozice v obraně a vnitru. Stávající ministr vnitra se o Dohodě vyjádřil jako o neplatné. Současně se prezident Gbagbo ambivalentně vyjádřil o Dohodě jako o návrzích. V projevu předneseném 7. února 2003 potvrdil prezident jmenování Seydoua Diarra premiérem a požádal o sestavení kabinetu. V témže projevu ale prohlásil, že si chce ponechat veškeré výsady a práva spojená s jeho funkcí a že nebude zavádět žádná ustanovení Dohody, která by byla v rozporu s ústavou Pobřeží slonoviny. Odmítl dodržet klauzuli o neodvolatelnosti prozatímního premiéra do voleb, odzbrojení národních ozbrojených sil a jmenování ministra obrany a vnitra z řad rebelských hnutí.

Přes tyto smíšené signály, prezidentův projev dokázal uklidnit situaci a demonstrace v Abidjanu ustaly, také vedení ozbrojených sil nadále neprotestovalo proti účasti rebelů ve vládě, kteří se vzdali postů vnitra a obrany, politické strany, které dohodu podepsaly, veřejně podpořily účast rebelů v nové vládě. Hnutí rebelů a Outtarova RDR odsoudily to, co považovaly za prezidentův odklon od smlouvy.

Kontaktní skupina se snažila prolomit zablokovanou situaci a uspořádala summit 10. února 2003 v Yamoussoukro. Zúčastnili se ho prezident Eyadéma (Togo), prezident John Agyekum Kufuor (Ghana), prezident Olusegun Obasanjo (Nigérie), prozatímní předseda Komise africké unie Amara Essy, viceprezident Jihoafrické republiky Jacob Zuma a prezident Gbagbo. Diarra, který byl jmenován premiérem, přicestoval společně s hlavami států ECOWAS, rebelové odmítli účast, protože nechtěli změny v Dohodě, která byla dojednána v Paříži. Po svém jmenování premiér Diarra vedl konzultace a jednání o složení vlády, které by bylo přijatelné pro všechny strany. Jednání nedopadla úspěšně, rebelové trvali na svých postech ministrů obrany a vnitra. Prezident Gbagbo stále blokoval přesun pravomocí na premiéra a trval na tom, že bude mít poslední slovo u složení vlády. Diarra předložil dva návrhy na složení vlády a Gbagbo předložil jiný.⁶⁰

Následující jednání s opozičními skupinami 3. března 2003 v Bouaké opět uvízlo na neochotě ke kompromisu ohledně dvou ministerských postů. Premiér Diarra pohrozil rezignací, pokud budou nadále pokračovat obstrukce jeho snah

⁶⁰ Rada bezpečnosti. Dopis předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 27. ledna 2003. Annex 11. Závěry z Konference hlav států a vlád o Pobřeží slonoviny. S/2003/99.

o vyjednávání a kompromis. Další jednání v Akkře (Ghana), kde se sešlo 10 signatářů Dohody, proběhlo mezi 6. a 8. březnem, svolal ho prezident Kufour, předseda ECOWAS. Strany se dohodly na vytvoření patnáctičlenné Národní bezpečnostní rady, která bude složená ze všech signatářů Dohody, zástupců armády, četnictva, policie, prezidenta Gbagba a premiéra Diarry a která bude dohlížet na funkčnost sporných postů ministra vnitra a obrany. Premiér byl požádán, aby předložil jména kandidátů na posty obrany a vnitra, kteří by prošli konsensuální shodou. V jednání byly i další posty. Prezident Gbagbo 10. března vydal dekret předávající premiérovi pravomoci, aby naplnil program Dohody z Linas-Marcoussis, ale pouze na období šesti měsíců. Zástupci rebelů 11. března navštívili Yamoussoukro a setkali se s prezidentem Gbagbem kvůli rozhovorům o nové vládě. Proběhl pokus o zasedání nově zformované vlády, ale zástupci nominovaní za tři protivládní hnutí a stranu RDR odmítli účast z bezpečnostních důvodů.⁶¹

4.4.ECOMICI

Ghana uspořádala velmi rychle zvláštní summit, který se konal 29. září 2002 v Akkře, kterého se zúčastnili prezidenti a předsedové vlády. Summit ustavil kontaktní skupinu pro vyjednávání s povstalci, skupina se skládala z prezidentů Ghany, Guiney Bissau, Mali, Nigeru, Nigérie a Toga. Skupina měla za úkol vyjednat s rebely příměří, obnovení normálního režimu okupovaných měst a obecný rámec pro urovnání sporů. Oficiálně zahájila činnost na ministerské úrovni 2. října 2002 v Abidjanu. Setkání skupiny s prezidentem Gbagbem vedlo k jeho svolení k jednání s povstalci o dialogu k řešení krize, další setkání proběhlo s velvyslancem Francie v Pobřeží slonoviny, který vyjádřil odhodlání Francie poskytnout logistickou a bezpečnostní podporu skupiny na cestě na jednání do Bouaké. Jednání se uskutečnilo 3. října 2002 a zástupci skupiny od rebelů získali příslib příměří.⁶²

Po krizovém summitu ECOWAS 29. září 2002 a následujícím setkání Výboru obrany a bezpečnosti ECOWAS (ECOWAS Defense and Security Commission) bylo doporučeno umístění peacekeepingové mise na podporu mírového procesu. ECOWAS získal pro svou misi schválení Radou bezpečnosti a dle kapitoly VIII Charty „regionální uskupení, které jedná pro Radu bezpečnosti podle kapitol VI nebo VII Charty.“

Reakce ECOWAS na události Pobřeží slonoviny byla informovaná a adekvátní: Podle zásad a dokumentů Africké unie je převrat, či jeho uznání proti principům Africké unie. Pokus o převrat je též v přímém rozporu s principy Protokolu

⁶¹ Rada bezpečnosti, Zpráva Generálního tajemníka OSN o Pobřeží slonoviny ze dne 26. března 2003. S/2003/374.

⁶² Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 26 - 27.

ECOWAS o demokracii a dobré vládě, která též neuznává protiústavní změny vlády.⁶³

V Bouaké bylo 17. října 2002 podepsáno příměří. V té době předsedal ECOWAS Senegal, a tak měl klíčovou pozici v procesu mediace. Senegal také přislíbil vyslat 650 vojáků, což byl největší přislíbený příspěvek a též dostal velení operace. Další měly poskytnout státy: Benin, Ghana, Niger a Togo. Podle výsledku rozhovorů v Lomé by měly být rozmístěny síly tak, aby nahradily francouzskou operaci, která přispěla k udržení příměří.⁶⁴

Obranná a bezpečnostní komise ECOWAS podala návrh na rozmístění mise ECOMICI Mediační a bezpečnostní radě dne 26. října 2002.

Mandát ECOMICI byl schválen:

- Monitoring zastavení bojů;
- usnadnění návratu veřejných služeb k normálnímu stavu;
- svoboda pohybu zboží a služeb;
- přispívat k implementaci mírové smlouvy; a
- garantovat bezpečnost povstalců, pozorovatelů a humanitárních pracovníků.

Autorizovaná síla ECOMICI byla 2 386 vojáků. Státy přislíbily síly v tomto rozsahu: Benin - 300; Gambia -135; Ghana - 265; Guinea Bissau - 386; Mali - 250; Niger - 250; Nigérie - 250; Senegal - 250; a Togo - 300. Velvyslanec Nigérie, Raph Uwechue, byl jmenován Speciálním zástupcem Výkonného tajemníka pro přímé operace a brigádní generál Papa Khalil Fall, ze Senegalu, byl jmenován Velitelem sil.

Ukázalo se, že přislíbené jednotky jsou nedostatečné a taktéž, že jejich rozmístění podléhá schválení vlády Pobřeží slonoviny. Problémy s nasazením mise se objevily záhy. Jednotky z Mali, ačkoli byly připraveny, nakonec nasazeny nebyly, kvůli velkému množství Malijských imigrantů v Pobřeží slonoviny, to by narušovalo jejich neutralitu. Nigérie nebyla schopná svoje jednotky nasadit kvůli vlastním bezpečnostním problémům, ačkoli bývala většinou ve vedení podobných misí. Guiney Bissau nebylo dovoleno svých 386 vojáků umístit.⁶⁵

V únoru 2003 bylo na území Pobřeží slonoviny rozmístěno přibližně 3000 francouzských vojáků a pouze 500 sil ECOWAS. Francouzské jednotky oproti ECOWAS byly vysoce mobilní a jejich rozmístění posilovalo. ECOMICI rozmístila nejpre jednotky Ghany, od západu na východ. Podle dohody se silami

⁶³ ECOWAS. Revidovaná smlouva ECOWAS. Cotonou, Benin. 24. července 1993.

⁶⁴ Rada bezpečnosti. Dopis od ambasadora Senegalu v Pobřeží slonoviny předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 2. prosince 2002. S/2002/1310.

⁶⁵ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 28.

Licorne jednotky neměly překročit řeku Sassandra kvůli extrémní nestabilitě této oblasti.

Koncept velitele ECOMICI zahrnoval čtyři fáze:

Fáze 1: monitoring linie příměří a opatření VIP ochrany. To zahrnovalo vytvoření Zóny důvěry ze západu na východ a od severu na jih od linie příměří.

Fáze 2: odstranění linie příměří a rozšíření operací na rozsáhlejší území Pobřeží slonoviny tak, aby se otevřely ekonomické a humanitární cesty.

Fáze 3: podpora procesu DDR

Fáze 4: stažení sil ECOMICI

Tento koncept nebyl dokončen. Zůstal ve fázi 1 ze dvou důvodů, z nedostatku lidských, finančních a dalších zdrojů ECOMICI a spoléhání se na francouzské síly, které jako hlavní podpora ECOMICI, měly jiné plány. Umístění jednotek na sever linie se podařilo. Jejich pozice se rozšířily do Bouaké, Manu, Seguely a Bounny.⁶⁶

ECOMICI byla rozšířena dalšími 1100 jednotkami v březnu 2003.⁶⁷ Síla jednotek ECOMICI spočívala také ve faktu, že sdílely kulturu, znalost regionu a obecně Pobřeží slonoviny. Všechny země, které poskytly vojenské síly, byly z regionu Západní Afriky, a mnoho jejich členů již dříve zemi navštívilo. Negativně se zde projevil nedostatek strategické podpory a schopnost umístit jednotky v krátkém čase. První předsunutá záloha, která byla na místě rychle, se musela spoléhat na francouzskou mobilitu a podporu. Velmi dlouho trvalo, než první jednotky byly opravdu na místě. Velitel sil musel využít vlastních kontaktů, iniciativy a znalost země než se věci daly skutečně do pohybu. I tak ale trvalo více než 100 dní, než bylo zřízeno základní velitelství. Finanční nejistota a absence integrovaného logistického plánu též nepřispěla. Velitel sil nemohl kontrolovat finance mise, někdy dokonce zůstal bez financování úplně. Tyto nedostatky vedly také k tomu, že jednotky byly zastaveny v postupu, aby jim byly dodány komunikační prostředky, nebo byly zprovozněny apod. Také se stávalo, že sami dárci pomoci ze zahraničí pozdrželi jednotky. Např. ECOWAS čekal na jednotky Beninu, který čekal, než Belgie poskytne slíbenou pomoc.

Celkově zahraniční pomoc byla nekoordinovaná. Británie podporovala jednotky Ghany, Belgie Beninu a další jednotliví dárci podpořili třeba přes soukromé společnosti (USA skrze Pacific Architects and Engineers - PAE), Francie podporovala jiné jednotky. ECOWAS neměl společné a vycvičené struktury v operačních a taktických otázkách.⁶⁸

⁶⁶ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 30.

⁶⁷ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 11.

⁶⁸ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 31 - 33

V květnu 2003 byla založena mise MINUCI (UN Mission in Côte d'Ivoire) pomocí rezoluce č. 1479, která vyslala 76 styčných důstojníků na podporu ECOMICI.⁶⁹ Když byla 13. května 2003 schválena mise MINUCI, byly na území Pobřeží slonoviny tři mise, které měly rozdílné mandáty, a ani jedna neměla vedoucí roli. Licorne neměla jasnou odpovědnost, ECOMICI se potýkala s nedostatkem vojáků, financí a logistické kapacity. Situace v Pobřeží slonoviny stále ohrožovala bezpečnost a mír v regionu. Rada bezpečnosti 4. dubna 2004 schválila rezoluci 1528, která založila misi UNOCI (United Nations Operation in Côte d'Ivoire). UNOCI nahradila, resp. absorbovala misi MINUCI, která měla spíše politické cíle.⁷⁰ Podobně i jednotky ECOWAS byly převedeny pod misi Spojených národů a generál Abdoulaye Fall (Senegal), velitel ECOMICI, byl jmenován velitelem sil UNOCI.⁷¹

Formální požadavek pro umístění mise byl schválen 26. října 2002.

Mandát mise obsahoval:

1. monitoring příměří;
2. usnadnění obnovení veřejných služeb a volného pohybu zboží a služeb;
3. obecně přispívat k mírovému procesu; a
4. garantovat bezpečnost pozorovatelů, humanitárních pracovníků a povstalců.

ECOWAS tuto misi nevyslal hned, ale jednotky byly vysílány postupně, to si vynutilo pokrytí celé linie oddělující bojující strany francouzskými jednotkami operace Licorne. Zdržení bylo způsobeno logistickými a finančními nároky na členské státy. Původní název operace zněl ECOFORCE, aby se odlišila od předchozích misí (ECOMOG), později byla přejmenována na ECOMICI (Economic Community of West African States Mission in Côte d'Ivoire).⁷²

Předseda Rady bezpečnosti OSN ve svém prohlášení na 4680. setkání přísně odsoudil pokus o změnu politické situace použitím síly a vyjádřil podporu legitimní vládě, dále zdůraznil, že je třeba zachovat teritoriální integritu a jednotu Pobřeží slonoviny a zásadu nezasahování. Dále uvedl, že jediné možné řešení krize je politické a vyzval všechny zúčastněné, aby se snažili dosáhnout shody a nejednali v rozporu s tímto zájmem. Ocenil snahy ECOWAS a zvláště pak bod v závěrečném komuniké ze setkání v Dakaru 18. prosince, kde prohlašují, že asistence ze strany OSN bude vítána. Vyzývá též mezinárodní společenství, aby tyto snahy a jednotky ECOWAS podpořilo. Rada bezpečnosti

⁶⁹ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 36

⁷⁰ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 34

⁷¹ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 37

⁷² Mays, T. M. Historical Dictionary of Multinational Peacekeeping. Lanham: Maryland. Scarecrow Press, 2010, p. 96 – 97.

těž vyjádřila obavy ze zpráv o masových vraždách a vážných porušeních lidských práv a vyzývá všechny strany sporu, aby se takového jednání vystríhali a dodržovali mezinárodní humanitární právo a lidská práva a to s důrazem na civilní obyvatelstvo bez ohledu na jeho původ.⁷³

Rezoluce OSN č. 1464, která kopírovala mandát ECOWAS, autorizovala členské státy podílející se na misi společně s francouzskými jednotkami. ECOWAS měl podpořit francouzské jednotky v podniknutí nezbytných kroků pro zajištění bezpečnosti a svobody pohybu vojenského personálu a ochrany civilních osob v zónách působení mise.

Rezoluce v úvodu potvrdila závazek suverenity, nezávislosti, teritoriální integrity a jednoty Pobřeží slonoviny, důležitost principů dobrého sousedství, nezasahování do vnitřních záležitostí a regionální spolupráce. Potvrdila rozhodnutí ECOWAS z 29. září 2002 na summitu v Akkře vyslat mírovou misi do Pobřeží slonoviny. Ocenila snahy ECOWAS, AU a Francie ve vyjednávání a také snahu vyřešit spor mírovou cestou. Potvrdila platnost všech ustanovení smlouvy z Linas-Marcoussis i dodatku u jednání u kulatého stolu v Paříži. Dále uvítala komuniké vydané 31. ledna 2003 po 26. setkání hlav států a vlád ECOWAS v Dakaru, stejně jako komuniké vydané po pravidelném setkání Ústředního orgánu Mechanismu Africké unie pro Prevenci, zvládání a řešení konfliktů 3. února 2003. Potvrdila též, že situace v Pobřeží slonoviny je hrozbou pro mezinárodní bezpečnost a bezpečnost regionu.

Body 1 – 3 hovoří o důležitosti a nutném dodržení dohody z Linas-Marcoussis, včetně založení Monitorovací komise a žádá všechny strany o spolupráci s touto komisí.

Body 4 – 6 této rezoluce ukládají Generálnímu tajemníkovi OSN dále se situací zabývat, aktivně působit a podat Radě bezpečnosti doporučení, jak co nejlépe naplnit smlouvu z Linas-Marcoussis a dodatky, také ho vybízí k co nejrychlejšímu jmenování speciálního zástupce pro Pobřeží slonoviny, jak již dříve avizoval.

Bod 7 odsuzuje porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, které probíhaly v Pobřeží slonoviny od 19. září 2002 a zdůrazňuje potřebu postavit před soud osoby odpovědné a naléhá na všechny strany, včetně vlády, aby podnikly všechny nezbytné kroky, aby zabránila dalšímu porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, zejména proti civilistům bez ohledu na jejich původ.

⁷³ Rada bezpečnosti, Prohlášení předsedy Rady bezpečnosti ze dne 20. prosince 2002. S/PRST/2002/42.

Bod 8 vítá rozmístění sil ECOWAS a francouzských vojáků s cílem přispět k mírovému řešení krize, a zejména na provádění dohody Linas-Marcoussis;

Bod 9 potvrzuje, že jednají na základě kapitoly VII Charty Spojených národů a v souladu s návrhem obsaženým v odstavci 14 závěrečné zprávy z konference hlav států o Pobřeží slonoviny, autorizaci členských států účastnících se operace ECOWAS, v souladu s kapitolou VIII, společně s francouzskými silami, aby provedly nezbytná opatření, pro zaručení bezpečnosti a svobody pohybu jejich personálu a zajistily, aniž jsou dotčeny povinnosti Vlády národního smíření, ochranu civilního obyvatelstva ohroženého fyzickým násilím v rámci oblastí svého působení, a k použití prostředků, které mají k dispozici, po dobu šesti měsíců, po které Rada posoudí situaci na základě zpráv uvedených v odstavci 10 níže a rozhodne, zda prodloužit toto povolení;

Bod 10 požaduje, aby ECOWAS a Francie podávali pravidelně zprávy o všech aspektech implementace mandátů jim přidělených Radě bezpečnosti a to prostřednictvím Generálního tajemníka;

Bod 11 vyzývá sousedící státy k podpoře mírového procesu a prevenci jakékoli činnosti, která by mohla podryvat bezpečnost a územní integritu Pobřeží slonoviny, zejména pak pohyb ozbrojených skupin a žoldáků přes hranice a nedovolené pašování a šíření zbraní v regionu, včetně malých a lehkých zbraní.

Bod 12 je závazek Rady bezpečnosti zůstat v této věci aktivní.⁷⁴

Resolution 1479 (2003) Adopted by the Security Council at its 4754th meeting, on 13 May 2003 – založila misi MINUCI

4.5.ECOMICI v evaluačním rámci Diehla a Druckmana

4.5.1. Aktéři sporu

Sporu v Pobřeží slonoviny se účastnilo od samého počátku celkem velké množství aktérů. Aktéři se dělí do několika skupin dle schématu: mezinárodní společenství; státy poskytující personál mise; hlavní protagonisté - státy, nebo skupiny; a místní obyvatelstvo.

Mezinárodní společenství je zde reprezentováno hned několika subjekty: ECOWAS, jako první reagoval a zahájil téměř ihned po vypuknutí problémů v Pobřeží slonoviny mediační proces, OSN, která se problémy zabývala od počátku, ale ponechala prostor k řešení ECOWAS a Francii jako dalšímu aktérovi mezinárodního společenství. Jako hlavní aktéři zde působí prezident a vláda Pobřeží slonoviny, proti níž se staví rebelující skupiny: Vlastenecké hnutí

⁷⁴ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1464 ze dne 4. února 2003. S/RES/1464 (2003).

Pobřeží slonoviny (MPCI), Lidové hnutí velkého západu (MPIGO) a Hnutí pro spravedlnost a mír (MJP).

4.5.2. Časové vymezení a alternativa

Časové hodnocení mise je zde prosté, od začátku umístění do převedení mise pod správu OSN, tedy od 31. prosince 2002 do 4. dubna 2004.

Druckman a Diehl navrhují na začátku hodnocení misí otázku: „Je peacekeeping lepší než jiné alternativy?“

V tomto bodě je nutné říci, že diplomatické metody byly aplikovány, nejen již zmíněná mediace v počátcích, ale i vyjednávání u kulatého stolu na neutrální půdě, v tomto případě v Paříži. Bylo též dosaženo dohod a příměří, jak bylo zmíněno výše. Mise byla umístěna po přijetí dohody o příměří, ale diplomatické snahy dále pokračovaly.

4.5.3. Typ mise

Poslední a asi nejproblematictější k identifikaci je samotný typ mise. Podle mandátu je těžké misi zařadit, kvůli klauzuli o obecném přispívání k mírovému procesu. Tím totiž bylo pomoci implementovat LMA a také pomoci v procesu DDR (demobilizace, odzbrojení a reintegrace).

1. monitoring příměří;
2. usnadnění obnovení veřejných služeb a volného pohybu zboží a služeb;
3. obecně přispívat k mírovému procesu; a
4. garantovat bezpečnost pozorovatelů, humanitárních pracovníků a povstalců.

V rámci evaluačního rámce Diehla a Druckmana se dá mise ECOMICI zařadit do misí tzv. druhé generace. Byla umístěna po uzavření příměří a jejím úkolem bylo ho monitorovat. Další úkoly také spadají spíše do misí druhé generace. Dále měla oddělit vládou ovládaný jih země a rebely ovládaný sever tak, aby nedocházelo ke střetům. Dále bylo jejich úkolem pomoci implementovat dohody, které vznikly v průběhu působení mise, v tomto případě i dohodu z Linas-Marcoussis (LMA). Ve všech těchto úkolech jí měla být nápomocná mise Licorne.

4.5.4. Základní cíle peacekeepingových mise

4.5.4.1. Omezení násilí

Na začátku krize, která předcházela nasazení jednotek Licorne a ECOMICI, se násilí odehrávalo nejen při pokusu o převrat, kdy byl zabit i ministr vnitra a jeho rodina, ale i proti civilnímu obyvatelstvu. Pokus o převrat vedený vojenskými jednotkami byl označen jako pokus destabilizovat zemi ze strany Sierra Leone a Burkina Faso a strhla se vlna represí proti osobám jiných státních

příslušností. To zahrnovalo i vypálení slumů a čtvrtí, jejichž obyvateli byli hlavně migranti za prací a uprchlíci z válkou zmítané Sierra Leone.

Nestabilita Pobřeží slonoviny, jak již bylo zmíněno výše, spočívala v nejasných a špatně prosazovaných zákonech o imigraci a otázce národnosti a občanství. Dalším aspektem těchto problémů bylo velké množství uprchlíků před konflikty v okolních zemích, zejména pak ze Sierra Leone a Libérie. Až 26% obyvatel Pobřeží slonoviny tvoří lidé s nevyjasněným občanstvím. Hlavní příčinou krize ale byl pokus o převrat vedený 800 vojáky údajně loajálními ke generálu Guei.⁷⁵ V září, ihned po vypuknutí konfliktu, byl první impuls Francie, která zde má umístěné vojenské jednotky a základny, zachránit cizí státní příslušníky a chránit zde své zájmy a pozice. Což se během prvních dvou týdnů také podařilo a z Bouaké a dalších míst byli evakuováni příslušníci hlavně evropských států, zejména pak Francie. V prvních čtyřech týdnech krize uprchlo z Bouaké před konfliktem 200 000 obyvatel Pobřeží slonoviny.⁷⁶

„Je stále přítomno násilí?“

Útoků na začátku krize v Pobřeží slonoviny se zúčastnilo 800 vojáků FANCI, kteří měli být propuštěni následujícího roku. Útoky byly velmi dobře koordinované a krvavé. V prvních dnech bylo zabito 400 lidí, mnoho z nich v Abidjanu, jedním z nich byl i ministr vnitra, Emile Doudou, a také bývalý prezident generál Robert Guei a jeho rodina.⁷⁷

Neshody mezi politickými stranami ohledně delegování pravomocí Vlády národního smíření a neochoty ozbrojených frakcí složit zbraně zpomalily implementaci LMA. Tři hlavní skupiny rebelů stále držely pozice v severní části země. V únoru schválila Rada bezpečnosti UNOCI, která vytvořila zónu důvěry mezi severem a vládou kontrolovaným jihem. Po měsících sporů a ozbrojených střetů mezi bezpečnostními složkami a demonstranty byla podepsána dohoda Akkra III (Accra III Agreement) o obnovení mírového procesu.⁷⁸

V roce 2004 se v některých částech Abidjanu uskutečnily demonstrace. Demonstranti se 25. a 26. března střetli s bezpečnostními silami. Násilí a sporadické střety se objevovaly v průběhu těchto dvou dní. Nejméně 120 lidí bylo zabito, 274 zraněno a 20 pohřešováno. Demonstrace se také objevily v Yamoussoukro a Bouaké. Generální tajemník vydal prohlášení, ve kterém vyzval všechny strany konfliktu k dodržování příměří a obnovení implementace dohody. Tyto události vedly také ke stažení opozice z vládních pozic.⁷⁹

⁷⁵ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 18.

⁷⁶ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 22.

⁷⁷ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 16.

⁷⁸ Organizace spojených národů. UN Yearbook 2004. New York, USA, 2005. [online]. [cit. 20. února 2016]. p. 109

⁷⁹ Organizace spojených národů. UN Yearbook 2004. New York, USA, 2005. [online]. [cit. 20. února 2016]. p. p. 164 - 176

V bodě omezení násilí sice nastal vždy nějaký přechodný pokrok, ale vždy vypukly nové spory a násilnosti, do kterých se zapojovalo i samotné obyvatelstvo země. Přestože byla vytvořena zóna důvěry, politické neshody na úrovni jednání vlády a rebelů vedly k novým střetům a bezpečnost bez výskytu násilných střetů nebyla zajištěna.

4.5.4.2. Zadržení násilí

Dalším aspektem je omezení šíření konfliktu na další území a aktéry.

„Rozšířil se konflikt geograficky?“

Zde je třeba říci, že ačkoli celý region západní Afriky je celkem nestabilní. Střety se omezily na území Pobřeží slonoviny, což by mělo být hodnoceno jako úspěch.

„Je v konfliktu zapojeno více, nebo méně aktérů?“

Akteři se od počátku krize nezměnili. Stále jsou zapojeni stejní aktéři. Vláda národního smíření, skupiny rebelů sjednocené pod MPCÍ, MJP a MPIGO. Z mezinárodního společenství se do sporu od jeho počátku zapojila Francie v procesu mediace, poskytnutí bezpečnostních sil, dále ECOWAS a jeho mise ECOMICI, OSN jako pozorovatel a poradce, obzvláště skrz MINUCI, a poté převzala i roli v peacekeepingové operaci UNOCI, kterou autorizovala v únoru 2004 a převzala pod svůj mandát jak MINUCI, tak ECOMICI, která tím v podstatě zanikla. Rebelující Vlastenecké hnutí Pobřeží slonoviny (MPCÍ), které se v roce 2003 sloučilo s MJP a MPIGO, a přeměnilo v Nové síly pobřeží slonoviny (Forces Nouvelles De Côte d'Ivoire/New Forces - FN), mělo hlavní sídlo v Bouaké, v severní části státu a zahájilo mobilizaci pro útok na jih. Francouzské jednotky ovšem zakročily a zastavily jejich postup.⁸⁰

V průběhu dvou měsíců po začátku krize se objevily dvě další rebelující skupiny na západě země: Lidové hnutí velkého západu (Mouvement Populaire Ivoirien du Grand Ouest - MPIGO) a Hnutí pro spravedlnost a mír (Movement for Justice and Peace - MJP). Zpočátku se objevovala obvinění, že Burkina Faso sponzoruje MPCÍ. Na druhou stranu je třeba říci, že veteráni z války v Sierra Leone a Libérie údajně bojovali jako žoldáci ve frakčních bojích v Pobřeží slonoviny.⁸¹

Specifickým aktérem zde byly síly FANCI. Ozbrojené síly Pobřeží slonoviny jinak známé jako FANCI byly vytvořeny v květnu 1960 vládou prezidenta Houphouët-Boigny jako malá armáda pro různé politické a rozvojové aktivity. To zahrnovalo i administraci státní služby včetně služby na ministerstvech, na vyslanectvích a v nemocnicích. FANCI se měly též podílet na konstrukci silnic, rozvoji infrastruktury, zemědělství/rybolovu a dalších námořních úkolech a na vedení státních aerolinek (Air Ivoire). FANCI se do krize v roce 2002

⁸⁰ Obi, C. I. (2009) Economic Community of West African States on the Ground: Comparing Peacekeeping in Liberia, Sierra Leone, Guinea Bissau, and Côte D'Ivoire, African Security. Vol. 2, No. 2-3, p. 129.

⁸¹ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 37

nepodílely na žádné vojenské agresí, nebo peacekeepingové misi. Např. během krize v Kongu na začátku 60. let byly FANCI přiděleny ke zdravotnickým jednotkám. Jejich kapacita jako bojových sil byla velmi omezená. Před začátkem krize bylo zhruba 80% rozpočtu FANCI bylo určeno na výplaty vojáků. To mělo vliv i na to, že stát měl omezené kapacity v obraně. Během vlády prezidenta Bedie se role FANCI změnila. Prezident Bedie chtěl využívat FANCI k potlačování protestů, což vedlo k napětí uvnitř důstojnického sboru i u řadových vojáků a vyhození velitele ozbrojených sil generála Guei. V návaznosti na to pak proběhly dva pokusy o převrat, jeden v roce 1996, který nebyl úspěšný, a v roce 1999 úspěšný, který vynesl generála Guei do čela státu.⁸²

Zadržení násilí se misi ECOMICI podařilo. Otázka je, jestli na to neměla větší vliv operace Licorne, kterou vedla Francie. Rozmístění mise Licorne mělo pozitivní efekt hned od počátku krize, protože rebelové zůstávali na severu země a zároveň se dařilo dozorovat i hranice. Počet aktérů sporu zůstal víceméně stejný po celou dobu operace, takže se dá říci, že ač zastavení násilí nedopadlo na výbornou, omezit a uzavřít konflikt ve svých původních mantinelech se podařilo a tedy v tomto bodě mise ECOMICI uspěla.

4.5.4.3. Vyřešení sporů mezi aktéry

Třetí základní cíl mise je vyřešení hlavních sporů mezi aktéry. K vyřešení sporů došlo jen částečně, přestože diplomatické snahy byly od začátku krize v Pobřeží slonoviny výrazné a došlo k několika dohodám, z nichž hlavní byla LMA, jak již bylo popsáno výše a její dodatek: program vlády národního smíření. V něm byly ustaveny body, které se snažily řešit kořeny problémů v Pobřeží slonoviny. Umístění mise ECOWAS proběhlo po vyhlášení příměří a mělo pomoci naplnit vládě dohodu o příměří uzavřenou v říjnu roku 2002 a později také dohodu z Linas-Marcoussis. Implementace LMA byla pomalá z několika důvodů. Jak prezident Gbagbo, tak skupiny, které reprezentovaly opozici, projevíli málo vůle pro její naplňování. Prezident rozšířil členy vlády o zástupce protivládních hnutí, byla zajištěna jejich bezpečnost pro výkon funkcí, byly prosazeny zákony o amnestii, zákony o ochraně migrantů za prací byly v době převádění mise ve schvalovacím procesu a mise, které chrání civilní obyvatelstvo a dohlíží na naplňování dohod, včetně procesu odzbrojení byly rozmístěny po celé zemi (jednotky ECOMICI, UNOCI a Licorne). Na druhou stranu příprava voleb na rok 2005 do předání mise Spojeným národům nezaznamenala žádný pokrok. Protivládní skupiny trvaly na postupu: nejdříve volby, pak odzbrojení; dále i země zůstala rozdělená na dvě části, kdy rebelové ovládali severní a vláda jižní část území.⁸³ Národní shromáždění je klíčový hráč v implementaci LMA. Jeho

⁸² Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 15.

⁸³ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 23 - 24.

aktivity reflektují tempo politického pokroku. Je složen z 223 zástupců, kteří ale plně nereflektují současné politické spektrum. Jsou zde zastoupeny: FPI, PDCI, UDPCI, UDCY a další nezávislé skupiny, které se nazývají Skupina Solidarity, zástupce zde nemají ani RDR, ani FN.⁸⁴

Došlo pouze k částečnému řešení problémů a v tomto bodě pak pokračovala dále mise UNOCI.

4.5.5. Dohled nad volbami

Dohled nad volbami jako jeden z úkolů, kterými se zabývají mise druhé generace, zde nebyl využit, protože volby, naplánované na rok 2005 nebyly zorganizovány.

4.5.6. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace

Národní program pro odzbrojení, demobilizaci znovunasazení / reintegraci, rekonstrukci, rehabilitaci a znovuosídlení (The National Programme for Disarmament, Demobilisation Reinsertion/Reintegration, Reconstruction, Rehabilitation and Resettlement - NPDDR/RRR) definuje implementační mechanismus, politický a právní rámec, finanční a řídicí pokyny pro proces odzbrojení, demobilizaci a reintegrace (DDR). Národní komise pro odzbrojení, demobilizaci a reintegraci (The National Commission on Disarmament, Demobilisation and Reintegration - NCDDR) je pověřena vedením NPDDR a dohlíží na celý proces. DDR je jeden z nejdůležitějších aspektů mírového procesu a také jeden z aspektů, který nejvíce vyvolává spory. NCDDR má 25 členů z ministerstva Ekonomického plánování, Obrany a bezpečnosti, Půdy, zaměstnanosti a sociální práce. Další její členové jsou z řad FANCI, četnictva, policie, FN a tří zvláštních poradců premiéra.⁸⁵

Vláda měla podle Dohody okamžitě poté, co se ujme úřadu zahájit proces přeskupení sil pod dohledem ECOWAS a Licorne. V návaznosti na to odzbrojit a demobilizovat všechny vojáky, kteří byli rekrutováni po pokusu o převrat v září 2002. To znamenalo zhruba 30 000 vojáků odzbrojit a demobilizovat (přibližně 4000 z jihu a 25 až 30 000 ze severu). Každý odzbrojený dostane 900 dolarů jako odhadované životní minimum na šest měsíců. Program DDR je navržený bojujícími stranami a kontrolovaný národně. Přechodná vláda má poskytnout 50 procent nezbytného plnění, dalších 40 procent má být kryto půjčkou od Světové banky a 10 procent přispěje Evropská unie a další dárci. Databáze DDR bude harmonizována s databází Libérie a Sierra Leone pro prevenci přechodů přes hranice a odzbrojení cizích vojáků v Pobřeží slonoviny, které má vyšší příspěvek.⁸⁶

⁸⁴ Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2002, Vol. 14, No. 9 (A), p. 12

⁸⁵ International Crisis Group (2004) Côte D'ivoire: No Peace In Sight. Africa Report N°82. Brusel, 2004, p. 12

⁸⁶ Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2002, Vol. 14, No. 9 (A), p. 13.

Program DDR byl schválen 9. ledna 2004 v Yamoussoukru Dohodou o společném operačním plánu (Joint Operation Plan – JOP) a pokynech pro DDR program, který předložila FANCI, FN a neutrální síly. Plán definoval všechny vojenské akce, které měly být podniknuty. Dále byla ustavena kontaktní skupina, která se skládala z osmi důstojníků FANCI a osmi důstojníků FN. Monitorovací a hodnotící procesy byly též v běhu. Objevily se ale též negativní jevy. Prezidentova návštěva Bouaké plánovaná na únor a březen 2004, která měla proces zahájit, byla zrušena z bezpečnostních důvodů a FN také měly silné námitky k této cestě. Zahájení procesu oznámené premiérem na 8. března 2004 bylo odloženo na neurčito kvůli politickým námitkám FN.⁸⁷

Překážky v implementaci DDR programu:

První a nejdůležitější překážka byla politická: neschopnost a neochota všech stran celkově naplnit LMA. Nové síly (FN) odmítaly odzbrojit své jednotky a spolupracovat na DDR, dokud se neuskuteční další celonárodní volby. K tomu se vztahovala i netrpělivost veřejnosti s pomalým tempem procesu, který byl zpomalen i komplikovanými byrokratickými procedurami, které byly předpokladem pro zvládnutí procesu DDR.

Podle JOP se předpokládalo, že se FANCI vrátí do kasáren, policie a četnictvo budou zajišťovat vnitřní bezpečnost, co se týče majetku a životů civilního obyvatelstva. UNOCI bylo dáno vedení procesu DDR a předpokládalo se, že odzbrojí rebely. Okolnosti ale způsobily, že policie a četnictvo zajišťovalo na jihu bezpečnost společně s UNOCI a na severu společně s FN.

Na druhou stranu, dobrá příprava a pečlivé plánování procesu DDR je výhodnější, než implementace uspěchaného plánu, který má nižší šance na úspěch. Navzdory politickým překážkám se NF zdály připravené spolupracovat s NCDDR.⁸⁸

Přes tento pozitivní dojem bylo v době ukončení mise DDR pouze v rovině příprav a dojednávání detailů, takže se to dá hodnotit jako částečný úspěch v rovině obecné připravenosti proces zahájit. V reálném provedení ale pokrok učiněn nebyl.

4.5.7. Ochrana lidských práv

Oblast ochrany lidských práv jsou dle Druckmana a Diehla jsou nastoleny čtyři základní otázky:

1) Byla genocida odvrácena?; 2) Snížila se úroveň porušování lidských práv?; 3) Byla určená území ochráněna?; a 4) Byli „chránění obyvatelé“ opravdu ochráněni? V odpovědi na tyto otázky zde předkládám souhrn z několika zpráv o dodržování lidských práv.

⁸⁷ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 41 – 43

⁸⁸ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 49

Panuje obecný souhlas s tím, že Pobřeží slonoviny, na rozdíl od Libérie, nebo Sierra Leone, byl v době začátku krize funkční stát s institucionální strukturou. Ale bylo zde i množství nevyřešených potenciálně výbušných faktorů, které ho činily zranitelným. Zranitelnost systému byla zjevná hned v začátku konfliktu, kdy bezpečnostní síly – policie, armáda a četnictvo – nebyly schopny znovu dobýt území a vzápětí pak perzekuovaly cizince v zemi.⁸⁹

Pět měsíců poté co rebelové zabrali sever země, nebyly funkční banky, obchody byly mimo provoz, školy zavřené a polovina obyvatel Bouaké opustila město. Během dalších měsíců World Food Programme ohlásil, že 50 procent obyvatel Bouaké nemá žádné úspory, objevila se možnost hladovění a masového odchodu z místa.⁹⁰

Po pokusech vlády dobýt zpět území ovládaná rebely, vznikla patová situace. V listopadu 2003 se objevily dvě nové skupiny rebelů MPIGO a MJP, které prohlašovaly, že chtějí odplatu za smrt generála Guei a to tak, že prezident Gbagbo, kterého obvinily z jeho zabití, odstoupí z úřadu. Ukázalo se, že rebelové byli ve skutečnosti bývalí členové Jednotné revoluční fronty (Revolutionary United Front - RUF) a Liberijské armády loajální k prezidentu Charlesi Taylorovi. Na rozdíl od skupiny na severu země (MPCI), která se chovala poměrně mírně, na západě země tyto dvě skupiny vešly ve známost pro vandalismus a teror obyvatelstva. Také se velmi brzy střetly s francouzskými jednotkami, což vedlo k velkému počtu obětí a tisíce obyvatel opustily zemi.⁹¹

Mise vyslaná Spojenými národy dorazila do Pobřeží slonoviny 23. prosince 2002, zástupce Úřadu vysokého komisaře, doprovázený malou delegací a forenzními experty a zůstala do 29. prosince 2002. Zpráva popisující stav lidských práv v Pobřeží slonoviny zahrnuje komplexní rozbor porušování lidských práv. Prvním tématem jsou vysídlené osoby. Mise navštívila několik lokalit, včetně Yamoussoukro, Daloa a Bouaké. Podle zpráv podaných misi bylo v Pobřeží slonoviny přes 600 000 vnitřně vysídlených osob. Zhruba 300 000 lidí opustilo Bouaké a 7000 uprchlo z Daloa. Přibližně 160 000 uprchlíků bylo v Yamoussoukro v péči nevládních organizací a Světového potravinového programu. Přibližně 80% uprchlíků tvořily ženy a děti. Dalších 20 000 lidí zůstalo bez domova po vypálení chudinských čtvrtí na okraji Abidjanu. Hromadné popravy jako další bod zprávy o porušování lidských práv byly zaznamenány na obou stranách konfliktu. Od září do prosince 2002 bylo mezi tisícem a dvěma tisíci obětí konfliktu. Mnoho z nich bylo přičítáno hromadným popravám. Mezi popravenými byli i vysocí představitelé armády, policie, četnictva a státní správy, stejně jako obyvatelé původem ze severu a cizinci. Podle svědků byly využívány i eskadry smrt. Mise shromáždila údaje o tom,

⁸⁹ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 11.

⁹⁰ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 17.

⁹¹ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 16.

že eskadry smrti se skládali z osob z blízkosti vlády, prezidentské stráže a kmenové milice etnika prezidenta. Mnoho politiků, obchodníků a dalších bylo zavražděno v Abidjanu. Vláda se vyjádřila ve smyslu, že tyto milice ještě neidentifikovala a pravděpodobně se jedná o vyřizování účtů. Komise se zabývala i masovými hroby. Nebylo možné prokázat, že v nich jsou ta těla, která strany tvrdí. Ale je jisté, že vládní jednotky zmasakrovaly 120 osob a pohřbili je v masovém hrobě. Podobné masakry se odehrály i v Daloa. Podle zdrojů, které komise vyslechla, MPCÍ popravila tucty příslušníků četnictva v Bouaké. Dětsí vojáci byli podle zpráv, které mise obdržela, využíváni silami rebelů. Na straně vlády o tom nejsou žádné důkazy. Objevily se zde i případy sexuálního násilí na ženách. V oblastech ovládaných rebely bylo hlášeno mnoho znásilnění, skupinových znásilnění a zabití žen po znásilnění. Na vládou ovládaných územích byla taková napadení muži ve vojenských uniformách také hlášena. Vláda tvrdila, že na její území se infiltrovali rebelové, a těmito útoky se snaží vládní jednotky zdiskreditovat. Komise se také zabývala povzbuzováním k etnické nenávisti a xenofobii. Tyto skutky byly přítomny v Pobřeží slonoviny a to i skrze vysílání rádia a televize. Například deník *Le National* tisknul články, které měly radikální obsah, hlavně k muslimské komunitě a homosexuálům. Další třeba *Fraternité Matin* a *Notre Voie*, které jsou blízké FPI, vydávaly články nacionalistickým obsahem, zvláště proti obyvatelům severu, a vyzývaly k totální válce. Prezident ve svých projevech varoval proti násilí na těchto skupinách obyvatel. Další a další porušení lidských práv byla zaznamenána během působení mise v prosinci 2002.⁹²

V roce 2004 vznikla zpráva zvláštního zpravodaje pro lidská práva pod záštitou OSN. Z jeho zprávy vyplývá, že došlo k mnoha porušením lidských práv např. zabíjení civilistů. V říjnu 2003 byl zaznamenán případ, kdy četníci přišli na pohřeb ve Williamsville, vybrali čtyři účastníky, poručili jim lehnout si na zem a spustili palbu a dva z nich zabili. Jeden z útočníků byl identifikován jako velitel Seka, který se později stal pobočníkem prezidenta.⁹³

Události, ke kterým došlo v březnu 2004, jak bylo zmíněno výše, byly dalším podnětem k vyšetřování porušení lidských práv v zemi. Komise vyslaná Úřadem vysokého komisaře OSN pro lidská práva do Abidjanu zde působila od 15. do 28. dubna 2004. Ve zprávě, kterou komise vypracovala, zhodnotila zásah v Abidjanu jako velké porušení lidských práv. Pochod se podle ní stal záminkou pro to, co se ukázalo být pečlivě naplánovanou a provedenou operací bezpečnostních sil, policie, četnictva, armády, speciálních jednotek a tzv. paralelních sil, pod vedením a zodpovědností nejvyšších autorit státu. K tomuto závěru došla komise na základě svědectví přeživších a očitých svědků událostí

⁹² Rada bezpečnosti. Dopis Generálního tajemníka předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 24. ledna 2003. Annex: Zpráva urgentní mise v oblasti lidských práv v Pobřeží slonoviny. S/2003/90.

⁹³ Ekonomická a sociální rada. Rasismus, rasová diskriminace, xenofobie a všechny formy diskriminace. Zpráva Doudou Diène, zvláštního zpravodaje pro současné formy rasismu, rasovou diskriminaci, xenofobii a související netoleranci. Addendum: Mise v pobřeží slonoviny. E/CN.4/2005/18/Add.3.

a důkazů sebraných v Abidjanu. Politická zodpovědnost těch, kteří pochod naplánovali navzdory zákazu, by neměla být opomenuta. Zodpovědnost bezpečnostních složek je ale hlavní. Pochod byl sice prezentován jako útok na vládu, komise ale došla k závěru, že použitá síla nebyla adekvátní situaci a byla zaměřena na komunitu podporující opoziční strany v zemi. Komise našla důkazy, že první výstřely, které vyprovokovaly vlnu násilí, byly koordinovanou akcí bezpečnostních složek, která vyústila ve smrt více než 100 civilistů. Mnoho ze zabitých nebylo zabito na ulici ale v domech údajných demonstrantů, nebo úplně nevinných. Existovaly také zprávy o pohřešovaných, které se rodiny obávaly nahlásit příslušným úřadům. Zabití dvou policistů, které údajně vyprovokovalo reakci bezpečnostních složek, se odehrálo až dvě, nebo tři hodiny po začátku střelby do davu. Události těchto dvou dnů pak komise shrnula jako masakr, který obsahoval i hromadné popravy, mučení, mizení osob a jejich svévolné zadržování, jehož se opakovaně dopouštěly jednotky bezpečnostních sil a paralelních sil působících v koordinaci nebo ve spolčení s nimi.⁹⁴

Občanská válka v Pobřeží slonoviny byla krátká, ale došlo při ní k mnoha porušením lidských práv. Ani vláda, ani rebelující hnutí neudělaly pro potrestání viníků mnoho. Vláda i rebelové spáchali mnoho z těchto porušení. Na straně vlády se jedná o najímání liberijských uprchlíků a rebelských frakcí z Libérie, které se pak účastnily zabíjení, znásilňování a dalších porušení lidských práv hlavně v oblasti měst Toulepleu, Bangolo a Blolékin. Konkrétně v Bangolu bylo zabito nejméně 60 lidí v březnu 2003. Další výraznou událostí byly nepokoje mezi 24. a 26. březnem, kdy bylo zabito a zraněno mnoho lidí a nejméně 20 jich bylo pohřešováno poté, co byli vzati do vazby bezpečnostními složkami. Na straně rebelů také docházelo k častým porušováním lidských práv. Zabíjeli civilní obyvatelstvo, které podporovalo vládu, nebo vládnoucí stranu, úředníky a také najímali žoldáky z Libérie a Sierra Leone, kteří se pak také účastnili zabíjení, znásilňování a rabování soukromého majetku. Nejméně 40 mrtvých bylo ve vesnici Dah, kde tyto jednotky zasáhly v březnu 2003. Rabování a další zločiny, včetně poprav, bylo zaznamenáno ve zvýšeném výskytu v oblasti měst Danané, Zouan-Hounien a Toulepleu.⁹⁵

Byla genocida odvrácena? Ano, přestože docházelo k masivnímu porušování lidských práv, jak bylo dostatečně popsáno výše. Mezinárodní společenství se po zkušenostech z Rwandy a Sierra Leone obávalo genocidy, ale jejich obavy nebyly naplněny. V otázce snížení úrovně porušování lidských práv byl pokrok učiněn spíše formální, než reálný. V době předání mise autoritě Spojených národů stále nebyl obnoven soudní systém na území ovládaných rebely. Vládní i rebelující jednotky stále páchaly přečiny a zločiny proti lidským právům. Byla

⁹⁴ Rada bezpečnosti. Dopis Generálního tajemníka předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 12. května 2004. Annex: Zpráva Komise vyšetřující události spojené s pochodem plánovaným na 25. března 2004 v Abidjanu Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva. S/2004/384.

⁹⁵ Human Rights Watch (2004) Côte d'Ivoire Accountability for Serious Human Rights Crimes: Key to resolving Crisis. Briefing Paper. October 2004, p. 12.

určená území ochráněna? Byli „chránění obyvatelé“ opravdu ochráněni? Civilní obyvatelstvo ochráněno nebylo. Dle důkazů a zpráv shrnutých výše, je zřejmé, že i přes politické deklarace o respektu lidských práv z obou stran sporu, se odehrávaly masové vraždy, znásilnění, rabování a ze strany rebelů dokonce i rekrutování dětských vojáků.

4.6. Zhodnocení mise

Implementace LMA byla pomalá kvůli nedostatku politické vůle na straně signatářů Dohody a to jak rebelujících uskupení, tak i prezidenta Gbagba. Dohoda také legitimizovala rebelské frakce, které usilovaly o neústavní změnu politického vedení. Režim prezidenta Gbagba rozšířil vládu o některé členy protivládních skupin, zajistil jejich bezpečnost, schválil zákony o amnestii, prosadil zákony o ochraně migrantů za prací a zajistil, že vojenské jednotky Francie, ECOWAS a OSN byly rozmístěny v Pobřeží slonoviny, aby ochránily civilisty a dohlížely na proces odzbrojení. Humanitární katastrofa, které se mezinárodní společenství obávalo, po zkušenostech z Rwandy, Sierra Leone, Libérie a dalších, se neodehrála, ačkoli některé oblasti Pobřeží slonoviny nedostatkem některých základních potřeb a také porušování lidských práv. Protivládni Nové síly odmítly odzbrojení před předpokládanými volbami v roce 2005 (tak jak byly naplánovány v LMA). Vláda naopak prohlašovala, že volební proces je zdržován tím, že na území ovládané rebely nemají úředníci, kteří by toto měli zajišťovat, volný přístup.⁹⁶

Dle názorů přijatých na workshopu pořádaném po ukončení mise ECOMICI, kde vystoupila řada expertů, a z něhož Gberie a Addo vypracovali podrobnou zprávu, jsou názory na pozitiva a negativa shrnuté níže. Hlavní překážkou v úspěšnosti mise ECOMICI byl nedostatek logistické podpory a plánování. ECOWAS též nemohl generovat vlastní zdroje. Neefektivní bylo velení a jeho struktura. Další překážkou úspěch zde byla též jazyková bariéra ve vojenských operacích. Síly tohoto rozsahu nemohou být rozmístěny a udrženy bez jasného plánu financování a logistického zajištění. Abuja neměla řádné strategické velící struktury, aby mohla vydat nezbytné směrnice a pokyny nezbytné pro řízení mise. Z pozitivní strany zde byl jasný a úplný konsenzus všech hlav států ECOWAS pro intervenci v Pobřeží slonoviny. Podpora přispěvatelů sice byla velmi pomalá, ale přicházela. ECOWAS má lidské kapacity pro naplánování a provedení misí širokého rozsahu. ECOMICI byla věrohodnou silou, která dosáhla zásadních úspěchů v mírovém procesu. Proběhla příprava personálu ve vojenských školách a mírových centrech. Jednotky ECOWAS jsou schopné působit ve spolupráci s moderními, dobře trénovanými ozbrojenými silami (mise Licorne a ECOMICI se doplňovaly navzájem a tvořili téměř hybridní operaci).⁹⁷

⁹⁶ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 6.

⁹⁷ Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., p. 32 - 33.

Hodnocení mise dle evaluačního rámce se ve třech nejdůležitějších otázkách mise částečně uspěla. Omezení násilí mezi aktéry se podařilo, pokud nepočítáme civilní obyvatelstvo jako aktéra sporu. Oddělení aktérů proběhlo velmi rychle. Stejně jako zabránění šíření konfliktu geograficky. Docházelo ale k najímání žoldáků ze Sierra Leone a Libérie. Třetí základní cíl, tedy vyřešení hlavních sporů mezi aktéry. V tomto směru se navzdory diplomatickým snahám, legislativním opatřením a vyjednávání nepodařilo dosáhnout shody a mise v tomto bodě selhala. Nepodařilo se ani obnovit instituce na severu země. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace také zůstaly až do předání mise na mrtvém bodě kvůli neochotě rebelů složit zbraně před konáním voleb. V otázce lidských práv a ochrany civilního obyvatelstva navzdory všem zprávám o jejich masivnímu porušování se podařilo zabránit genocidě, mise měla omezené kapacity, ale k masivnímu porušování lidských práv docházelo během působení mise stále.

5. Mise AMIS v Súdánu

5.1. Pozadí problémů v Súdánu

Súdán získal nezávislost na Britsko-egyptské správě 1. ledna 1956. Od té doby byla země většinou vedená vojenskou diktaturou, která se dostala k moci pomocí převratu, kromě let 1956 – 58, 1965 – 69 a 1985 – 89. Po prvních dvou letech samostatné demokratické vlády v říjnu 1958 uskutečnil generál Ibrahim Abbud převrat. Abbud podporoval šíření arabštiny a islámu, což se na jihu setkalo s odporem. Neklid v jižní části země, která je spíše afrického a křesťanského zaměření, se zvyšoval a v roce 1963 přerostl v ozbrojenou vzpouru. Vládní represe nastolené po tomto incidentu vedly ke studentským protestům v Chartúmu v roce 1964, které vyústily v občanské nepokoje šířící se po celé zemi. Generál Abbud rezignoval a byla jmenována přechodná vláda, která řídila zemi podle provizorní ústavy z roku 1956. Prozatímní vláda uspořádala v dubnu a květnu 1965 volby. Mohmmed Ahmed Mahjub a jeho strana Umma zformovali vládu v červnu 1965. Mahjubova vláda nebyla schopná prosadit účinné reformy a v květnu 1969 převzal vládu plukovník Gaafar Mohamen Al-Nimeiri společně s několika důstojníky. Přijali socialistickou ideologii a vládu jedné strany později změněnou na politický islám. V únoru 1972 Nimeiri podepsal tzv. dohodu z Addis Abeba (Addis Ababa agreement) s rebely z jihu, která poskytovala jižní části Súdánu částečnou autonomii. Dalších 11 let byl v zemi mír.

Během posledních let své vlády Nimeiri posiloval svou pozici u moci. Po objevení ropy na jihu Súdánu Nimeiri zavedl opatření pro začlenění těchto oblastí do severu a zrušil ustavení autonomie pro jih. V září 1983 pod vlivem Hassana Al Turabiho, pozdějšího vůdce Národní islámské fronty (National Islamic Front - NIF) a Muslimského bratrstva (Muslim Brotherhood), zavedl právo šaría. Všechny tyto kroky vedly k silným reakcím jihu a později i ke druhé občanské válce. Další klíčové normy vázané na vlastnictví půdy a místní/kmenové administrativní systémy byly zaváděny.⁹⁸

V dubnu 1985, po 16 letech u moci, byla vojenská vláda generála Nimeiriho svržena v převratu vedeným armádními důstojníky, byla ustavena Přechodná vojenská rada pod vedením generála Abeda Rahmana Siwar Al-Dahaba. Volby se konaly v roce 1986 a zvítězila strana Umma a její vůdce Sadiq Al-Mahdi, který se stal premiérem. Za jeho působení se zaváděly důležité reformy, ale také čelil problémům s válkou na jihu, desertifikací a suchem. Jeho vláda trvala do června 1989. Ve spolupráci s Muslimským bratrstvem provedl generál Omar Hassan El-Bashir státní převrat a stal se prezidentem. Mnoho Súdánců bylo uvězněno, nebo odešlo do exilu, majetek byl konfiskován a politické strany zakázány. El-Beshir stejně jako Nimeiri byl pod vlivem Hassana Al-Turabiho,

⁹⁸ Institute of Security studies [online]. Sudan Political and Security Information [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na: <https://www.issafrica.org/af/profiles/sudan/Politics.html>, p. 4 - 5

vůdce NIF. Legislativní a soudní systém byl pozměněn, aby vyhovoval verzi politického islámu strany.

Ideologický základ strany se změnil v roce 1998, když vstoupila 1. července v platnost nová ústava a v prosinci se uskutečnily volby. Nová ústava stále kopíruje ideologii politického islámu, ale zavádí federální systém vlády a zaručuje některá základní práva. Volby v prosinci 1998 byly bojkotovány všemi hlavními opozičními stranami, což prezidentovi prodloužilo mandát o dalších pět let, jeho strana Národní kongres (National Congress – NC) získala 340 z 360 křesel v parlamentu, Turabi se stal předsedou parlamentu a členové strany zastávali důležité posty a měli zásadní vliv na vládu, armádu, bezpečnostní složky, soudnictví, akademické instituce a média. V roce 1999 se kvůli vnitřním bojům o moc v NC rozhodl prezident El-Beshir vyhlásit stav nouze, rozpustit parlament a zrušit důležitá ustanovení v Ústavě, včetně těch týkajících se struktur místních vlád. V květnu 2000 Turabi a jeho následovníci opustili vládnoucí NC a založili vlastní stranu Lidový kongres (Popular Congress – PC). Mnoho lidí napojených na Turabiho bylo odstraněno z vlády a v květnu 2001 byl Turabi umístěn do domácího vězení a obviněn z organizování převratu. Nejméně 70 dalších členů PC bylo zadrženo bez obvinění, nebo soudu a další opustili Súdán.⁹⁹

Konflikt, který v Súdánu probíhal od roku 1983 mezi severem a jihem země měl obrovský vliv na celkový stav. Je to nejdelší konflikt v Africe, během kterého se událo porušení lidských práv a humanitární katastrofy. Více než 2 miliony lidí zemřelo a 4,5 milionu nuceně opustilo své domovy. Po mnoha letech války a silném mezinárodním tlaku přistoupila vláda a hlavní rebelské hnutí jihu Súdánské lidové osvobozené hnutí/armáda (Sudan People's Liberation Movement /Army - SPLM/A) zahájily mírové rozhovory v roce 2002. Pod dohledem Mezivládního úřadu pro rozvoj (Inter-Governmental Authority on Development - IGAD) a s podporou Troiky (Spojených států amerických, Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a Norska) udělal výrazný pokrok. V červenci 2002 strany podepsaly protokol Machakos, ve kterém dosáhly shody na širokou škálu témat. Ustanovily principy budoucí vlády, proces přechodu k ní a její strukturu, právo na sebeurčení lidu jižního Súdánu. Zástupci se dohodli na pokračování rozhovorů o tématech sdílení moci, bohatství a příměří. Mírový proces dojednaný IGAD pokračoval podpisem rámcových protokolů v Naivashe (Keňa) během roku 2003 a 2004. Proces pokračoval podpisem protokolů o implementaci změn a trvalém příměří 31. prosince 2004, což byl konec jednání v Naivashe. Završení celého procesu proběhlo 9. ledna 2005 během oficiální ceremonie, když první viceprezident Taha a předseda SPLMA/A John Garang podepsali Komplexní mírovou smlouvu (Comprehensive Peace Agreement – CPA), která shrnovala všechny dosavadní podepsané dokumenty. CPA ukončila více než dvě desetiletí trvající

⁹⁹ Institute of Security studies [online]. Sudan Political and Security Information [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na: <https://www.issafrica.org/af/profiles/sudan/Politics.html>, p. 6. – 8.

občanskou válku, měla zajistit šestiměsíční fázi před šestiletým přechodným obdobím, které mělo být završeno referendem o nezávislosti Jižního Súdánu.¹⁰⁰

5.2. Dárfúr

Region Dárfúr se nalézá v západní části Súdánu. Od roku 1994 byl region administrativně rozdělen do tří států: Severní, Jižní a Západní Dárfúr. Region je obydlen domorodými skupinami, rozdíly mezi nimi nejsou jasné, ale během sporu se tyto rozdílnosti vyostrují. Jedná se o zemědělskou oblast, kde se objevují i nomádké a polo-nomádké kmeny. Je třeba zmínit, že všechny kmeny sdílejí stejné náboženství, islám, a jazykem komunikace je arabština, ačkoli některé kmeny mají vlastní jazyk. Dlouhodobým problémem politiky v Dárfúru bylo vlastnictví půdy. Vlastnictví půdy v oblasti bylo tradičně komunální. Tradiční rozdělení země do vlastí - takzvaný "dar" - což jsou v podstatě prostory, na něž jednotlivé kmeny, lze říci, mají historický nárok, má zásadní význam v místním sebevnímání obyvatel. Tradiční přidělení pozemků k jednotlivým kmenům, sahá až do počátku 20. století, kdy poslední sultán Dárfúru, Sultan Ali Dinar, rozhodl o tomto rozdělení, které bylo všeobecně přijímané všemi kmeny. I když toto tradiční rozdělení pozemků není geograficky přesně vymezeno, některé obecné linie jsou patrné.¹⁰¹

Například v severních částech Západního Dárfúru a některých západních částech Severního Dárfúru, převládá kmen Zaghawa, a oblast je také označována jako Dar Zaghawa. Zatímco jméno Dárfúru by znamenalo vlast kožešiny, skutečný oblastí, kde tento kmen má své vlastní, se nachází v centru regionu Dárfúru, kolem oblasti Jebel Marrah, v místě, kde se setkávají hranice tří států Dárfúru. Jak již bylo uvedeno, některé kmeny, v podstatě většina z kočovných kmenů, nemají půdu a tradičně projíždí přes území přes pozemky jiných kmenů. Přestože toto tradiční rozdělení fungovalo mnoho let, díky vzájemným manželstvím a socioekonomickým vazbám se hranice mezi domovinami i kmeny stírají.

Historicky byla tato půda vlastněna kolektivně členy kmenů a o jejím využití rozhodovalo vedení kmene. Během 70. let byly změněny zákony o vlastnictví půdy a vlastnictví přešlo na stát, přesto bylo umožněno těm, kteří vlastnili půdu déle než jeden rok, žádat o právní nabytí. Ti, kteří neměli pozemky, museli prokázat loajalitu vůči státu, aby jí získali.

Ekologické a demografické změny měly na region velký dopad, zejména co se týče mez kmenových vztahů. Dárfúr je součástí regionu Velká Sahara a i když jsou tam zemědělské oblasti, velká část tvoří poušť. Sucho a desertifikace v 70.

¹⁰⁰ Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (2005) p. 17 – 18.

¹⁰¹ Institute of Security studies [online]. Sudan Political and Security Information [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na: <https://www.issafrika.org/af/profiles/sudan/Politics.html>, p. 8.

a 80. letech způsobil, že boj o zdroje se stal intenzivnější, zejména mezi pastevcí a zemědělci. Vzácnost půdy snížila toleranci usazených farmářů k nomádům.

V nejzápadnější části Dárfúru mnoho obyvatel odporovalo vládě z Chartúmu a napětí mezi farmáři z kmene Fur a arabskými honáky dobytka Rizaiqat se vyostřilo hlavně v letech 1984 – 85, když sucho donutilo nomády dostat se až na obdělávanou půdu. Kmen Fur byl znepokojený, že centrální vláda umožnila libyjským jednotkám, aby se rozmístily v severozápadním Dárfúru a nechala rebely z Čadu, aby se usadili v Dárfúru, kde se spojili s kmenem Zaghawa a napadali vesnice kmene Fur. Súdánská lidová osvobozenecská armáda (Sudan People's Liberation Army – SPLA) prohlašovala, že 6 500 tisíce cizích jednotek se usadilo v Dárfúru v polovině roku 1988. Rozsah ničení byl ve zprávě z ledna 1989 uveden: 57 vypálených vesnic v zemědělské oblasti Wadi Saleh, téměř 400 obyvatel zemřelo, 42 000 uprchlo a 12 000 tun potravin bylo zničeno. Murahiliin, což byly arabské milice, podnikaly útoky na Jabal Marra v květnu 1989, kdy vypálily 40 vesnic, a 80 000 lidí zůstalo bez domova. Murahiliin byly vyzbrojeny vládou a také napadaly uprchlíky z jihu.¹⁰²

Pro kmeny Dárfúru bylo obvyklé řešit své spory prostřednictvím tradičních práva, a to zejména mnoho sporů, které se vyskytují mezi kočovnými a usedlými kmeny, jako jsou vraždy a únosy související s kradením dobytka, které se mohou vyvinout v mezikmenový konflikt. Tradičně, spory mezi členy kmenů byly řešeny pokojně příslušnými kmenovými vůdci, kteří dosáhly vzájemně přijatelného řešení. Stát pak fungoval jako neutrální prostředník. Ale prezident Nimeiri představil nové struktury místní správy a formálně zrušil kmenový systém.

Mezikmenový konflikt se zhoršil snazším přístupem ke zbraním prostřednictvím kanálů s Čadem a především Libyí. Libye chtěla mít v Čadu přátelskou vládu a pokusy zadržet Libyjské ambice v regionu vedly několik zahraničních vlád k dodání zbraní do regionu. Navíc několik čadské ozbrojených povstání bylo zahájeno z Dárfúru. Konflikt v jižní části Súdánu také měl svůj dopad na tento region díky snazšímu přístupu ke zbraním. V důsledku toho každý hlavní kmen, stejně jako některé vesnice, začal organizovat milice a obranné skupiny mužů připravených hájit a prosazovat zájmy kmene či obce.

Konflikt byl zprostředkován vládou a místními kmenovými vůdci v roce 1990, ale napětí zůstalo v průběhu příštích let, a střety mezi těmito kmeny pokračovaly. To dále vedlo k nelibosti mezi některými obyvateli Dárfúru proti vládě El Beshira. V kontextu současného konfliktu v Dárfúru a v letech předcházejících, rozdíl mezi tzv. africkými a arabskými kmeny přešel do popředí a identita v rámci těchto kmenů se stala důležitější. Rozdíly pramení do značné míry z kumulativních účinků marginalizace, ekonomických zájmů a politické polarizace, která postihla region. "Arab" a "Afričan" rozdíl, který byl v

¹⁰² Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (2005) p. 17.

minulosti vždy spíše pasivní, se nyní stal důvodem zastávání opačných stran na politickém bojišti a vnímání sebe sama a druhých zde hraje klíčovou roli.¹⁰³

5.3. Krize

Dvě rebelská hnutí v Dárfúru SLM/A a Hnutí pro spravedlnost a rovnost (Justice and Equality Movement – JEM) se začala organizovat proti vládě v Chartúmu, která byla vnímána jako hlavní zdroj problémů v Dárfúru, v letech 2001 a 2002. Ačkoli nebyli nijak silně propojeni, rebelové obou skupin citovali podobný důvod pro odpor vůči centrální vládě: socioekonomickou a politickou marginalizaci Dárfúru a jeho obyvatel.

Členové rebelských hnutí byli hlavně z místních obranných skupin, které se formovaly proti útokům ostatních kmenů. Obě rebelující hnutí měla politickou agendu zahrnující celistvost Súdánu, požadavek na lepší přístup k účasti na vládě všemi skupinami a regiony v Súdánu. SLMA/A, která se v té době jmenovala Dárfúrská osvobozenecká fronta (Darfur Liberation Front), přišla s agendou zaměřenou na situaci obyvatel Dárfúru a později rozšířila svou působnost na celý Súdán. Hnutí pro spravedlnost a rovnost založil svou politickou agendu na manifestu „Black Book“, publikované ve dvou částech, jedna v roce 2000 a druhá v roce 2002, která poukazuje na nerovnost v rozdělení moci a bohatství v Súdánu, poukazujíc na marginalizaci a nerovnost v přístupu k důležitým pozicím ve vládě a státní správě nejen obyvatelům Dárfúru, ale i dalších regionů.¹⁰⁴ Vláda odpověděla nemilosrdně velkou silou. Výsledkem byl masakr, jehož počet obětí se odhaduje na 200 000. To jen prohloubilo nedůvěru mezi politickým vedením Chartúmu a obyvateli Dárfúru a vedlo k nenávisti, fragmentaci a anarchii v regionu a dalším lokálním konfliktům.¹⁰⁵ V březnu a dubnu 2003 povstalci zaútočili na vládní zařízení v Kutum, Tine a El Fashiru, včetně vojenské části letiště v El Fashiru, kde rebelové zničili několik vojenských letadel na zemi a zabili mnoho vojáků. Velitel letectva byl později zajat rebely a držen asi tři měsíce. Navzdory úsilí vlády, byl propuštěn po kmenovém zprostředkování. Většina zpráv naznačuje, že vláda byla překvapena intenzitou útoků a byla špatně připravena na rychlý vojenský nápor. Kromě toho rebelové získali vládní výzbroj, což posílilo jejich pozici. Dalším problémem byl fakt, že vláda zřejmě neměla dostatek vojenských prostředků, protože mnoho jejích sil se stále nacházelo na jihu a ty, přítomné v Dárfúru, byly lokalizovány hlavně v hlavních městských centrech. Po prvotních útocích povstalců proti venkovským policejním stanicím se vláda rozhodla stáhnout většinu policejních sil do městských center. To znamenalo, že vláda neměla faktickou kontrolu nad

¹⁰³ Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (2005) p. 17.

¹⁰⁴ The Black Book: The imbalance of power and wealth. Dostupné na: <https://orientemiedo.files.wordpress.com/2009/10/justice-and-equality-movement-the-black-book.pdf> p. 10- 12.

¹⁰⁵ Darfur and the failure of the responsibility to protect International Aff airs 83: 6 (2007) 1039–1054 ALEX DE WAAL p. 1039

venkovskými oblastmi, kde sídlili rebelové. Vláda byl konfrontována s další výzvou, neboť mnoho řadových súdánských vojáků byli obyvateli Dárfúru, kteří se zdráhali bojovat proti "svým" lidem. Z dostupných důkazů a různých zdrojů, včetně samotné vlády, je zřejmé, že tváří v tvář vojenské hrozbě ze dvou povstaleckých hnutí a v kombinaci s vážným deficitem vojenských schopností v terénu Dárfúru, vláda vyzvala místní kmeny, aby pomáhaly v boji proti rebelům. Tak využila existující napětí mezi jednotlivými kmeny.¹⁰⁶

Na výzvu vlády reagovaly většinou arabské kočovné kmeny bez tradiční vlasti, které se chtěli usadit kvůli desertifikaci. Hledaly v tom příležitost k přidělení půdy. Jeden vysoký vládní úředník podílející se na náboru informoval Komisi, že kmenoví vůdci byli placeni granty a dary na základě jejich náborového úsilí a počtu osob k dispozici. Kromě toho vláda zaplatil některým členům Lidových obranných sil (Popular Defence Forces - PDF) jejich plat pomocí kmenových vůdců. Vláda nepřijala rekruty ze všech kmenů. Jeden vůdce kmene Masaalit Komisi řekl, že jeho kmen byl ochoten poskytnout přibližně tisíc osob do PDF, ale vláda nepřijala, asi z obavy, že rekruti by to mohli využít jako příležitost k získání zbraní a pak obrátit proti vládě. Některé zprávy také naznačují, že cizinci z Čadu, Libye a dalších států reagovali na tuto výzvu a že vláda byla více než ochotná přijmout. Tito noví "rekruti" se měli stát tím, co civilní obyvatelstvo a jiní nazývají "Janjaweed", tradiční dárfúrský termín označující banditu, nebo psance na koni, nebo velbloudovi. Snahy zaměřené na nalezení politického řešení konfliktu započaly v srpnu 2003, když prezident Čadu Deby uspořádal meeting mezi zástupci vlády a povstaleckých skupin v Abéché (Čad). Rozhovory, jichž se JEM odmítlo zúčastnit, protože považovalo mediaci Čadu za zaujatou, vedly k podpisu dohody o příměří na 45 dní, a to 3. září 2003. Další rozhovory pod vedením Čadu vedly v 8. dubna 2004 k podpisu dohody mezi vládou, SLM/A a JEM o příměří a dne 28. května 2004 v N'Djamena (Čad) dohodu o postupu během příměří. Následné mírové rozhovory se konaly v Addis Abebě (Etiopie) a v Abuji (Nigérie) na základě zprostředkování Africké unie. Dne 9. listopadu v Abuji, vláda, SLM/A a JEM podepsaly dva protokoly, jeden na zlepšení humanitární situace a druhý na zlepšení bezpečnostní situace v Dárfúru. V rámci dalších jednání strany nebyly schopny překonat své rozdíly a identifikovat komplexní řešení konfliktu.

Souběžně s politickým vyjednáváním Africká unie také hrála vedoucí úlohu v řešení konfliktu skrze svou misi AMIS (African Mission in Sudan) a monitoringu příměří založením Komise pro příměří (AU Cease-Fire Commission) v Dárfúru. Navzdory těmto snahám a podpisu několika protokolů, porušování příměří a střety mezi rebely, vládou a vládními milicemi byly zaznamenány ještě v lednu 2005. Bez ohledu na boje mezi rebely ne jedné straně, a vládou a Janjaweedy na druhé straně, nejdůležitějším aspektem

¹⁰⁶ Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (2005) p. 17.

konfliktu byly útoky na civilní obyvatelstvo, které vedly k destrukci a vypálení celých vesnic a vysídlení obyvatel.¹⁰⁷

5.4. Vstup AU

První ze snah o urovnání konfliktu byla mediace vedená prezidentem Čadu Idressem Derbym v Abeche (Čad). Toto jednání vedlo k podpisu Smlouvy o příměří z Abeche podepsané 3. září 2003. Dohoda mezi vládou Súdánu (Government of the Sudan - GoS) a SLA/M zahrnovala: čtyřicet pět dní zastavení nepřátelských akcí; kontrolu nepravidelných skupin; a shromáždění sil SLA/M na místech dle dohody obou stran. Strany se také dohodly, že v zájmu socioekonomického rozvoje budou dále jednat o řešení, které by vedlo k trvalému míru. V rámci této dohody také vznikla úmluva o obnovení jednání do 15 dnů od podpisu. Během druhého kola rozhovorů se 4. října strany dohodly, že prodlouží příměří o další měsíc, usnadní dodávky humanitární pomoci a budou pokračovat v jednání. Dohoda z Abeche byla porušována a neměla dlouhého trvání z důvodů porušování příměří, obzvláště pak vládou a spojeneckými milicemi, Janjawedy.¹⁰⁸

5.4.1. Rozhovory v N'Djameně, Addis Abebě a Abuje

Další setkání proběhlo v N'Djameně 16. prosince 2003, ale krátce po začátku se strany rozešly. Zvláštní vyslanec PSC pro Súdán Baba Gana Kingibe navštívil 5. března 2004 Čad, kde vedl jednání o zapojení Africké unie do mírového procesu. Tým AU pro asistenci v mediačním procesu vedený vyslancem Samem Ibokem, ředitelem Odboru pro mír a bezpečnost, dorazil do N'Djameny 26. března a 31. března bylo oficiálně zahájeno další kolo jednání pod vedením prezidenta Čadu. Zástupci znesvářených stran vyjádřily své požadavky na oddělených prezentacích, protože vláda Súdánu odmítla vést jednání přímo.

GoS přednesla tyto body:

Obě strany se musí dohodnout na principech, které by řídily jednání a na povaze a rozsahu krize v Dárfúru;

Navrhované řešení krize musí řešit zájmy všech lidí v Dárfúru, protože existuje mnoho dalších lidí, kteří byli postiženi, ale nebojují proti státu;

Problém v Dárfúru nelze vyřešit vojensky, ale pouze prostřednictvím dialogu;

Až do vyřešení konfliktu, musí být dohoda o příměří s cílem umožnit dodávky humanitární pomoci do všech postižených oblastí v Dárfúru;

Krize v Dárfúru je africký problém - tedy pouze čadská vláda a Africká unie by měly usnadnit rozhovory, zatímco účast dalších mezinárodních

¹⁰⁷ Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (2005) p. 17 – 18.

¹⁰⁸ Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 63

pozorovatelů by měla být omezena na diskuse o humanitárních záležitostech; a
těm, kteří byli zapojeni do ozbrojeného boje, musí být dána amnestie.

SLM/A a JEM prezentovaly své nejdůležitější body takto:

Závazek vyjednat dočasné humanitární příměří v Dárfúru má vést k neomezenému a bezpodmínečnému přístupu k humanitární pomoci;

Milice Janjaweedů by měly být rozpuštěny, protože představují hlavní hrozbu pro civilní obyvatelstvo; a

Mechanismus pro politické řešení by měl zahrnovat face-to-face jednání v přítomnosti čadské vlády, OSN, USA, EU, AU a mezinárodních humanitárních nevládních organizací, jakož i zřízení mezinárodního mechanismu pro ověření shody s jakoukoliv dohodou, která by byla podepsána.

Po jednání pod dohledem prezidenta Čadu, předsedy Komise AU a mezinárodních pozorovatelů, byla 8. dubna 2004 podepsána Dohoda o humanitárním příměří v dárfúnském konfliktu (Humanitarian Ceasefire Agreement on the Darfur Conflict) a Protokol o zřízení humanitární pomoci v Dárfúru (Protocol on the Establishment of Humanitarian Assistance in Darfur).

Nejdůležitějšími body této dohody byly tyto:

Ukončení nepřátelských akcí a vyhlášení příměří po dobu 45 dnů automaticky prodlužovaného, dokud jedna ze stran nebude proti;

Založení Společné komise a Komise pro příměří za účasti mezinárodního společenství, včetně Africké unie;

Propuštění všech válečných zajatců, ale i všech dalších osob zadržovaných z důvodu ozbrojeného konfliktu v Dárfúru;

Usnadnění dodávek humanitární pomoci a vytvoření příznivých podmínek pro poskytování pomoci v nouzi vysídlených osob a dalších civilních obětí války, v souladu s protokolem o zřízení humanitární pomoci v Dárfúru, uvedeným výše;

Spojit své úsilí s cílem vytvořit globální a definitivní mír v Dárfúru;

Setkat se v rámci konference všech zástupců Dárfúru, aby se dohodli na definitivním urovnání problémů jejich regionu, zejména pokud jde o jeho socioekonomický rozvoj;

Přispět k vytvoření prostředí příznivého pro vyjednávání a zastavit nepřátelské mediální kampaně.¹⁰⁹

Pod dohledem Africké unie strany sporu uzavřely 28. května 2004 Dohodu o podmínkách pro zřízení komise pro příměří a rozmístění pozorovatelů v Dárfúru. Tato dohoda poskytla prostor pro implementaci ustanovení z dohody z N'Djameny, monitorovací mise AU složené z pozorovatelů stran konfliktu,

¹⁰⁹ Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise o situaci v Dárfúru ze dne 20. října 2004. PSC/PR/2(XVII).

mediační skupiny z Čadu, zástupců členských států AU a dalších zástupců mezinárodního společenství. Strany se zavázaly, že pozorovatelé budou v bezpečí.¹¹⁰ Pokud by strany sporu nebyly schopny zajistit bezpečnost pozorovatelů, mohlo být požádáno o bezpečnostní složky podle rozhodnutí Rady AU pro mír a bezpečnost ze dne 25. května 2004:

Předseda Komise může udělat všechny kroky považované za nezbytné k zajištění účinného sledování Humanitární dohody o příměří, zejména prostřednictvím vyslání Pozorovatelské mise AU, přičemž pokud bude zapotřebí, civilní složku podle potřeby doplní o ochranný prvek, aby podpořila práci Komise pro příměří (CFC).

Rada dále vyzvala všechny strany k plné spolupráci s CFC a pozorovateli AU a umožnění jejich svobodného pohybu po Dárfúru.

Ve stejném dokumentu též Rada vyzývá k vyslání komise pro posouzení stavu humanitární krize a vyšetření porušení lidských práv.¹¹¹

V Addis Abebě proběhlo další jednání mezi 15. a 17. červencem 2004 iniciované Komisí pro příměří. Žádné konkrétní výsledky nepřinesla, ale pomohla nastolit další dialog. Prezident Olusegun Obasanjo (Nigérie), předseda AU v srpnu poskytoval další konzultace, ze kterých vzešla další jednání. Tato jednání začala 23. srpna 2004 v Abuje (Nigérie). Strany sporu se 24. srpna dohodly na čtyřech základních oblastech agendy: humanitární, bezpečnostní, politické a ekonomicko-spoločenské.¹¹²

5.4.2. Dárfúrská mírová smlouva (Darfur Peace Agreement – DPA)

Během jednání v Abuje byly podepsány protokoly o bezpečnosti a humanitární situaci v říjnu 2004 a Deklarace o principech v květnu 2005. Podpis Komplexní mírové dohody (Comprehensive Peace Agreement - CPA) se uskutečnil v lednu 2005 a podepsala ho SLM/A a vláda Súdánu, neměla však výrazný vliv na mírový proces.

Od SLM/A se odštěpila frakce SLM/A Minnawi a v prosinci 2005 už působila jako samostatná strana jednání. Po dlouhém jednání a mezinárodním tlaku byla 5. května 2006 v Abuje podepsána Dárfúrská mírová smlouva (Darfur Peace Agreement – DPA), kterou ale nepodepsalo JEM ani SLM/A, vláda Súdánu a Minnawihio frakce SLM/A ji nepodepsala.

Hlavními body Dárfúrské mírové smlouvy týkající se sdílení bohatství bylo:

Založení Dárfúrského rekonstrukčního a rozvojového fondu (DRDF)
Společná hodnotící mise podporovaná multilaterálními organizacemi, která vyhodnotí potřeby rekonstrukce a rozvoje

¹¹⁰ Zwanenburg, M. (2006) Regional Organisations and the Maintenance of International Peace and Security: Three Recent Regional African Peace Operations. *Journal of Conflict and Security Law*. Vol. 11, No. 3, p. 494

¹¹¹ Mírová a bezpečnostní rada AU. Komuniké o situaci v Africe ze dne 25. května 2004. PSC/AHG/Comm.(X) Dostupné z: <http://www.peaceau.org/uploads/communique-10th.pdf>

¹¹² Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise o situaci v Dárfúru ze dne 20. října 2004. PSC/PR/2(XVII).

Fiskální a finanční monitorovací komisi pro alokaci zdrojů (FFAMC), která bude dohlížet na finanční toky z Chartúmu do Severního, Západního a Jižního Dárfúru

Kompenzační komisi, která bude spolupracovat s OSN a asistovat při navrácení uprchlíků a odškodnění

Sdílení moci:

Rebelové získali čtyři nejvyšší pozice ve Vládě národní jednoty (Government of National Unity – GNU) včetně Vyššího poradce prezidenta, který je zároveň předsedou Přečasněho regionálního Dárfúrského úřadu (Transitional Darfur Regional Authority - TDRA), ale tyto pozice byly otevřené pouze pro signatáře smlouvy, takže jím byl jmenován Minni Minnawi.

V Národním shromáždění bylo vyhrazeno 12 křesel pro další signatáře

Rebelové získali také jednoho ze tří guvernérů států Dárfúru, zástupce guvernéra v dvou ostatních států a v každém státě dva z osmi ministrů.

GNU kontrolovala 50 procent státních zákonodárných sborů, 30 procent dostali další signatáři DPA a 20 procent nezávislí kandidáti a další politické strany.

Pokud by JEM a SLM/A podepsali DPA, mohly by jmenovat šest místních komisařů a šest výkonných členů rady.

Nové volby na všech úrovních se měly konat nejpozději v červenci 2009.

Osm z deseti členů nominovaných do TDRA bude také z řad rebelů a jejich mandát potrvá do roku 2010, kdy by mělo proběhnout referendum, zda mít pouze jednu regionální vládu Dárfúru namísto tří států.

Bezpečnost:

DPA měla znamenat okamžité příměří, kdy se všechny síly stáhnou z kontrolovaných území a současně se vytvoří demilitarizované zóny podél zásobovacích cest pro humanitární pomoc a okolo uprchlických táborů.

Odzbrojení Janjaweedů bylo zodpovědností GNU, AMIS měla toto verifikovat.

Rebelové se měli odzbrojit, až vláda zvládne Janjaweedy a stáhne své jednotky.

Bylo předpokládáno, že 4000 původních bojovníků bude integrováno do armády a 1000 do bezpečnostních institucí, jako jsou policie a pohraniční stráž, a 3000 dalších nastoupí do programů asistence a vzdělávání.

SLM/A a JEM budou zastoupeni ve vedoucích pozicích Súdánských ozbrojených sil.

Největší slabina DPA spočívala ve faktu, že ani SLM/A, ani JEM smlouvu nepodepsaly. Zástupci obou hnutí požadovali detailnější strukturu a více informací ohledně odzbrojování, lepší zastoupení v institucích a dohled nad odzbrojením vládních milic a janjaweedů. Jedním z požadavků byla také změna

zastoupení v národním shromáždění, kdy Dárfúr, který pokrývá 20 procent plochy Súdánu a žije v něm 30 procent obyvatel má nižší zastoupení v parlamentu než jiné regiony. SLM/A dále chtěla větší zapojení do poskytování bezpečnosti navrátilivším se uprchlíkům. Dalším problémem bylo, že SLM/A se rozštěpila a jedna frakce podepsala a další ne.¹¹³ Rebelská hnutí se pak dále štěpila, takže existovaly frakce SLM/ Frakce Minni Minnawih, SLM/ Frakce Nur, SLM/Jednota (Unity), JEM, Súdánská federální demokratická aliance (Sudan Federal Democratic Alliance - SFDA), Národní hnutí pro reformu a rozvoj (National Movement for Reform and Development - NMRD), Jednotky lidových vojsk (Popular Forces Troops – PFT), Súdánská demokratická skupina (Sudan Democratic Group – SDG) a další.¹¹⁴

5.5. AMIS

Mise Africké unie byla umístěna v Súdánu v červenci 2004, aby monitorovala příměří uzavřené v N'Djamě (Čad), tzv. N'djamena Ceasefire Agreement, mezi vládou Súdánu a povstaleckými hnutími. Protože násilí pokračovalo, mise se vyvinula z monitorovací na plnou peacekeepingovou misi. Podle původního mandátu měla chránit civilní obyvatelstvo, usnadňovat distribuci humanitární pomoci a monitorovat výše zmíněné příměří.¹¹⁵ Obranu civilního obyvatelstva měla AMIS vykonávat ale s omezením na: „Civilní obyvatelstvo, které se nalézá v bezprostředním ohrožení, v bezprostředním okolí, v rámci zdrojů a možností [AMIS].“¹¹⁶

Do 10. října 2004 se podařilo rozmístit počáteční misi CFC/AMIS, která se skládala ze 465 osob včetně MILOBs (Military Observers). Strukturně byla složená z Velitelství CFC: Předsedy (zástupce AU), vicepředsedy (EU), zástupců AU, Čadu, vlády Súdánu, SLM a JEM (celkem 11 osob), dále zde byli MILOBs: ze zemí AU, Alžírsko, Kongo, Egypta, Ghany, Keni, Mosambiku, Namíbie, Nigérie, Senegalu a Jihoafrické republiky (celkem 66 osob). Minimální požadavek na počet vojenských pozorovatelů byl 80. Další měli být rozmístěni později a to z Čadského mediačního týmu, stran sporu, EU a USA. Ochrana těchto dvou složek mise měla být zajištěna pomocí jednotek z Nigérie a Rwandy (2x 155 vojáků). Velitelství mělo sídlo v El Fashir, hlavním městě regionu Dárfúr. Region byl dále rozdělen do šesti sektorů El Fashir (Sektor 1), Nyala (Sektor 2), El Geneina (Sektor 3), Kabkabiyah (Sektor 4), Tine (Sektor 5) a Abeche - Chad (Sektor 6), které měly samostatná velitelství a dva týmy

¹¹³ Consiliation Resources [online]. Hottinger, J. T. (2016) The Darfur Peace Agreement Expectations unfulfilled [cit. 20. února 2016]. Dostupné z: <http://www.c-r.org/accord-article/darfur-peace-agreement-expectations-unfulfilledp>. 47 – 50

¹¹⁴ Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 68

¹¹⁵ International Crisis Group (2005) The AU's Mission in Darfur: Bridging the Gaps. Africa Briefing N°28. Brusel, p. 7.

¹¹⁶ Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise o situaci v Dárfúru ze dne 20. října 2004. PSC/PR/2(XVII).

MILOBs po devíti až deseti osobách, dále v každém sektoru disponovali čtyřmi vozidly a sektory 1 a 2 i po jedné helikoptéře. V srpnu dorazily jednotky ze Rwandy (Sektor 1, 2 a 4) a Nigérie (Sektor 3, 5 a 6) určené k ochraně pozorovatelů a Komise. Nigérie také poskytla dvě jednotky Sil rychlé reakce (Quick Reaction Force - QRF) pro velitelství CFC. Jednotky nebyly rozmístěny rovnoměrně a ne všechny sektory měly své jednotky z důvodu nedokončeného budování základen pro tyto síly. Mise trpěla organizačními a provozními překážkami, takže logistika operace byla založená na outsourcingu dodávek, vybavení a služeb. USA se poskytla financování agentuře PAE, aby dodávala nábytek, vybavení kanceláří, komunikační prostředky a další nezbytné vybavení včetně servisu vozidel. Stejný dodavatel měl na starost i catering, palivo a lékařské služby. Součástí rozmístění mise byla dohoda se súdánskou vládou o všech aspektech mise, jejich výsadách, pohybu a zařízeních pro CFC a dodavatele: Dohoda o statutu mise (Status of Mission Agreement - SOMA).¹¹⁷ Jak útoky na civilisty pokračovaly v nezmenšené míře, mandát AMIS se změnil, aby reflektoval realitu konfliktu a navýšil síly. Z monitorovací mise pro dodržování příměří s méně než tisícem vojáků, AMIS II měla až 3 320 sil a až 7 731 pro AMIS II-E (Enhanced).¹¹⁸

Mandát AMIS byla posílen a vznikla tak mise AMIS II. Byly přidány tři nové sektory: Kutum, Zalingue a Al Daien.

Mandát AMIS posílený 20. října 2004:

Monitorovat a pozorovat dodržování Humanitární dohody o příměří (Humanitarian Ceasefire Agreement – HCA) z 8. dubna 2004 a všechny takové dohody v budoucnu

Asistovat v procesu budování důvěry

Přispívat k bezpečnému prostředí pro poskytování humanitární pomoci a návrat vnitřně vysídlených osob a uprchlíků do jejich domovů a napomáhat při zvyšování úrovně dodržování HCA všemi stranami a přispívat ke zlepšení bezpečnostní situace v celém Dárfúru

V souladu s těmito cíli byly stanoveny konkrétní úkoly:

Sledovat a ověřit poskytnutí bezpečí pro návrat vnitřně vysídlených osob a v blízkosti existujících uprchlických táborů;

Sledovat a ověřit zastavení všech nepřátelských aktů všemi stranami;

Sledovat a ověřit nepřátelských aktivit milicí proti obyvatelstvu;

Sledovat a ověřit úsilí súdánské vlády o odzbrojení vládou kontrolovaných milicí;

Vyšetřovat a podávat zprávy o obvinění z porušení HCA;

Chránit civilní obyvatelstvo, které se nalézá v bezprostředním ohrožení, v bezprostředním okolí, v rámci zdrojů a možností, přičemž se

¹¹⁷ Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise o situaci v Dárfúru ze dne 20. října 2004. PSC/PR/2(XVII).

¹¹⁸ Jooma, B. M. (2006). Darfur and the Battle for Khartoum. South Africa Institute for Security Studies, Situation Report. Pretoria: Institute for Security Studies Publication, p. 6.

předpokládá, že ochrana civilního obyvatelstva je zcela v jejich kompetenci soudánské vlády;

Chránit statické i pohyblivé humanitární operace podle bezprostředního ohrožení a v bezprostřední blízkosti, v rámci schopností;

Poskytnout viditelnou vojenskou přítomnost tím, že střeží a zřízením dočasných základů s cílem odradit nekontrolované ozbrojené skupiny od spáchání nepřátelské akce namířené proti obyvatelstvu;

Pomoci při vývoji proaktivních opatření v oblasti veřejného budování důvěry;

Vytvořit a udržovat kontakt se soudánskými policejními orgány;

Vytvořit a udržovat kontakt s představiteli jednotlivých komunit, přijímat stížnosti nebo požádat o informace o dané problematice;

Pozorovat, sledovat a hlásit efektivní poskytování služeb místní policii;

Vyšetřovat a podávat zprávy o všech záležitostech policejního nesouladu s HCA.

AMIS se měla skládat z 3 320 osob, z čehož mělo být 2 341 vojenského personálu, včetně 450 pozorovatelů, až 815 civilních policistů a adekvátní počet civilních pracovníků.¹¹⁹

Kvůli špatné logistice se ale nedařilo jednotky rozmisťovat podle rozvrhu. V dubnu 2005 bylo z 3 320 osob rozmístěno pouze 2 200, obzvláště civilní policie měla velký problém doplněním stavů. Také byl problém s plánováním před rozmístěním mise. Struktura mise se změnila. Velení mise pod sebou mělo čtyři sekce: Nejvyšší správní úředník (administrativní), Civilní policie, Politické a humanitární otázky a Velitele sil. Velitel sil měl pod sebou osm Velitelů sektorů, kteří měli čtyři týmy MILOBs a připojenou pěchotní četou.¹²⁰

Dalším rozvojem prošla AMIS v roce 2005. Kvůli pokračujícímu porušování příměří a lidských práv vyslala AU společně s OSN hodnotící misi, která měla doporučit, zda změnit mandát AMIS. Mise doporučila mandát neměnit, ale poukázala na slabiny ve velení a kontrolu zásobování, dále také postupné navyšování sil. Po vyhodnocení situace se AMIS II přeměnila na AMIS IIE (Enhanced). Autorizovaná síla čítala 6 171 vojáků a 1 560 civilních policistů.

Po uzavření DPA pozice AMIS posílila. Podle Dohody mohla AMIS: navýšit počet pozorovatelů a jejich pozic; rozmístit civilní policii v uprchlických táborech a civilních osadách na území kontrolovaných rebely; netolerovat genderově orientované násilí a zneužívání žen a dětí; vyhlásit stranám sporu, Komisi pro příměří a velitelům v poli, že kdokoli odmítne přístup pozorovatelům do kterékoli oblasti, kterou kontroluje, porušuje příměří.¹²¹

Zhoršující se situace v Dárfúru vedla k obnovení snah o intervenci ze strany OSN, tedy k umístění rozsáhlé peacekeepingové operace. Přes jistý odpor

¹¹⁹ Mírová a bezpečnostní rada Africké unie. Komuniké vydané 20. října 2004. PSC/PR/Comm.(XVII).

¹²⁰ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 19 – 20.

¹²¹ Dárfúrská mírová smlouva. Abuja, Nigérie. 5. května 2006, článek 25, par. 230 - 238

Chartúmu k intervenci vznikla v roce 2008 spojená mise OSN a AU (United Nations-African Union Hybrid Mission in Darfur UNAMID).¹²² V současnosti má UNAMID rozsah 14 390 vojáků, 1 121 policejních poradců, 1817 důstojníků policejních jednotek, 752 osob mezinárodního civilního personálu, 158 dobrovolníků a 2 174 místních civilních zaměstnanců.¹²³

5.6. AMIS v evaluačním rámci Diehla a Druckmana

5.6.1. Aktéři sporu

Hlavními aktéry sporu byla nepochybně Súdánská vláda, proti které se vzbouřili rebelové ze dvou skupin: SPLM/A (SLM/A) a JEM. Tyto skupiny se ale v průběhu konfliktu dále štěpily na menší frakce a vznikl jich velký počet. Dalším účastníkem sporu byly milice Janjaweedů, které byly rekrutovány na základě etnické a kmenové příslušnosti Súdánskou vládou, která ale nad nimi neměla plnou kontrolu. Externím aktérem byl pak Čad, který protože sdílí se Súdánem asi 1000 km dlouho hranici a na jeho území se vydalo velké množství uprchlíků, zahájil mediaci sporu a jako první uspořádal jednání mezi stranami, jichž se ale Janjaweedové neúčastnili. V podstatě ihned se pak jako mezinárodní aktéři, tedy ne přímí účastníci sporu, se kromě Čadu přidala Africká unie a OSN. Podporu Africké unii, hlavně materiální, dodávaly Spojené státy americké a Evropská unie, později se zapojila i Velká Británie a Kanada.

5.6.2. Časové zařazení a alternativy

Časově je mise zařazena od července 2004, kdy byla AMIS umístěna na půdu Súdánu, až do spojení mise s Organizací spojených národů a vzniku UNAMID 31. prosince 2007.

Druckman a Diehl navrhuje na začátku hodnocení misí otázku: „Je peacekeeping lepší než jiné alternativy?“

Od roku 2003, kdy v regionu Dárfúr na západě Súdánu propukl konflikt v plné síle, Africká unie byla ve vedení mezinárodních snah o obnovení míru. Organizace vyslala monitorovací komisi, peacekeepingové síly a pod vedením Nigérie sjednala také mírovou dohodu mezi válečnými stranami.¹²⁴ Ačkoli tyto snahy nevedly k velkým úspěchům, nelze pochybovat o snaze urovnat konflikt na politické úrovni bez zapojení velké vojenské operace, ačkoli mandát byl postupně navyšován, původní operace byla malá monitorovací mise. K navýšení stavů došlo postupně s cílem zamezit neustálému porušování příměří a ohrožení

¹²² Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 65

¹²³ Organizace spojených národů: UNAMID [online]. Facts and figures. [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <https://unamid.unmissions.org/unamid-facts-and-figures>

¹²⁴ Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 60

civilního obyvatelstva. Peacekeeping byl v tomto případě součástí politického řešení krize na základě dohody podepsané stranami sporu.

5.6.3. Typ mise

Typ mise se podle Diehla a Druckmana odvíjí hlavně od jejího mandátu a funkcí, které má zastávat. AMIS krátce po svém rozmístění měla úkol misí „první generace“ – monitorovat, hlásit a ochraňovat sama sebe. AMIS II měla širší mandát, který ale byl velmi volně formulován a to i přesto, že měl specifikující seznam úkolů, které měla mise plnit. Ten zahrnoval klauzule o ochraně humanitárních cest a civilního obyvatelstva, ale v rámci možností AMIS. To ji řadí spíše do misí „druhé generace“. AMIS tedy stojí na pomezí dvou typů mise. AMIS byla umístěna do Dárfúru jako monitorovací mise po uzavření příměří a jejím hlavním cílem bylo toto příměří monitorovat a podávat zprávy o jeho porušování. Problémem mandátu AMIS byly formulace, které nedávaly jasný pokyn: „Chránit civilní obyvatelstvo, které se nalézá v bezprostředním ohrožení, v bezprostředním okolí, v rámci zdrojů a možností, přičemž se předpokládá, že ochrana civilního obyvatelstva je zcela v jejich kompetenci súdánské vlády; Chránit statické i pohyblivé humanitární operace podle bezprostředního ohrožení a v bezprostřední blízkosti, v rámci schopností;“

¹²⁵ Tyto vágní formulace nedávaly AMIS žádný konkrétní návod, jak se vypořádat s hrozbou, pokud primárním zdrojem bezpečnosti obyvatel byla vláda, ale AMIS měla také chránit civilní obyvatelstvo. Zároveň milice Janjaweedů obyvatelstvo napadaly a byly podporované vládou. ¹²⁶ Na druhou stranu pozice AMIS posílila po uzavření DPA, když se odmítnutí přístupu pozorovatelů stalo porušením příměří. ¹²⁷ Na druhou stranu problém skýtala samotná smlouva a to, že ji podepsaly pouze GoS a SLM/Minnawi.

5.6.4. Základní cíle mise

5.6.4.1. Omezení násilí

Základní cíle peacekeepingových misí jsou dle Diehla a Druckmana celkem tři. Omezení násilí mezi aktéry sporu je první a nejdůležitější cíl každé operace. Diehl a Druckman v tomto bodě hodnocení kladou celkem prostou otázku: „Je stále přítomno násilí?“

Na počátku roku 2005 se zlepšila bezpečnost v Dárfúru, tedy poklesly útoky ve velkém měřítku na civilní obyvatelstvo. Je třeba na tomto místě zmínit, že v tu dobu byla 75 procent vesnic v Dárfúru vypálených. Navzdory rozmístění AMIS

¹²⁵ Mírová a bezpečnostní rada Africké unie. Komuniké vydané 20. října 2004. PSC/PR/Comm.(XVII).

¹²⁶ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p.26

¹²⁷ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p.28

se bezpečnostní situace nezlepšila a násilné střety se odehrávaly dál, dokonce došlo k tomu, že rebelské frakce začaly bojovat mezi sebou.¹²⁸

V Dárfúru vládní síly, Janjaweedové, rebelské skupiny a kmenové frakce porušili příměří nesčetněkrát. Během roku 2007 bylo zabito přibližně 1 600 osob. Na straně vlády, Janjaweedů a kmenových frakcí docházelo k ničení vesnic a násilí proti ženám. Rebelové měli také na svědomí znásilnění, útoky na humanitární konvoje a ke krádežím vybavení a zásob, což mělo za následek také zranění humanitárních pracovníků.¹²⁹ K omezení násilí docházelo buď dočasně, nebo vůbec. Je třeba říci, že mise AMIS byla personálně a logisticky velmi podhodnocená, takže neměla potřebné kapacity pro omezení násilí, nebo udržení příměří, které měla původně pouze monitorovat. Vyvinula iniciativy k preventivnímu odstrašení útoků, jako např. preventivní rozmístění na místě, kde se dal očekávat útok, nebo ochranou uprchlických táborů a „firewood patrols“, což vedlo k jistému zlepšení bezpečnosti určitých malých skupin a oblastí, ale celkově mise v tomto ohledu selhala.

5.6.4.2. Zadržení násilí

Dalším aspektem je omezení šíření konfliktu na další území a aktéry. „Rozšířil se konflikt geograficky?“

Problémem zapojení mírové mise v Dárfúru při zadržování konfliktu do okolních zemí bylo to, že Súdán, jakožto největší africká země, měl velmi propustnou hranici, což běžně umožňovalo pohyb nomádských kmenů, ale také nízkou kontrolu nad hranicemi. Stejně tak už před rozmístěním mise bylo v uprchlických táborech za hranicemi země velké množství uprchlíků, jak již bylo zmíněno výše. Konflikt se tedy rozšířil ve smyslu odchodu velkého množství civilního obyvatelstva za hranice. Boje se mimo hranice země nedostaly. AMIS ale v tomto smyslu neměla na konflikt velký vliv.

„Je v konfliktu zapojeno více, nebo méně aktérů?“

Na počátku konfliktu, tedy před mezinárodní intervencí proti sobě stály Súdánská vláda a jí najaté milice Janjaweedů a dvě rebelská hnutí SLM/A a JEM. Později došlo k rozštěpení hlavně na straně SLM/A, které se rozdělilo na vícero menších skupin, které nebyly zcela jednotné. To se ukázalo hlavně při podpisu Dárfúrské mírové smlouvy, kdy bylo jednáno se zástupci tří největších hnutí, a to JEM, původní SLM/A a frakcí vedenou Minni Minnawim, ale smlouvu podepsalo pouze SLM/ Minnawi, ostatní rebelská hnutí odmítla podepsat. Konflikt tedy časem měl více aktérů, čím více aktérů je zapojeno ve sporu, tím obtížnější je ho urovnat.

¹²⁸ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 30 - 31

¹²⁹ US Department of State: Human Rights Report 2007 [online]. Sudan [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2007/100506.htm>

5.6.4.3. Vyřešení sporů mezi aktéry

Třetí základní cíl mise je vyřešení hlavních sporů mezi aktéry. Vyřešení problémů je jedním z nejdůležitějších prvků pro nastolení míru. Došlo k několika dohodám, jak je zmíněno výše. Jedna z prvních dohod měla jako důsledek i vznik AMIS. Další jednání probíhala i během působení mise a rozvíjela její mandát, ale zásadní téměř dva roky trvající jednání vyústila v Dárfúrskou mírovou smlouvu, bohužel tlak ze strany AU a dalších mezinárodních subjektů na podpis měly za následek, že ne všichni účastníci sporu ji podepsali. Dvě ze tří rebelských hnutí ji nepodepsala. DPA byla podepsána pouze Súdánskou vládou a frakcí SLM/Minnawi. Ostatní rebelské frakce se k podpisu nepřipojily. Celkově je text DPA příliš složitý, ambiciózní, obsahuje nerozvinuté koncepce, které vyžadují plný souhlas znesvářených stran a vzájemnou důvěru, která rozhodně v Súdánu nepanovala.¹³⁰

5.6.5. Dohled nad volbami

Dohled nad volbami nebylo možné zařadit do kritérií, protože ačkoli byly naplánovány pomocí Dárfúrské mírové smlouvy, mandát mise toto období nezahrnuje.

5.6.6. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace

Vláda Súdánu se zavázala odzbrojit milice, které vyzbrojila a které má pod kontrolou nebo vlivem, v pěti různých dohodách: v dohodách z N'Djameny z 8. a 25. dubna 2004, v komuniké z 3. července 2004, v akčním plánu z 5. srpna 2004 a v protokolu podepsaném 9. října 2004 v Abuje. Rezoluce OSN 1556 a 1564 vládu také vyzývají k identifikaci a odzbrojení Janjaweedů. Tento požadavek nebyl naplňován. Naopak súdánská vláda využívala milice Janjaweedů opakovaně, vyzbrojovala je, financovala, rekrutovala nové členy a poskytovala jim výcvik.¹³¹ Dávalo jim to volný prostor a politické krytí pro útoky na civilní obyvatelstvo, rabování a vypalování vesnic. Tento zjevný rozpor se závazky a sliby danými mezinárodní komunitě i rebelským hnutím měl kromě dopadů na civilní obyvatelstvo i dopad na důvěryhodnost jakékoli dohody mezi vládou a rebely.¹³²

Ve zprávě předsedy Komise pro monitorování příměří o aktivitách panelu odborníků vyslaných Radou bezpečnosti. Panel shledal, že zbraně a munice, zvláště malé a lehké zbraně, jsou stále dodávány do Dárfúru nejen z dalších regionů Súdánu, ale i přes hranice z okolních států. Také našel důkazy o finanční, politické a další podpoře rebelských skupin z okolních států. Súdánská vláda také trvale porušovala zbrojní embargo. Komise zjistila, že vláda, SLM/A

¹³⁰ De Waal, A. (2007) Darfur and the failure of the responsibility to protect. *International Affairs*, Vol. 83, No. 6, p. 1039

¹³¹ The AU's Mission in Darfur: Bridging the Gaps (Africa Briefing N°28 Nairobi/Brussels, 6 July 2005) p. 6.

¹³² Appiah-Mensah (2005) AU's Critical Assignment in Darfur Challenges and Constraints. *African Security Review*, Vol. 14, No. 2, p. 11 - 15

a v menší míře i JEM soustavně, úmyslně a systematicky porušovali NHCA (N'djamena Humanitarian Ceasefire Agreement). Vláda také selhala ve svém závazku k identifikaci, neutralizaci a odzbrojení ozbrojených skupin pod svou kontrolou či vlivem.¹³³

Během mírových rozhovorů v Abuje byla otázka odzbrojení Janjaweedů jedním z nejdiskutabilnějších témat. Oficiální stanovisko Africké unie a mezinárodních aktérů bylo, že podle rezoluce 1556 vláda Súdánu musí odzbrojit Janjaweedy. Problematickým aspektem se stala ale samotná definice, kdo je to Janjaweed. Vláda trvala na tom, že jsou to milice mimo zákon. Žádná skupina se dobrovolně jako Janjaweedové neoznačovala. Mezi ozbrojenými hnutími, hlavně ve frakci Minni Minawi, panoval názor, že Janjaweed jako pojem odkazuje ke všem skupinám, které obdržely zbraně s podporou, nebo souhlasem vlády. Metoda, podle které se určilo, kdo je a není Janjaweed, spočívala ve zmapování Dárfúru a identifikaci jednotlivých skupin případ po případu. Skupiny, které byly označovány jako Janjaweedové, byly později identifikovány jako: lidové obranné síly, pohraniční výzvědná služba, kočovná policie, lidová policie nebo zahraniční bojovníci. Téměř všechny arabské milice na severu a západě Dárfúru spadaly do těchto kategorií. Dále mnoho skupin mohlo být identifikováno jako milice s kmenovým základem, které byly buď nedávno vyzbrojeny vládou a byly zapojeny v útocích, nebo se vyzbrojily samy a byly zapojeny hlavně v obranných akcích. Další kategorií se staly „ostatní ozbrojené skupiny“, které byly spojeny se SLM/A a JEM proti vládě, ale nebyly součástí vyjednávání. Finální text dohody poté obsahoval: „ostatní ozbrojené skupiny a milice“ (spojenci rebelů) a „Janjaweedové a ozbrojené milice“ (spojenci, nebo skupiny vyzbrojované vládou).¹³⁴ Přes snahu vyřešit proces odzbrojení, byl tento důležitý proces ponechán vládě bez dalšího akčního plánu, nebo zakotvení v DPA. V Súdánu i v roce 2007 probíhala implementace CPA velmi pomalu a se zpožděním. Zejména, co se týče bezpečnostních ujednání o demobilizaci, odzbrojení a reintegraci. Zároveň pokračovalo klanové násilí a nejistota. Integrace milic SPLA se z velké části dařila naplňovat, ale další ozbrojené skupiny se dále vymykaly CPA.¹³⁵

5.6.7. Ochrana lidských práv

Oblast ochrany lidských práv jsou dle Druckmana a Diehla jsou nastoleny čtyři základní otázky:

¹³³ Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise poplatná paragrafu 5 Komuniké PSC/PR/COMM (XLV) o situaci v Dárfúru ze dne 10 března 2006. PSC/MIN/2(XLVI). p. 18

¹³⁴ De Waal, A. (2007) Darfur and the failure of the responsibility to protect. *International Affairs*, Vol. 83, No. 6, p. 1050 – 105.

¹³⁵ US Department of State: Human Rights Report 2007 [online]. Sudan [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2007/100506.htm>

- 1) Byla genocida odvrácena?;
- 2) Snížila se úroveň porušování lidských práv?;
- 3) Byla určená území ochráněna?;
- a 4) Byli „chránění obyvatelé“ opravdu ochráněni?

Od začátku konfliktu v Dárfúru v roce 2003 se humanitární situace v oblasti zhoršovala. Podle zpráv z roku 2004 na obou stranách konfliktu docházelo k útokům na civilní obyvatelstvo. Po roce krize bylo v oblasti více než 750 000 vnitřně vysídlených osob, 110 000 uprchlíků do okolních zemí, zejména do Čadu a přes 10 000 mrtvých civilistů. Intenzita konfliktu zničila sociální infrastrukturu a tím se humanitární krize ještě prohloubila.¹³⁶ AMIS podpořila ochranu obyvatel hlavně během počáteční fáze, když byl její mandát, co se týče ochrany obyvatel, nejslabší. AMIS používala různé metody k odstrašení útoků. Příležitostně vyslala jednotky do vesnic, kde hrozil útok a tím ho odstrašily. Konkrétní příklad těchto akcí je Labado v jižním Dárfúru v lednu 2005.¹³⁷ Jeden z nejhorších aspektů konfliktu v Súdánu bylo využívání znásilnění a sexuálního násilí na ženách, kterého využívali hlavně Janjaweedové, vládní milice. Rebelové podle zpráv tento druh násilí také využívali, ale ne v systematickém měřítku.¹³⁸ AMIS v tomto ohledu podnikal opatření, např. takzvané firewood patrols, které ochraňovaly ženy během sbírání dřeva v okolí uprchlických táborů. Dále také zavedla jednotky CIVPOL, tedy civilní policii, která hlídkovala v táborech a tím se zvýšila bezpečnost jejich obyvatel.¹³⁹

Zpráva Mezinárodní vyšetřovací komise o Dárfúru pro Generálního tajemníka Organizace spojených národů zjistila, že vláda Súdánu neprovozovala politiku genocidy. „Dva elementy genocidy ale mohly být identifikovány ze závažného porušení lidských práv vládními silami a milicemi pod jejich kontrolou. Prvním aspektem je zabíjení, nebo způsobení vážných ublížení na těle nebo mysli nebo úmyslné uvedení kterékoli životní podmínky, které by mohly způsobit fyzické zničení a druhým je existence chráněné skupiny, která se stala terčem trestné činnosti. Ale rozhodující prvek zamýšlené genocidy zde chybí: politika útoků, zabíjení a nuceného přemísťování specifických kmenů nevykazuje úmysl zničit zcela, nebo zčásti skupinu odlišnou z rasových, etnických, národnostních nebo náboženských důvodů.“¹⁴⁰ Komise došla k závěru, že ač k porušování lidských práv docházelo, vedla je spíše snaha o potlačení povstalců. Komise uznala, že v některých případech jednotlivců, včetně vládních úředníků, mohli páchat násilí

¹³⁶ Rada bezpečnosti OSN. Súdán: Zpráva předsedy Komise o situaci v Dárfúru ze dne 13. dubna 2004.

Dostupné na: <http://reliefweb.int/report/sudan/report-chairperson-commission-situation-sudan-crisis-darfur>

¹³⁷ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 31

¹³⁸ Rada bezpečnosti OSN. Zpráva Mezinárodní vyšetřovací komise v Dárfúru Generálnímu tajemníkovi OSN z 25. ledna 2005. p. 87 – 95.

¹³⁹ Rada bezpečnosti OSN. Súdán: Zpráva předsedy Komise o situaci v Dárfúru ze dne 13. dubna 2004.

Dostupné na: <http://reliefweb.int/report/sudan/report-chairperson-commission-situation-sudan-crisis-darfur>

¹³⁹ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 32

¹⁴⁰ Rada bezpečnosti OSN. Zpráva Mezinárodní vyšetřovací komise v Dárfúru Generálnímu tajemníkovi OSN z 25. ledna 2005. p. 4

s genocidním záměrem, ale je nutné, aby tyto konkrétní skutky prověřil soud. Komise ale také upozornila, že navzdory závěru, že nedošlo ke skutkům genocidy, nesnižuje to závažnost situace a trestných činů spáchaných v regionu.¹⁴¹

Tyto okolnosti ukazují, že AMIS byla schopna do určité míry civilní obyvatelstvo ochránit, ale je těžké určit, nakolik tato mise v tomto ohledu uspěla, protože zprávy jsou neúplné a pracují spíše na základě odhadů. Civilní obyvatelstvo Dárfúru dále trpělo násilím. Vládní síly bombardovaly vesnice, zabíjely civilisty včetně vnitřně vysídlených osob a spolupracovaly s Janjaweedy a kmenovými frakcemi při bourání vesnic a násilí na ženách. Vláda také podporovala čadské rebelské skupiny.¹⁴² I v posledním roce působení AMIS se vyskytovaly na území Súdánu praktiky únosů, včetně humanitárních pracovníků a vládních úředníků, a také mezikmenové únosy žen a dětí.¹⁴³

5.7. Zhodnocení mise

Zjevná neschopnost AMIS naplnit svůj mandát pramenila z několika problémů, kterým Africká unie čelila během mise v Dárfúru. Největší a jeden z hlavních problémů byl nedostatek fondů a zdrojů Africké unie. Dalším vážným problémem byl nedostatek odbornosti a personálu pro misi takového rozsahu. Celkový počet vojáků k dispozici byl také kriticky nízký. I v době nejvyššího obsazení mise 7 000 vojáků v regionu velikosti Dárfúru je nedostatečný během mírových rozhovorů, natož během konfliktu. AMIS také trpěl nedostatky v logistice a vybavení nezbytného pro jednotky v poli. V porovnání se stranami konfliktu byly jednotky AMIS značně méně vybavené a vyzbrojené.¹⁴⁴ Situace AMIS byla také komplikována svým omezeným mandátem, zvláště pak s ohledem na ochranu civilního obyvatelstva, a nedodržováním četných dohod stranami konfliktu.¹⁴⁵ Ačkoli DPA, jak již bylo zmíněno výše, nebyla dodržována ve smyslu přiměřit, tak její bezpečnostní části se staly podkladem pro plánování a navržení mise UNAMID.¹⁴⁶

Vyřešení sporu nebylo dosaženo za působení AMIS. Zjevný nedostatek kapacity Africké unie a její mise v Súdánu (African Union Mission in Sudan - AMIS) si vyžádal intervenci OSN. Kapacity OSN s robustním mandátem, zajištěnými zdroji a lepšími logistickými kapacitami, vznikla Spojená mise

¹⁴¹ Rada bezpečnosti OSN. Zpráva Mezinárodní vyšetřovací komise v Dárfúru Generálnímu tajemníkovi OSN z 25. ledna 2005, p. 4

¹⁴² US Department of State: Human Rights Report 2008 [online]. Sudan [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2008/af/119026.htm#>

¹⁴³ US Department of State: Human Rights Report 2007 [online]. Sudan [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2007/100506.htm>

¹⁴⁴ Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 64 -65.

¹⁴⁵ Chin, S; Morgenstein, J.: No Power to Protect: The African Union Mission in Sudan, Refugees International Report. Washington DC.: Refugees International, 2005, 32p.

¹⁴⁶ De Waal, A. (2007) Darfur and the failure of the responsibility to protect. International Affairs, Vol. 83, No. 6, p. 1053

Africké unie a Organizace spojených národů v Dárfúru (African Union-United Nations Hybrid Mission in Darfur – UNAMID).¹⁴⁷

Již na samém počátku měla mise logistické problémy do takového rozsahu, že základní potřeby mise – vybavení kanceláří, servis vozidel, lékařské služby, komunikační prostředky a catering zajišťovala agentura financovaná vládou USA. Tyto problémy přetrvávaly i během dalších fází, změny na AMIS II a AMIS III.

AMIS na počátku své existence měla monitorovat příměří a ochraňovat sama sebe. Problém s tímto mandátem byl dvojího druhu: příměří nebylo dodržováno žádnou ze stran a vybavení, které AMIS měla k dispozici, bylo velmi omezené, stejně jako počet pozorovatelů jí přidělených.¹⁴⁸

V otázce budování důvěry mise AMIS založila několik iniciativ, jednou z nich byla setkání mezi jednotkami AMIS a místními vůdci a naslouchání jejich problémů.¹⁴⁹

Během mise AMIS také nedošlo ke snížení vysídlování obyvatel, přestože v roce 2005 došlo k mírnému poklesu vysídlených osob, jejich počet rostl až do roku 2008, kdy dosáhl přibližně 2 700 000 obyvatel a dalších 250 000 uprchlo do Čadu.¹⁵⁰ Dá se z toho vyvozovat, že AMIS žádným způsobem neovlivnila vysídlování obyvatel.

Dalším úkolem AMIS bylo ochraňovat humanitární mise dle svých možností. Když krize v Dárfúru získala mezinárodní pozornost, počet humanitárních pracovníků se z 230 v roce 2004 vyšplhal až na 17 093 v roce 2008. AMIS se zavázala, že bude chránit pozorovatele OSN a zapojila se i do komunikace a výměny informací s humanitárními organizacemi. To mělo pozitivní vliv na sdílení informací obecně a lepší koordináční snahy. Na druhou stranu nedostatky, které AMIS měla v ochraně humanitární pomoci, neplynuli pouze z nedostatečných kapacit, ale i z neochoty humanitárních pracovníků se s vojenským zapojením příliš spojovat, aby neztratili svůj neutrální status.¹⁵¹

Pokračující násilí v průběhu umístění mise přispělo k porušování lidských práv, zpomalení distribuce humanitární pomoci a způsobilo i další vysídlování vesnic. Zvýšená aktivita v roce 2006 také vedla k evakuaci některých nevládních organizací poskytující humanitární pomoc.¹⁵²

¹⁴⁷ Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 60

¹⁴⁸ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 25

¹⁴⁹ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 30

¹⁵⁰ Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm p. 33

¹⁵¹ Chin, S; Morgenstein, J.: No Power to Protect: The African Union Mission in Sudan, Refugees International Report. Washington DC.: Refugees International, 2005, p. 19 – 20

¹⁵² Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise poplatná paragrafu 5 Komuniké PSC/PR/COMM (XLV) o situaci v Dárfúru ze dne 10 března 2006. PSC/MIN/2(XLVI). p. 18

Přestože AMIS vykládala nepříliš specifický mandát proaktivně, obzvláště v ohledu na ochranu civilních obyvatel, nebyla její snaha vždy účinná k odstrašení útoku. Tato situace byla důsledkem interních i externích faktorů. Mise jako taková byla také napadána. Ve světle zhoršující se bezpečnostní situace v Dárfúru, nenaplnění ustanovení DPA a neschopnosti AMIS zadržet strany a dohlížet na dodržování příměří se AMIS jeví jako selhání.¹⁵³

6. Mise MONUC v Demokratické republice Kongo

6.1. Pozadí problémů v Demokratické republice Kongo (The Democratic Republic of the Congo – DRC)

Konflikt v Demokratické republice Kongo (v počátku ještě Zairu) velmi úzce souvisí s genocidou v sousední Rwandě. Když vypukla genocida ve Rwandě, Rada bezpečnosti s podporou Organizace africké jednoty, autorizovala prozatímní misi Francie, Opération Turquoise. Rezoluce 929 ji opravňovala užít všechny nezbytné prostředky pro zajištění humanitárních cílů ustanovených v rezoluci 929 zakládající UNAMIR, dokud se jich neujme sama. Zahrnovalo to: ochranu vnitřně vysídlených osob, uprchlíků a civilistů založením „bezpečných humanitárních oblastí“, poskytování bezpečnosti a podporu distribuce humanitární pomoci. Mise měla přísně humanitární status a měla být prováděna nestranně a neutrálně. Opération Turquoise ale v rozporu se svým neutrálním mandátem nechala odejít Interahamwe, hutuské milice, poražené Rwandské ozbrojené síly (Forces Armées Rwandaises – FAR) a jejich politické vůdce společně s civilními rwandskými Hutu přes hranici do sousedního Konga. Příliv zhruba milionu rwandských Hutuů měl za následek destabilizaci regionů východního DRC. Když Rwandská vlastenecká fronta (Rwandan Patriotic Front - RPF) v srpnu 1994 porazila vládu Hutuů, byly založeny tábory pro uprchlíky blízko rwandské hranice, na území Konga, kde se promíchali bývalí příslušníci ozbrojených složek, civilisté a ti, kteří byli zapojeni do genocidy. Další dva roky byly tyto tábory využívány jako základny, ze kterých vedly přeskupené jednotky Interahamwe ofenzivu proti nové vládě většinově tvořené Tutsiji.

Tento příliv ozbrojených Hutu do regionů Severní a Jižní Kivu měl za následek, že Hutuové z Konga se připojili k rwandským Hutuům. Navzdory této nerovnováze Mobutova vláda a někteří vojenští důstojníci spojili problémy v regionu s Banyamulenge, skupinou konžských Tutsiů, která žila v Jižním Kivu. V létě 1996 dosáhl tento stav kritického momentu, když politici a úředníci hrozili vyhoštěním Banyamulenge ze země. Tyto hrozby využívala Rwanda k legitimizaci invaze do DRC a získání podpory Banyamulenge k útokům proti výše zmíněným uprchlickým táborům v září 1996. Rwandská vláda se opakovaně snažila přimět mezinárodní společenství k odzbrojení Hutuů

¹⁵³ Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 65

v uprchlických táborech a varovala, že vezme záležitost do vlastních rukou, pokud se tak nestane. V září 1996 Rwanda napadla tábory s cílem eliminace Interahamwe/ex-FAR jednotek a udeřit proti vládě Mobutu Sese Seka, která s nimi sympatizovala. Tento zásah vyústil v rozprášení základů Interahamwe a umožnil návrat velké většiny uprchlíků zpět do Rwandy. Zároveň to ale byl začátek první Konžské války.¹⁵⁴

Konflikt byl o to komplikovanější, že kromě „spill over“ efektu ze sousední Rwandy, se do DRC dostaly i problémy z Ugandy, Burundi a Angoly. Také místní spory o moc a zdroje, často s etnickým podtextem se ve východních regionech přidaly do mixu problémů. Dalším aspektem konfliktu v Demokratické republice Kongo byla vzpoura proti prezidentovi Mobutu Sese Seko.¹⁵⁵ Laurent Desiré Kabila a jeho jednotky, podporované Rwandou a Ugandou ovládly hlavní město Kinshasu v roce 1997 a země byla přejmenována na Demokratickou republiku Kongo. Vzpoura proti Kabilově vládě začala v roce 1998, když rebelové ovládli rozsáhlá území Konga. Angola, Čad, Namibie a Zimbabwe přislíbily podporu Kabilově vládě, ale rebelové - Konžské shromáždění pro demokracii (Congolese Rally for Democracy - RCD) - podporovaní Ugandou a Rwandou pokračovali dál do východní části země.¹⁵⁶

6.2. Krize

6.2.1. První konžská válka (1996 – 1997)

Ugandské jednotky se připojily ke rwandským, protože čelili podobné bezpečnostní hrozbě ze strany povstaleckému hnutí proti prezidentu Musevenimu, které dlouhá léta podporované súdánskou vládou, Mobutovou vládou, nebo alespoň jeho generály, operovalo z území DRC. Angola se po několika měsících připojila také, povstalecké hnutí Národní svaz pro úplnou nezávislost Angoly (the National Union for the Total Independence of Angola – UNITA) také operoval ze základů v Kongu a během studené války dostával podporu od Spojených států amerických skrze Mobutovu vládu. Koalice těchto tří států pomohla sjednotit proti-Mobutovské revoluční skupiny do (the Alliance des forces Démocratiques pour la Libération du Congo - AFDL), v jejímž čele stanul Laurent Kabila.¹⁵⁷

Během sedmi měsíců AFDL přešla z východu na západ a 17. května 1997 obsadila Kinshasu, svrhla Mobutův režim a Kabila se prohlásil novou hlavou státu. Méně než po roce jeho vlády začaly země, které Kabilovi pomohly k moci

¹⁵⁴ Carayannis, T. (2003) The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach. Journal of Asian and African Studies. Vol. 38, No. 2-3, p. 238 - 239

¹⁵⁵ Tull, D. M. (2009) Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War . International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 216

¹⁵⁶ Organizace spojených národů: United Nations Peacekeeping [online]. MONUC Background [cit. 10. března 2016]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/monuc/background.shtml>

¹⁵⁷ Carayannis, T. (2003) The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach. Journal of Asian and African Studies. Vol. 38, No. 2-3, p.238 - 239

kritizovat jeho neschopnost se vypořádat s rebely. Dostal se také do sporu s opozičními stranami, jejichž aktivity pozastavil. Čelil také všeobecné nespokojenosti s jeho defenzivním postojem vůči rwandským jednotkám, které v zemi dále nechtěl tolerovat, další rozpor v zemi způsobil tím, že zahájil rétoriku ohledně autentických Konžanů, tedy vyčlenění Tutsiů (Banyamulenge a Rwand'ánů).

6.2.2. Druhá konžská válka (1998 – 2003)

Na konci července 1998 Kabila rozhodl, že Rwandské ozbrojené jednotky by měly opustit území DRC. Toto rozhodnutí vyvolalo 2. srpna 1998 vzpouru rwandských skupin sjednocených pod názvem Konžské shromáždění pro demokracii (Congolese Rally for Democracy - RCD). Rebelové byli podporováni pravidelnými jednotkami ze Rwandy a Ugandy. Ohrožen převratem hledal Kabila podporu u členů Jihoafrického rozvojového společenství (the Southern African Development Community - SADC).¹⁵⁸

Kabila formoval novou armádu Konžské zbrojené síly (Force Armée Congolaise - FAC). V Kinshase se Tutsiové, kteří byli součástí FAC, odmítli vzdát zbraní a byli napadeni členy FAC ostatních etnik. Většina z nich byla zabita a v následujících týdnech se násilí proti Tutsiům rozšířilo do dalších oblastí pod Kabilovou kontrolou a měla za následek zabíjení i žen a dětí.

Rwanda a Uganda do země poslala vojsko a to pokračovalo směrem na Kinshasu. Angola poté napadla rwandsko-ugandské síly v západním Kongu a porazila je. Konflikt v DRC se stal bojištěm okolních států a měl za následek i vnitřní rozvrat v SADC. Zimbabwe, Angola a Namibie, Súdán a Čad stály na straně Kabilovy a poskytovaly mu vojenskou podporu, rebelové byli podporováni ze strany Ugandy, Rwandy, Burundi a Libye. Kabila zapojil také jednotky Mai Mai ve Východním Kongu. Guerilla Mai Mai původně bojovala proti Kabilovi, ale jejím hlavním cílem bylo Kongo bez cizích vojáků, takže se ke Kabilovi přidala na východě země, která byla okupovaná rwandskými jednotkami, Kabila pak některé její vůdce jmenoval do vysokých funkcí FAC a tak integroval Mai Mai do armády. Podobně získal na svou stranu i ALIR, což byly skupiny původních příslušníků Interahamwe a FAR.¹⁵⁹

Ve stejné době rwandské a ugandské jednotky bojující na straně RCD, vedly mezi sebou boj o vedení. Situace se rychle zablokovala a v nastalé patové situaci měly všechny skupiny možnost využívat přírodní zdroje země.¹⁶⁰ RCD se rozštěpila na dvě frakce, jedna podporovaná Rwandou, RCD-Goma a druhá Ugandou, RCD/ML. Uganda také podpořila vznik nového rebelského hnutí, Hnutí za osvobození Konga (Mouvement de libération du Congo - MLC). Tato

¹⁵⁸ Koko, S. (2007) The Lusaka Ceasefire Agreement and Stability in the DRC. Conflict Trends, Vol. 13, No. 3, p. 33

¹⁵⁹ Carayannis, T. (2003) The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach. Journal of Asian and African Studies. Vol. 38, No. 2-3, p. 243

¹⁶⁰ Koko, S. (2007) The Lusaka Ceasefire Agreement and Stability in the DRC. Conflict Trends, Vol. 13, No. 3, p. 33

hnutí byla rozmístěna hlavně v regionech Severní a Jižní Kivu a později se na hranici jejich vlivu a vlivu hlavního města vytvořila i zóna monitorovaná OSN jako hranice střetu.¹⁶¹

6.3. Dohoda o příměří z Lusaky (The Lusaka Ceasefire Agreement)

Vzrůstající tlak mezinárodního společenství na mírové urovnání sporů nakonec vyústilo v podpis Dohody o příměří z Lusaky (the Lusaka Ceasefire Agreement). Předtím ale proběhlo 23 setkání, které organizovala jako OAU, tak SADC, na ministerské a prezidentské úrovni. Také další vyjednávací snahy o ukončení války vedli jednotliví vůdci z regionu. Dohoda o příměří z Lusaky byla podepsána 10. července 1999 všemi státy konfliktu, tedy DRC, Namibií, Angolou, Zimbabwe, Burundi, Rwandou a Ugandou. Jako svědci dohody podepsaly OSN, Organizace africké unie, Jihoafrické rozvojové společenství a vláda Zambie. Dvě hlavní rebelská hnutí RCD a Hnutí za osvobození Konga (Movement for the Liberation of Congo – MLC) dohodu podpořila, ačkoli původně podpis odmítala.¹⁶²

Podstata dohody z Lusaky byla v uznání překrývání vnitro- a mezistátního konfliktu. Dále kromě zastavení všech násilností jak mezi ozbrojenými silami, tak proti civilnímu obyvatelstvu a výzvě k dodržování lidských práv, obsahovala požadavek na propuštění a výměnu zadržovaných osob a válečných zajatců pod dozorem Mezinárodní komise Červeného kříže a Červeného půlměsíce.¹⁶³ Dále přímo zahrnovala požadavek na vytvoření mise OSN pro dohled a naplňování této dohody a také Společnou komisi pro dohled, než bude vyslána mírová mise OSN.¹⁶⁴ Další významnou částí dohody byla ustanovení týkající se normalizace situace na hranicích DRC, odzbrojení a amnestie s výjimkou aktů genocidy.¹⁶⁵ Součástí dohody byly také tři dodatky, které ustanovovaly časový harmonogram a detaily implementace dohody včetně mandátu mise OSN, který je detailně popsán níže.

Implementace dohody stagnovala až do roku 2001, kdy byl prezident Kabila zavražděn. Jeho nástupce se stal jeho syn Joseph Kabila. Ten zaujal flexibilnější stanovisko k řešení konfliktu. Většina z ugandských 10 000 vojáků a všech 23 000 rwandských vojáků opustilo zemi ke konci roku 2002. To otevřelo cestu ke Konžskému dialogu (Inter-Congolese Dialogue) v prosinci 2002 v Pretorii (Jihoafrická republika), kde byla dohodnuta přechodná vláda. Kabila zůstal

¹⁶¹ Carayannis, T. (2003) The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach. *Journal of Asian and African Studies*. Vol. 38, No. 2-3, p. 243

¹⁶² Koko, S. (2007) The Lusaka Ceasefire Agreement and Stability in the DRC. *Conflict Trends*, Vol. 13, No. 3, p. 33

¹⁶³ Organizace spojených národů. Dohoda o příměří z Lusaky. Lusaka, Nigérie. 23. července 1999. S/1999/815. čl. III, odstavec 9

¹⁶⁴ Organizace spojených národů. Dohoda o příměří z Lusaky. Lusaka, Nigérie. 23. července 1999. S/1999/815. čl. III, odstavec 11 a) a b).

¹⁶⁵ Organizace spojených národů. Dohoda o příměří z Lusaky. Lusaka, Nigérie. 23. července 1999. S/1999/815. čl. III, odstavec 17 a 22

prezidentem, měl čtyři viceprezidenty, včetně dvou lídrů rebelských hnutí, Jean-Pierra Bembu (MLC) a Azariase Ruberwu (RCD). Národní a provinční volby ukončily přechodné období v roce 2006. Bemba a Kabila kandidovali na prezidenta a Kabila zvítězil. Přes tyto snahy se opakovaně objevovaly násilné střety v Kinshase a provincii Bas Congo. Ve východní části DRC propukl konflikt mezi armádou a silami bývalého velitele hnutí RCD Laurenta Nkundy. Na konci roku 2008 těžké boje v Severním Kivu a politické nepokoje stále ohrožovaly bezpečnost země, lidských práv obyvatelstva a konsolidaci míru v Demokratické republice Kongo.¹⁶⁶

6.4. MONUC

Rezoluce 1279, která oficiálně ustavuje misi MONUC v Demokratické republice Kongo, byla vydána 30. listopadu 1999. Znovu potvrzuje Dohodu o příměří z Lusaky jako prostředek pro vyřešení sporu a roli Spojených národů jako dohlázele na tuto dohodu.¹⁶⁷

Rezoluce 1291 vydaná 24. února 2000 autorizovala až 5 537 osob vojenského personálu včetně téměř 500 pozorovatelů. Za předpokladu, že by generální tajemník došel k závěru, že je třeba, mohl být uzpůsoben v rámci tohoto počtu i personál nevojenského charakteru. To zahrnuje civilní podpurný personál v oblastech, jako jsou lidská práva, humanitární záležitosti, ochrana dětí, politické záležitosti, lékařská a administrativní podpora.¹⁶⁸

6.4.1. Mandát a jeho vývoj

Mise MONUC měla podle rezoluce 1279 tento mandát:

1. Navázat kontakt se signatáři Dohody o příměří na úrovni velitelství a hlavních měst států;
2. Navázat kontakt s JMC a poskytnout technickou asistenci v implementaci jejích funkcí podle dohody o příměří včetně vyšetřování jejích porušení;
3. Poskytovat informace o bezpečnostních podmínkách ovlivňujících budoucí rozhodování o personálu mise;
4. Plánovat dohled nad příměřím a rozpuštěním ozbrojených sil;
5. Udržovat styky se všemi stranami Dohody pro usnadnění distribuce humanitární pomoci uprchlíkům, vnitřně vysídleným osobám a dalším ovlivněným konfliktem a pomáhat v ochraně lidských práv, včetně práv dítěte;

A další body týkající se urychlení administrace mise, ochrany vlastního personálu a informování Rady bezpečnosti o vývoji situace.

¹⁶⁶ Tull, D. M. (2009) *Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War*. International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 216 - 217

¹⁶⁷ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1279 z 30. listopadu 1999. S/RES/1279 (1999).

¹⁶⁸ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1291 ze dne 24. února 2000. S/RES/1291 (2000).

Další mandát obsahoval:

1. Monitorovat implementaci Dohody o příměří a vyšetřovat porušení příměří;
2. Založit a udržovat nepřetržité spojení s vojenskými ústředími všech zúčastněných stran;
3. V rozmezí 45 dní včetně od přijetí rezoluce 1291 (2000) přijmout akční plán pro implementaci Dohody o příměří s důrazem na tyto klíčové aspekty: shromažďování a ověřování vojenských informací pro obě strany, udržení příměří a uvolnění a přesun sil stran, komplexní odzbrojení, demobilizace, přesídlení a reintegrace všech členů všech ozbrojených skupin uvedených v příloze a kapitola 9.1 dohody o příměří, a řádné stažení všech zahraničních sil;
4. Pracovat se stranami pro propuštění všech vězňů války, vojenských zajatců a zůstává ve spolupráci s mezinárodními humanitárními agenturami;
5. Dohlížet a verifikovat rozpuštění a přesun sil všech stran;
6. V rámci dostupných kapacit a oblasti nasazení sledovat dodržování ustanovení Dohody o příměří dodávky munice, zbraní a jiných s válkou souvisejících materiálů do oblasti, včetně všech ozbrojených skupin uvedených v Příloze A, Kapitola 9.1;
7. Usnadnit humanitární pomoc a monitorování lidských práv, se zvláštním důrazem na zranitelné skupiny, včetně žen, dětí a demobilizovaných dětských vojáků, jak MONUC považuje v rámci svých možností a za přijatelných bezpečnostních podmínek, v úzké spolupráci s ostatními agenturami OSN, souvisejícími organizacemi a nevládními organizacemi;
8. Úzce spolupracovat s Moderátorem Národního dialogu, poskytnout mu podporu a technickou asistenci a koordinovat ostatní agentury Spojených národů v tomto smyslu;
9. Nasadit experty na odminování pro posouzení rozsahu zaminovaných území a nevybuchlého arzenálu, koordinovat zahájení odminování, vyvinout akční plán a provést nouzové odminovací akce jak je požadováno na podporu tohoto mandátu.¹⁶⁹

Rada bezpečnosti rovněž rozhodla, že MONUC může přijmout nezbytná opatření v oblastech nasazení svých pěších praporů, a pokud ji bude považovat za nezbytnou, v rámci svých možností, k ochraně personálu Spojených národů a JMC, zařízení a vybavení, zajistí bezpečnost a svobodu pohybu svých zaměstnanců a ochranu civilistů v bezprostředním ohrožení fyzickým násilím.

¹⁶⁹ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1291 ze dne 24. února 2000. S/RES/1291 (2000).

Později byla mise MONUC dále rozšířena rezolucí č. 1565 z 1. října 2004, kdy byla navýšena až na 5900 osob, včetně 341 příslušníků policejních složek OSN a dalších civilních příslušníků proporcionalně k zajištění obsluhy zařízení vzdušné mobility a dalších.

Mandát mise ji pověřoval:

1. Nasadit a udržovat přítomnost v klíčových oblastech s konfliktním potenciálem s cílem podpořit opětovné vytvoření důvěry, odradit od násilí, zejména od použití síly, která ohrozila politický proces a umožnit personálu OSN svobodně působit, a to zejména ve východní části demokratické republiky Kongo;
2. zajistit ochranu civilistů včetně humanitárních pracovníků, kterým hrozí bezprostřední nebezpečí fyzického násilí;
3. zajistit ochranu pracovníků Organizace spojených národů, zařízení a vybavení;
4. zajistit bezpečnost a svobodu pohybu svých zaměstnanců,
5. navazovat nezbytné vztahy s operací OSN v Burundi (ONUB), a s vládami Demokratické republiky Kongo a Burundi, za účelem koordinace úsilí o monitorování a odrazování od přeshraničních pohybů bojovníků mezi oběma zeměmi;
6. sledovat provádění opatření uložených v odstavci 20 rezoluce 1493 (2003) ze dne 28. července 2003, včetně oblasti jezer, ve spolupráci s vládami a se skupinou odborníků zmíněnou v bodě 10 rezoluce 1533 (2004) ze dne 12. března 2004, a to včetně kontrol, pokud to považuje za nutné a bez předchozího upozornění, nákladních letadel a každého dopravního prostředku využívajícího přístavy, letiště, vojenské základny a hraniční přechody v Severním a Jižním Kivu a Ituri;
7. převzít, nebo podle potřeby shromažďovat, zbraně a související materiál, jehož přítomnost na území Demokratické republiky Kongo porušuje opatření uložených v odstavci 20 rezoluce 1493 (2003) a likvidovat takové zbraně a související materiál;
8. pozorovat a včas hlásit pozice ozbrojených hnutí a skupin a přítomnost cizích vojenských sil v klíčových oblastech, a to především sledováním využívání přístávacích pásů a hranic, zejména na jezerech;¹⁷⁰

Rada rozhodla, že MONUC bude mít také následující mandát na podporu Vlády národní jednoty a transformace:

1. Přispívat k dohodám pro bezpečí institucí a ochrany úředníků Transformace v Kinshase dokud sjednocená policejní jednotka pro Kinshasu bude připravena převzít zodpovědnost a asistovat konžským autoritám v udržení pořádku v ostatních strategických oblastech;

¹⁷⁰ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1565 z 1. října 2004. S/RES/1565 (2004).

2. přispívat ke zlepšení bezpečnostních podmínek pro poskytování humanitární pomoci a napomáhat dobrovolnému návratu uprchlíků a vnitřně vysídlených osob;
3. podporovat operace k odzbrojení cizích bojovníků vedených Ozbrojenými silami Demokratické republiky Kongo včetně podniknutí nezbytných kroků při podpoře:
 - operací FARDC, aktivnějšího přístupu k demobilizaci, odzbrojení, repatriaci, znovu osídlení a reintegraci, včetně a vyhledávacích operací, vyhlášení demilitarizovaných zón a operací, které mají zajistit dodržování zbrojního embarga, s cílem zabránit znovu ozbrojení cizích ozbrojených skupin, z jakéhokoli zdroje;
 - vhodně financovaná vojenská síla MONUC, v úzké spolupráci s FARDC, odradit nebo předejít odvetným útokům cizích prvků proti konžskému civilnímu obyvatelstvu;
 - odzbrojovací, demobilizační, repatriační, týmy pro znovuosídlení a reintegrační týmy MONUC budou rozmístěny, aby využily rozptýlení bývalých FAR/Interhamwe jednotek, které byly rozehnány FARDC, kde to bude možné, týmy shromáždí dezertéry a zajistí jejich odzbrojení a reintegraci. MONUC také rozšíří a posílí pokrytí rádia Okapi
 - plná podpora bude poskytnuta Spojeného ověřovacího mechanismu složeného ze zástupců vlád Demokratické republiky Konga a Rwandy, Burundi a Ugandy, jak bude třeba
4. usnadnit demobilizaci a dobrovolnou repatriaci odzbrojených cizích vojáků a jejich rodinných příslušníků;
5. přispět k odzbrojení části národního programu odzbrojení, demobilizace a reintegrace (DDR) konžských bojovníků a jejich rodinných příslušníků, k monitorovacímu procesu a zajištění, jak odpovídající bezpečnost v některých citlivých oblastech;
6. přispívat k úspěšnému dokončení volebního procesu jak je vyjádřeno v Globální a vše obsahující dohodě
7. přispívat k úspěšnému dokončení volebního procesu stanoveném v Globální všezahrnující dohodě (Global and All Inclusive Agreement - GAIA) pomocí asistence při tvorbě bezpečného prostředí pro svobodné, transparentní a klidné volby;
8. asistovat v podpoře a ochraně lidských práv s důrazem na ženy, děti a zranitelné skupiny obyvatel, ve vyšetřování porušování lidských práv, ukončení beztrestnosti a pokračování spolupráce ve snaze o postavení zodpovědných za vážné porušování lidských práv před soud.

Rada rozhodla, že kromě výše uvedených úkolů, bude mít mise mandát, v rámci svých kapacit a bez předsudků, poskytovat poradenství a pomoc přechodné

vládě a úřadům v souladu se závazky vyplývající z GAIA, včetně podpory tří společných komisí, k naplnění a pokroku hlavně těchto úkolů:

1. Základní legislativa, včetně budoucí nové ústavy;
2. Reforma bezpečnostního sektoru, včetně integrace národní obrany a vnitřních bezpečnostních složek, společně s odzbrojením, demobilizací a reintegrací a zejména s výcvikem a monitorováním policie pro zajištění lidských práv, demokracie a základních svobod;
3. Volební proces.

Rezoluce č. 1797 z 30. ledna 2008 autorizovala MONUC k pomoci konžským úřadům s organizováním, přípravou a průběhem místních voleb v druhé polovině roku 2008.¹⁷¹

Svou rezolucí č. 1856 z 22. prosince 2008 autorizovala Rada bezpečnosti prodloužení mise do 31. prosince 2009 a počet vojenského personálu na 19 815, 760 vojenských pozorovatelů a 1 050 policejních jednotek.¹⁷²

Naposledy byl mandát MONUC prodloužen do 30. června 2010 rezolucí č. 1925 z 28. května 2010, která zároveň rozhodla, že od 1. července 2010 bude mít název Stabilizační mise Organizace spojených národů v Demokratické republice Kongo (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo – MONUSCO), tak aby vystihovala změnu jejího mandátu a situace v zemi.¹⁷³

6.5. MONUC v evaluačním rámci Diehla a Druckmana

6.5.1. Aktéři sporu

Pro konflikt v Kongu je typické zapojení aktérů z okolních států, alespoň během počáteční fáze krizového vývoje. Jak bylo zmíněno výše do konfliktu se zapojily státy regionu Angola, Čad, Namibie, Zimbabwe, Uganda a Rwanda jako účastníci sporu a to na straně podpory rebelů i vlády. Mezinárodní společenství reprezentované OSN, SADC a OAU působilo na straně urovnání konfliktu, snahu o mediaci a pak jako peacekeepingová síla. Dalšími skupinami byly rebelské, některé zase s přeshraničním přesahem, jako například bývalí příslušníci Interahamwe.

6.5.2. Časové zařazení a alternativy

Mise byla založena hned po uzavření Dohody o příměří z Lusaky, tedy v červenci 1999. Poslední rozšíření mandátu mise MONUC proběhlo v roce

¹⁷¹ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1797 z 30. ledna 2008. S/RES/1797 (2008).

¹⁷² Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1856 z 22. prosince 2008. S/RES/1856 (2008).

¹⁷³ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1925 z 28. května 2010. S/RES/1925 (2008).

2010, ale zároveň bylo rozhodnuto, že mise se transformuje do jiné mise, která již více odpovídá situaci v DRC a tedy v roce 2010 byla ukončena a na její místo nastoupila mise MONUSCO.

6.5.3. Typ mise

Hned od začátku měla mise úkoly řadící se do druhé generace misí. Tyto vyplývaly již z první Dohody o příměří. Jejich součástí bylo dohlížení na dodržování příměří, zajištění distribuce humanitární pomoci, konzultace se všemi stranami a nalezení plánu pro odzbrojení, demobilizace a reintegrace, stejně jako dohled na stažení cizích vojáků z Demokratické republiky Kongo. Postupem času se její úkoly prohlubovaly a konkretizovaly a nakonec se mise MONUC stala nejrobustnější a největší mírovou operací té doby. Její konec a nahrazení misí MONUSCO znamenalo přechod od peacekeepingu k peacebuildingu.

6.5.4. Základní cíle mise

6.5.4.1. Omezení násilí

Základní cíle peacekeepingových misí jsou dle Diehla a Druckmana celkem tři. Omezení násilí mezi aktéry sporu je první a nejdůležitější cíl každé operace. Diehl a Druckman v tomto bodě hodnocení kladou celkem prostou otázku: „Je stále přítomno násilí?“

Během působení mise MONUC se kromě stálého porušování lidských práv odehrálo několik krizí ve větším rozsahu. První velká krize přišla v Bunie v květnu 2003. Když se jednotky Ugandských národních obranných sil (UPDF) stáhly z oblasti Ituri, kde leží město Bunia, rozhořel se tam ozbrojený konflikt mezi etnickými milicemi, které chtěly mít město pod kontrolou. MONUC měla v té oblasti 700 mužů a nebyla schopna zabránit krveprolití. Krize vyvolala operaci Artemis vedenou EU, která si vyžádala do oblasti 1 500 vojáků na tři měsíce pro obnovení práva a pořádku.¹⁷⁴ V návaznosti na tuto krizi Rada bezpečnosti rozšířila počet jednotek v na 10 800 a poskytla jim právo podle kapitoly VII Charty OSN v provincii Ituri a obou provinciích Kivu.¹⁷⁵ Méně než rok po zažehnutí nejhoršího v Ituri, v květnu roku 2004 vypukla další vlna násilí v Bukavu mezi příslušníky FARDC a vojáky loajálními suspendovanému veliteli MRC Julesovi Mutebutsimu. Laurent Nkunda, důstojník RCD-G začal ofenzivu z Gomy na podporu Mutebutsiho a došel se svými jednotkami až 35 kilometrů severně od Bukavu. MONUC hrozila použitím síly, pokud bude pokračovat v pochodu na letiště a město. Nkunda hrozbu ignoroval a

¹⁷⁴ Boshoff, H. (2009) Blurred Vision From Ituri to North Kivu, MONUC's Lack of Vision Has Hindered Its Effectiveness. *Journal of International Peace Operations*. Vol. 4, No. 4 p. 15.

¹⁷⁵ Tull, D. M. (2009) Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War. *International Peacekeeping*, Vol. 16, No. 2, p. 216 - 217

pokračoval. Podařilo se mu částečně zabrat letiště a dočasně byl zastaven 15 kilometrů od Bukavu. Přesto ale Bukavu dobyl a výsledkem bylo rabování, znásilňování a vraždy ve velkém měřítku. Síly MONUC nesměly zasáhnout. MONUC měla instrukce neužívat sílu od civilního velení mise.¹⁷⁶ V reakci na tuto krizi rozšířila Rada bezpečnosti mandát MONUC podle kapitoly VII na celé území Konga a autorizovala další 5 900 peacekeepingových sil.¹⁷⁷

V aspektu omezení násilí mise MONUC selhala. Přestože se podařilo stabilizovat zemi v určitém smyslu, většina násilných sporů a se vrátila na místo svého původu, tedy na východ země. Je nešťastné, že když se připravovaly volby, které byly zcela jistě úspěšné, odvrátila se pozornost a prostředky od základního úkolu, tedy omezit a zastavit násilí v zemi a to zejména proti civilnímu obyvatelstvu, které utrpělo v celém konfliktu nejvíce.

6.5.4.2. Zadržení násilí

Dalším aspektem je omezení šíření konfliktu na další území a aktéry. „Rozšířil se konflikt geograficky?“

Vzhledem k jeho přeshraničnímu charakteru, konflikt v Demokratické republice Kongo byl rozšířen mimo hranice již před vstupem mise OSN. Působením mise se konflikt spíše stabilizoval a postupně se stáhla cizí vojska a tím se uzavřel spíše na území Demokratické republiky Kongo. Problémem zůstali uprchlíci, kteří navzdory MONUC stále byli v ohrožení a tak i během závěrečné fáze docházelo k odchodům civilního obyvatelstva, zejména do Středoafričské republiky, kde jich přibýlo za poslední rok mise nejméně 100 000.

„Je v konfliktu zapojeno více, nebo méně aktérů?“

Původně bylo v konfliktu zapojeno celkem sedm států a mnoho povstaleckých skupin. Na konci mise MONUC se podařilo stabilizovat situaci, ačkoli přetrvávaly problémy a bylo třeba věnovat pozornost velkému množství problémů, podařilo se eliminovat cizí vojska z území a z 11 provincií se 8 dalo považovat za relativně bezpečné. Počet aktérů sporu se tedy snížil a to přispělo i k většímu bezpečí v Demokratické republice Kongo.

6.5.4.3. Vyřešení sporů mezi aktéry

Dlouhá léta špatné vlády měla za následek rozpad státní autority v Demokratické republice Kongo a také vedla k převratu. Obzvláště na východě země situace zůstala téměř beze změny, co se týče dosahu státní autority. Pokračovala zde korupce, což mělo i vliv na výběr daní a znovu nastolení práva a pořádku, což i zdržuje decentralizační proces a zvyšuje to napětí mezi

¹⁷⁶ Boshoff, H. (2009) Blurred Vision From Ituri to North Kivu, MONUC's Lack of Vision Has Hindered Its Effectiveness. *Journal of International Peace Operations*. Vol. 4, No. 4 p. 15 – 16.

¹⁷⁷ Tull, D. M. (2009) Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War . *International Peacekeeping*, Vol. 16, No. 2, p. 216 - 217

centrální vládou a místními úřady. Ve východních částech země též dochází k exploataci přírodního bohatství, není zde možnost pracovat legálně, nebo se vzdělávat. Přes určitá zlepšení, infrastruktura je v hrozném stavu a je to jedna z překážek obchodu a přístupu autorit státu na území. V tomto kontextu měla MONUC nadále asistovat vládě s poskytováním bezpečného prostředí pro civilní obyvatelstvo v oblasti a zajišťovat volnou a bezpečnou cestu pro humanitární pomoc a organizace, dále měla poskytovat logistickou podporu pro stabilizační aktivity. Také měla poskytovat podporu národní policii a FARDC.¹⁷⁸

Jednání o urovnání sporů se Rwandou probíhala, probíhala i vzájemná diplomatická výměna a proces navazování vztahů mezi státy.

Všechny tyto aktivity společně s podporou místních institucí, vládou práva, odzbrojením a nastolením demokratické vlády měly vést k vyřešení problémů. Problémy se ale za dobu působení mise MONUC vyřešit nepodařilo a na její místo nastoupila MONUSCO. Je třeba na tomto místě uvést, že původních sporů bylo hned několik a na konci mise MONUC byl program řešení na dobré cestě.

6.5.5. Dohled nad volbami

V návaznosti na desetiletí autoritářské vlády a vleklého násilného konfliktu, se v DRC v roce 2006 konaly první volby, ve kterých se účastnilo více stran, po téměř čtyřiceti letech. Volební proces měl být základním kamenem pro národní demokratizaci a měl přinést mír do DRC, protože většina bojujících ozbrojených sil byla stažena, odložila zbraně, nebo alespoň pozastavila boje, někteří radikálové dokonce zmizeli úplně. Diskurs se posunul k zobrazení síly jako získané skrze politické vítězství, spíše než skrze ozbrojený konflikt. Tyto volby legitimizovaly vládu, jak na mezinárodní úrovni, tak i ke sjednocení stejně smýšlejících politických sil Konga. Organizace ústavního referenda v roce 2005 a národních a provinčních voleb v roce 2006 je jedním z úspěchů, které si MONUC může připsat. Logistická operace velkého rozsahu dopomohla k registraci 25 milionů ze zhruba 28 milionů voličů na 50 000 volebních místech. Podporou sdílení moci a organizací postkonfliktních voleb MONUC sledovala postup určený pro válkou zmítané oblasti. Tento přímý postup zaměřený na transformaci pomocí elit nebyl pro Kongo zcela vhodný. Mnohé bylo ještě třeba zlepšit pro transformaci země směrem k demokratickým procesům a institucím. Pokrok směrem k demokratické politice byl pomalý a nerovnoměrný, zvláště kolem politických práv menšin, svobodným a objektivním sdělovacím prostředků, vnímavosti a odpovědnosti politického vedení a právního státu v zemi. Volby v roce 2006 se skládaly z obou národních a provinčních voleb v červenci a prezidentských voleb v říjnu. Joseph Kabila byl vyhlášen vítězem prezidentského klání s 58 % hlasů, před Jean-Pierrem Bembou se 42 %. Kabilova podporující platforma politických stran, Aliance prezidentské většiny (Aliance de la Majorité Présidentielle - AMP), také vyhrál volby do Národního

¹⁷⁸ Thirty-first report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo S/2010/164 30 March 2010 par 75 - 78

shromáždění a většinu v sedmi z jedenácti provinčních shromáždění. Bembova Unie pro národ (Union pour la Nation - UN) se tak setkala s velkou porážkou.¹⁷⁹

6.5.6. Odzbrojení, demobilizace a reintegrace (DDR)

V Demokratické republice Kongo byl proces DDR spojen s reformou bezpečnostních sil (security sector reform - SSR), která dala možnost bývalým bojovníkům buď odevzdat zbraně a stát se civilistou, nebo projít výcvikem a stát se členem Ozbrojených sil Demokratické republiky Kongo (Armed Forces of the Democratic Republic of the Congo – FARDC). Kvůli komplexnosti konfliktu se musela DRC vypořádat i s bojovníky z jiných států. V Kongu byl proces DDR zabezpečován Národní komisí pro demobilizaci a opětovného návratu (National Commission for Demobilisation and Reinsertion – CONADER), která byla zřízena a vedena Národním plánem pro odzbrojení, demobilizaci a opětovný návrat (National Plan for Disarmament, Demobilisation and Reinsertion - PNDDR) a financována Světovou bankou. Cizí státní příslušníci procházeli procesem DDRRR (Disarmament, demobilisation, repatriation, reintegration or resettlement) koordinovaným MONUC, řízeným Mezinárodním demobilizačním a reintegračním programem (the Multi-Country Demobilisation and Reintegration Program - MDRP) v čele se Světovou bankou a Rozvojovým programem OSN (UN Development Programme - UNDP), jehož hlavním cílem bylo odzbrojit a navrátit do země původu. V lednu roku 2007 CONADER odzbrojil a demobilizoval 115 000 dospělých bojovníků a 54 000 dětí spojených s ozbrojenými silami (*enfants associés aux forces et aux groupes armées* - EAFGA). Pouze 44 600 vojáků (samozřejmě z řad dospělých) se chtělo zapojit do sil FARDC a většina dětí byla navrácena do jejich domovů za podpory Dětského fondu OSN (UNICEF).

V únoru 2007 bylo přibližně 85 000 dospělých a do 20 000 dětí čekajících na proces DDR. Programem DDRRR do února 2007 prošlo přibližně 14 000 vojáků a rodinných příslušníků cizích ozbrojených sil (hlavně ze Rwandy, Ugandy a Burundi). Demilitarizace konžských ozbrojených sil byla komplikovaná a komplexní, protože se pokoušela spojit demilitarizaci s integrací do národní armády. Proces DDR měl tři hlavní cíle: Transfer zbraní od bojovníků k rukám MONUC a následně FARDC; Dát bojovníkům možnost se integrovat do oficiální armády, nebo civilního života; a Změnit hlavní funkci FARDC na posilování národní bezpečnosti. Ti, kteří si vybrali integraci do armády, podléhali Jednotným vojenským strukturám (Integrated Military Structure – SMI), které současně s FARDC a MONUC, vedli *centres de brassage*, což byla výcviková střediska. Proces *brassage* trval 45 dní a zahrnoval vojenský trénink, po kterém se mohl bojovník zapojit do národní armády, většinou na jiném místě než odkud pocházel. Ti, kteří si vybrali civilní život, obdrželi 110 USD na pokrytí nákladů

¹⁷⁹ Kadima, D.; Leonard, D. K.; Schmitt, A. (2009) Elections in the Democratic Republic of Congo in 2006. Journal of African Elections. Vol. 8, No. 1, p. 1 – 2.

na cestu zpět domů a základní potřeby a pak každý měsíc 25 USD na období jednoho roku, tak aby pokryli základní životní výdaje, dokud nebude zřízen komunitní program. V provincii Orientale, v Ituri, byl zřízen speciální program známý jako Ituri DCR založený 2004, který byl zaměřen na opětovný návrat do komunity a do roku 2006 nebyl součástí PNDDR. Za toto úvodní období demilitarizoval 18 000 bojovníků.¹⁸⁰

Navzdory úspěšnému odzbrojení významné části ozbrojenců, vláda a mezinárodní společenství stále čelily mnoha výzvám v demilitarizaci regionů Kivu. Významnou překážkou byli lídři ozbrojených skupin a milic, kteří nechtěli opustit své domovy v rámci *brassage* a chtěli dál bránit svá domovská území a obyvatelstvo. Integrace armády byla další velkou výzvou. Vojáci různého původu, výcviku i přesvědčení tvořili diversifikovanou skupinu, kterou bylo těžké sjednotit do profesionální republikánské armády. Navíc nově rekrutovaní vojáci pokračovali v soukromých aktivitách a to včetně rabování, únosů apod. Další výzvou byla nově vzniklá hnutí a ozbrojené skupiny, které nebyly součástí původních dohod. Nebylo jasné, zda a jak je do procesu DDR a do armády zapojit. Později bylo rozhodnuto o zahrnutí všech skupin, které se budou chtít odzbrojit dobrovolně. Následkem této politiky otevřenosti je, že armáda přijala mnoho vůdců ozbrojených skupin a měla mnoho velících důstojníků a málo vojáků. Klasická armádní struktura tedy byla obrácena a tím se i zkomplikovala její reforma. Vyskytovaly se i případy oportunistu, kdy se skupiny chápaly zbraní a pak procházely DDR pro vlastní finanční zisk. Tato situace byla dále zhoršována fluktuací malých zbraní v regionu. Spíše než jejich dostupnost, jako jejich nízká cena, co činilo velké problémy. Proces reintegrace bývalých ozbrojenců do civilního života se také ukázal být velmi komplexním. Lákavé benefity jako plat, příspěvky na jídlo, zdravotní péče, civilní oděvy, přidělení pozemků, výcvik a poradenství se zaměřovaly hlavně na ekonomickou reintegraci, ale sociální a politická reintegrace byla opominuta.¹⁸¹

Přítomnost cizích ozbrojenců na východě DRC byla velkou hrozbou pro stabilitu země a dávala konfliktu regionální rozměr. MONUC měla mandát implementovat program DDRRR pro cizí vojáky. Repatriace ale probíhala velmi pomalu. V roce 2007 bylo odhadováno, že zhruba 600 rebelů zůstává stále v Kongu. Rwandská vláda vydala listinu bojovníků FDLR hledaných pro genocidu z roku 1994, což mohlo také pozdržet jejich návrat domů. Lídři FDLR také zabíjeli ty, kteří se pokusili odejít, ale největším zpomalením bylo, že dle mandátu MONUC byla repatriace dobrovolná. Nebylo možné repatriaci nijak urychlit ani vynutit. V roce 2005 FARDC vedly operaci proti FDLR a MONUC jim poskytovala logistickou podporu. MONUC v programu DDR v Kongu poskytovala bezpečnost v přijímacích centrech, sbírala zbraně a poskytovala

¹⁸⁰ Thakur, M. (2007) Demilitarising militias in the Kivus (eastern Democratic Republic of Congo). African Security Review Vol. 17, No. 1, p. 54 - 55

¹⁸¹ Thakur, M. (2007) Demilitarising militias in the Kivus (eastern Democratic Republic of Congo). African Security Review Vol. 17, No. 1, p. 62 - 63

dopravu a tak pomohla národní agentuře CONADER odzbrojit přes 165 000 bývalých bojovníků. Na konci roku 2007 čekalo přibližně 80 000 dalších registraci do programu DDR, to bylo způsobeno odlivem peněz. V souladu se svým mandátem MONUC měla omezenou roli při procesu DDR, stejně jako při procesu SSR (Security sector reform), kde měla za úkol spolupředsedat Společné komisi pro reformu bezpečnostního sektoru, ta navrhovala plány pro formování nové národní armády a policie.

Proces DDR-SSR se setkal s několika překážkami. Koordinovaný systém DDR a SSR v podstatě neexistoval, protože přechodná vláda byla disfunkční a politické elity se soustředily na nadcházející volby. Neexistence národního politického závazku pro prioritizaci formování efektivní armády vedl částečně k roztržitém snah a dezorganizaci komplexního procesu DDR-SSR. Různí dárci přispívali jejich vlastními projekty a to dále narušovalo jednotu systému. Vládě vyhovovaly více bilaterální smlouvy, které přinášely do programu více peněz. Mezinárodní společenství vidělo DDR-SSR proces spíše než jako dlouhodobý program a výzvu pro mír a bezpečnost v zemi jako proces vedoucí k organizaci voleb, což byl klíčový úkol transformačního procesu v zemi. Dokončení volebního procesu neposkytlo SSR příliš dobrou perspektivu. Jednání o SSR s mezinárodními partnery bylo odloženo vládou, nebo ztroskotalo na neschopnosti nalézt koncept, který by mohli podporovat. DDR a SSR proces neuspěl, ale velký podíl musíme přičíst vládě a mezinárodním partnerům, ne jen MONUC.¹⁸²

Problémů procesu DDR-SSR bylo několik. Jedním z hlavních bylo pokračující násilí a boje, hlavně na východě země. Přes 300 000 ozbrojenců, kteří se sešli z bývalých rebelských skupin během přechodné vlády mezi lety 2002 a 2006, bylo zapojeno do bojů, když probíhalo jejich odzbrojení. Přestože možnosti, jako přírodní zdroje, přilákali zahraniční dárci pro sponzoring SSR-DDR procesu, stále trpěl podfinancováním. Během přípravy na volby, v letech 2004 až 2006 se většina prostředků věnovala právě jim a na bezpečnostní sektor bylo vynaloženo jen málo zdrojů, přestože boje pokračovaly v Severním i Jižním Kivu. Dokonce i po volbách bylo mezi lety 2006 a 2010 méně než 2 % oficiální rozvojové pomoci využito na proces SSR. Přesto je impozantní kolik mezinárodních dárců a přispěvatelů se do procesu zapojilo. OSN, EU a bilaterální smlouvy s jednotlivými dárci tvořili různorodou skupinu, která se zasadila o snahu reformovat armádu. Tato mimořádná pozornost ale zároveň celý proces zpomalovala, protože narušovala schopnost tyto snahy koordinovat a zefektivnit. Vláda měla na této situaci podíl, protože si mohla dárci vybírat a neposkytovala žádnou zastřešující koordinační politiku. Dárci mezi sebou odmítali sdílet informace a namísto spolupráce se mezi nimi vyvinula rivalita. Stávalo se, že po výcviku poskytnutém zahraničními silami, byly jednotky rozpuštěny, namísto aby zůstaly ve funkčním módu. Konžská strana si na tomto

¹⁸² Tull, D. M. (2009) Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War . International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 219 - 220

nesla vinu následkem logistiky, rozpočtu a nedostatku politické vůle se situací něco dělat.¹⁸³

V roce 2009 se podařilo 3 751 příslušníků Demokratických sil pro osvobození Rwandy FDLR (Democratic Forces for the Liberation of Rwanda - FDLR) repatriovat do Rwandy, z nichž bylo 1 564 cizích bojovníků včetně 42 dětí spojených s ozbrojenými silami a skupinami a 2 187 bylo rodinných příslušníků. Tato repatriace byla třikrát vyšší než v roce 2008. MONUC navíc získala dalších 433 konžských členů FDLR, kteří se měli zapojit do programu. Vláda svolila, aby konžští bojovníci cizích sil byli zapojeni do programu národního odzbrojení, demobilizace a reintegrace. Vláda také zvažovala, že ostatní síly, které nezapadají do programu DDR, získají do programu dočasný přístup skrze Mezinárodní bezpečnostní a stabilizační podpůrnou strategii (International Security and Stabilization Support Strategy). V prosinci 2009 se zapojily i jednotky Mai Mai a založily shromáždění v Severním Kivu 10. ledna 2010. Program se na doporučení Generálního tajemníka otevře i vyšším důstojníkům FDLR, kteří nejsou spojeni, nebo obviněni z aktů genocidy, nebo dalších závažných zločinů proti civilnímu obyvatelstvu. Hodnotící mise také doporučila, aby MONUC poskytla podporu programů pro zbývající ozbrojené složky v Severním a Jižním Kivu, Katanze a Maniema a pomohla najít fondy pro programy, které nebudou pokryty z nákladů Světové banky, pro dalších 30 000 elementů FARDC, které by se měli odzbrojit v kontextu reformy armády.¹⁸⁴

6.5.7. Ochrana lidských práv

Oblast ochrany lidských práv jsou dle Druckmana a Diehla jsou nastoleny čtyři základní otázky:

- 2) Byla genocida odvrácena?;
- 2) Snížila se úroveň porušování lidských práv?;
- 3) Byla určena území ochráněna?;
- a 4) Byli „chránění obyvatelé“ opravdu ochráněni?

Kromě výše zmíněných krizí docházelo v DRC k porušování lidských práv ve velkém měřítku a to i ze strany vládních sil a i ze strany rebelů. Podle zprávy vydané v roce 2010 ochrana obyvatel v Demokratické republice Kongo zůstávala velkou výzvou. V DRC pokrčovalo porušování lidských práv, počty vnitřně vysídlených osoby zůstávaly vysoké, přestože registrovaných navrácených obyvatel bylo přes milion, v Severním Kivu přibližně 850 000. V Severním Kivu a Jižním Kivu zůstávala míra bezpečnosti velmi nízká, zaznamenáno bylo porušování lidských práv a útoky na civilní obyvatelstvo. V zemi zůstávalo přes 350 000 vnitřně vysídlených osob a dalších přibližně 130 000 uprchlo přes hranice. Lidská práva a jejich porušování zůstaly v Kongu

¹⁸³ Wile'n, N. (2013) Identifying the spoilers in the security sector reform – disarmament demobilisation and reintegration process in the Congo. Defense & Security Analysis, Vol. 29, No. 2, p. 120 - 121

¹⁸⁴ Rada bezpečnosti OSN. Třicátá první zpráva Generálního tajemníka OSN o Misi v Demokratické republice Kongo ze dne 30. března 2010. S/2010/164., par 56

velmi problematické. K jejich porušování docházelo jak na straně rebelských hnutí, tak i na straně bezpečnostních složek, včetně policie a dalších složek, které měly obyvatelstvo chránit. Také byly zaznamenány hrozby proti členům bezpečnostních sborů a mise MONUC. Během krátké doby dvou měsíců na počátku roku 2010 bylo údajně zabito více než 250 civilistů, další desítky byly uneseny a tisíce se daly na útěk. Více než 50 porušení lidských práv bylo spolehlivě prokázáno na straně FARDC a postaveno před soud.¹⁸⁵

Na začátku mise MONUC bylo v DRC 1,7 milionu vnitřně vysídlených osob. Během následujících čtyř let operace se toto množství neměnilo nijak výrazně. V roce 2003 dokonce narostlo na 3,4 milionu, než pomalu kleslo na 1,1 milionu do roku 2006. Další boje v Severním Kivu vedly k novému zvýšení v roce 2007. Jejich počet klesal se stoupající přítomností mise MONUC, hlavně postupnému navyšování jednotek a zdrojů do východní části Demokratické republiky Kongo. Přestože nové boje a nestabilita na východě pokračovaly, ve zbytku země došlo ke stabilizaci a tím k návratu uprchlíků do svých domovů.¹⁸⁶

Během konfliktu v Kongu byli rekrutováni dětští vojáci. Systematická rekrutace pokračovala i v průběhu mise MONUC a tyto případy byly hlášeny i v roce 2009, kdy bylo zaznamenáno 848 nových případů rekrutace včetně 52 dívek. Tyto praktiky se objevovali hlavně v provinciích Severní a Jižní Kivu, Katanga a Oriental. V DRC byly i případy násilí proti dětem, zaznamenáno bylo 23 případů zabití, 12 případů ublížení na zdraví a mnoho případů sexuálního násilí na dětech. Sexuální násilí je celkově významným problémem, který ohrožuje ženy a dívky. V roce 2009 bylo hlášeno v Severním Kivu 286 případů sexuálního násilí a dalších 360 v Jižním Kivu.¹⁸⁷

Přes veškerou snahu, kterou MONUC vyvinula pro ochranu civilního obyvatelstva, stále docházelo k porušování lidských práv a to včetně vražd, znásilnění a únosů. Situace oproti původnímu stavu dosáhla zlepšení, ale bezpečnost a ochrana civilních obyvatel byla i na konci mise stále velkou výzvou obzvláště ve východní části země.

6.6. Zhodnocení mise

Podle Dennise Tulla se dá MONUC rozřadit do několika fází dle svého mandátu a efektivity jednotlivých fází.

První fáze mise začala s jejím založením hned po uzavření Dohody z Lusaky a skončila v roce 2002, kdy byla uzavřena dohoda z Pretorie. V prvním období bylo rozmístěno 90 vojenských poradců pro navázání styků se signatáři. Na konci roku 1999 bylo vysláno 500 pozorovatelů a 5 037 vojáků k ochraně a

¹⁸⁵ Rada bezpečnosti OSN. Třicátá první zpráva Generálního tajemníka OSN o Misi v Demokratické republice Kongo ze dne 30. března 2010. S/2010/164., par. 60 - 65

¹⁸⁶ Tull, D. M. (2009) Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War . International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 220 - 222

¹⁸⁷ Rada bezpečnosti OSN. Třicátá první zpráva Generálního tajemníka OSN o Misi v Demokratické republice Kongo ze dne 30. března 2010. S/2010/164., par. 72 - 73

monitoringu implementace příměří.¹⁸⁸ Po dohodě mezi DRC, Rwandou a Ugandou o stažení vojsk z DRC byla mise dále rozšířena na 8 700 vojáků v roce 2002 a měla podporovat, na dobrovolné bázi, odzbrojení, demobilizaci, reintegraci, znovuosídlení a repatriaci cizích ozbrojených sil (DDRRR).¹⁸⁹ Během prvních tří let svého působení byla MONUC omezená, ale efektivní. S celkovým počtem necelých 4 000 personálu mise zaznamenala porušení příměří a eventuální stažení cizích sil.¹⁹⁰

Druhá fáze se dá zařadit do období mezi lety 2002 a 2004, kdy měla mise za úkol krom jiného podporovat transformaci a vládu národní jednoty.¹⁹¹ Přejídná vláda se stala centrem politické pozornosti a také centrem implementace dohod z Lusaky a Pretorie. Tímto posunem se zhruba 1 000 peacekeeperů přemístilo do Kinshasy.¹⁹² Třetí období mise MONUC trvalo podle Dennise Tulla od října 2004 do prosince 2006 a hlavní pozornost byla upřena na prezidentské, parlamentní a provinční volby. MONUC připravila logistickou operaci, která byla zaměřena na registraci voličů, referendum o ústavě a volby. Také probíhal výcvik konžské policie, která měla zajistit bezpečnost během těchto voleb. Mise byla podpořena také operací EU (EUFOR DRC, která dočasně pomáhala zajistit bezpečnost během voleb. Čtvrtá fáze mise přišla během voleb 2006 a trvala až do konce operace. Stále zbývalo splnit hodně základních úkolů: zajistit stabilní bezpečné prostředí, naplánovat reformu bezpečnostního sektoru, posílit vládu práva a pořádku a ochranu civilního obyvatelstva. MONUC také měla pomoci vládě s organizací místních voleb. Po volbách znovu propukalo násilí, hlavně v Severním Kivu, kde střety armády a rebelů daly do pohybu desítky tisíc civilistů. Mnoho bojovníků zůstalo mimo proces DDR. Formování bezpečnostního sektoru v podstatě neprobíhalo a násilí proti civilnímu obyvatelstvu a porušování lidských práv pokračovalo i nadále.¹⁹³ DRC čelila mnoha výzvám v rekonstrukci po konfliktu. Největšími hrozbami byly konžské a cizí ozbrojené skupiny, které ohrožovaly region a také poškozovaly možnosti opozice vyjádřit se proti vládě, kvůli stoupajícím represím. Během prvního roku vlády prezidenta Kabily opozice v Kinshase, hlavně podporovatelé Bemby a MLC, byli systematicky zavražďováni a obtěžováni prezidentskou stáží. Členové parlamentní opozice zorganizovali v březnu 2006 protest proti útokům na jejich domy a rodiny. Na konci ledna 2007 byl krvavě potlačen protest proti jmenování guvernéra v provincii Bas-Congo, přes sto obětí si vyžádal zásah armády a policie. Další střety se odehrály

¹⁸⁸ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1279 z 30. listopadu 1999. S/RES/1279 (1999) a Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1291 ze dne 24. února 2000. S/RES/1291 (2000).

¹⁸⁹ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1355 ze dne 15. června 2001. S/RES/1355 (2001).

¹⁹⁰ Tull, D. M. (2009) *Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War*. International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 217.

¹⁹¹ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1493 ze dne 28. července 2003. S/RES/1493 (2003).

¹⁹² Rada bezpečnosti OSN. Druhá zvláštní zpráva Generálního tajemníka o MONUC ze dne 27. května 2003. S/2003/566 par. 35 -38

¹⁹³ Tull, D. M. (2009) *Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War*. International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 217 - 218

v Kinshase v březnu 2007 mezi jednotkami Bemby a Kabilovou republikánskou gardou. Bemba navzdory dekretu, který nutil všechny bývalé viceprezidenty rozpustit svoje ozbrojené síly a nahradit je 12 policejními důstojníky pro potřeby ochrany, měl stále své jednotky. To vyústilo ve výše zmíněný střet a dalších několik dní se bojovalo přímo v Kinshase. Po obvinění ze vzpoury a pokusu o převrat se Bemba uchýlil do exilu. Podobně paralyzovaly město na několik dní střety Kabilových a Bembových jednotek v srpnu 2006. Ozbrojené střety mezi Bembovými strážci a vládními silami začaly ihned po oznámení jeho protikandidatury ve volbách. Republikánská garda den po této zprávě napadla jednotky MLC před Bembovou oficiální rezidencí během schůzky se zástupci MONUC a Mezinárodní komise pro podporu transformace v Demokratické republice Kongo (the International Committee in Support of the Transition in the Democratic Republic of the Congo - CIAT). Nikdo za to Kabilu veřejně neodsoudil, což mohlo mít za následek i to, že v březnu se udál podobný incident, kdy zahájil útok v centru Kinshasy, který vedl i ke zničení Bembovy helikoptéry. Ten to bral jako pokus o svůj život a začal si budovat silnější vojenské jednotky na ochranu. To ale vedlo ke ztátě jeho popularity. Politická strategie Bemby, který si budoval stranu jednoho muže, mu vzala i podporu některých členů a ty získal na svou stranu Kabila. Po odchodu Bemby do exilu neměla strana jasného vůdce a dva z jejích nejvyšších členů uspořádali stranický konges, kde sepsali memorandum prezidentu Kabilovi a žádali o povolení k Bembově návratu, v červenci 2007. Kongres měl za úkol také reorganizaci strany a nalezení nové nenásilné agendy, která by byla základem pro program strany. Po tomto kongresu se strana opět etablovala jako vedoucí opoziční strana. Kabila je naopak zase vnímán jako muž, který ukončil konflikt a začal proces demobilizace. Další vývoj v Kongu je v podstatě nezměněn. Země se stále potýká s korupcí a nestabilitou.¹⁹⁴

Situace v Kongu byla velmi složitá, v porovnání s předchozími dvěma misemi byla počáteční situace o mnoho horší. Do konfliktu byly zapojeny i okolní státy a vojáci z konfliktů, které se Kongo původně přímo netýkaly. Mise MONUC byla robustní a ve svém nejvyšším bodě měla téměř 20 000 osob, přesto ochrana civilního obyvatelstva nemůže být označena ani jako částečný úspěch, protože docházelo ke stálému porušování lidských práv a to i bezpečnostními složkami, kterým poskytovala mise MONUC také výcvik. Dílčího poklesu násilí bylo dosaženo, ale vzhledem k tomu, že zastavení násilí je jedním z hlavních cílů všech mírových operací, je toto jeden z hlavních neúspěchů mise. Násilí na nejzranitelnějších obyvatelích, tedy ženách a dětech bylo v DRC jedním z velkých problémů a MONUC se toto chování nepodařilo ani odstrašit, ani zastavit.

¹⁹⁴ Carayannis, T. (2008) USIP Special report. Elections in the DRC: The Bemba Surprise, p. 13 - 15

Závěr a zhodnocení

Cílem mé práce bylo zhodnotit, zda mise vedené regionálními, či sub-regionálními organizacemi mohou být stejně úspěšné jako mise vedené OSN. Kritéria úspěšnosti byly nastaveny jako celkem základní otázky, které se dotýkají všech misí. Níže již uvádím srovnání mezi misemi.

Základní cíle

Omezení násilí

ECOMICI

Jak je popsáno v kapitole věnující se ECOMICI násilné střety provázely celou dobu působení mise. Ačkoli byla uzavřena komplexní dohoda a příměří bylo uzavřeno ještě dříve. V bodě omezení násilí sice nastal vždy nějaký přechodný pokrok, ale vždy vypukly nové spory a násilnosti, do kterých se zapojovaly všechny strany konfliktu i samotné obyvatelstvo země. Přestože byla vytvořena zóna důvěry, politické neshody na úrovni jednání vlády a rebelů vedly k novým střetům a bezpečnost bez výskytu násilných střetů nebyla zajištěna.

AMIS

K omezení násilí docházelo buď dočasně, nebo vůbec. Je třeba říci, že mise AMIS byla personálně a logisticky velmi podhodnocená, takže neměla potřebné kapacity pro omezení násilí, nebo udržení příměří, které měla původně pouze monitorovat. Vyvinula iniciativy k preventivnímu odstrašení útoků, jako např. preventivní rozmístění na místě, kde se dal očekávat útok, nebo ochranu uprchlických táborů a „firewood patrols“, což vedlo k jistému zlepšení bezpečnosti určitých malých skupin a oblastí, ale celkově mise v tomto ohledu selhala.

MONUC

V aspektu omezení násilí mise MONUC selhala. Přestože se podařilo stabilizovat zemi v určitém smyslu, většina násilných sporů se vrátila na místo svého původu, tedy na východ země. Je nešťastné, že v době, kdy se připravovaly volby, které byly zcela jistě úspěšné, odvrátila se pozornost a prostředky od základního úkolu, tedy omezit a zastavit násilí v zemi a to zejména proti civilnímu obyvatelstvu, které utrpělo v celém konfliktu nejvíce.

Všechny tři mise selhaly v základním a prvotním cíli každé peacekeepingové operace, tedy v zastavení násilí. O to hůře, že nejzranitelnější jsou civilní obyvatelé, zejména ženy a děti. Nejen, že se jim nepodařilo násilnosti zastavit, ale za jejich působení většinou klesala míra násilí pouze na kratší dobu. Ať už jsou na vině nízké financování, špatné plánování, nebo nejasný mandát. Ochrana zejména žen a dětí by měla mít více pozornosti.

Zadržení násilí

ECOMICI

Zadržení násilí se misi ECOMICI podařilo. Otázka je, jestli na to neměla větší vliv operace Licorne, kterou vedla Francie. Rozmístění mise Licorne mělo pozitivní efekt hned od počátku krize, protože rebelové zůstávali na severu země a zároveň se dařilo dozorovat i hranice. Počet aktérů sporu zůstal víceméně stejný po celou dobu operace, takže se dá říci, že ač zastavení násilí nedopadlo na výbornou, omezit a uzavřít konflikt ve svých původních mantinelech se podařilo a tedy v tomto bodě mise ECOMICI uspěla.

AMIS

Na počátku konfliktu, tedy před mezinárodní intervencí proti sobě stály Súdánská vláda a jí najaté milice Janjaweedů a dvě rebelská hnutí SLM/A a JEM. Později došlo k rozštěpení hlavně na straně SLM/A, které se rozdělilo na vícero menších skupin, které nebyly zcela jednotné. To se ukázalo hlavně při podpisu Dárfúrské mírové smlouvy, kdy bylo jednáno se zástupci tří největších hnutí, a to JEM, původní SLM/A a frakcí vedenou Minni Minnawim, ale smlouvu podepsalo pouze SLM/ Minnawi, ostatní rebelská hnutí odmítla podepsat. Konflikt tedy časem měl více aktérů, čím více aktérů je zapojeno ve sporu, tím obtížnější je ho urovnat. V tomto bodě mise AMIS neměla úspěch.

MONUC

Vzhledem k jeho přeshraničnímu charakteru, konflikt v Demokratické republice Kongo byl rozšířen mimo hranice již před vstupem mise OSN. Působením mise se konflikt spíše stabilizoval a postupně se stáhla cizí vojska a tím se uzavřel spíše na území Demokratické republiky Kongo. Problémem zůstali uprchlíci, kteří navzdory MONUC stále byli v ohrožení a tak i během závěrečné fáze docházelo k odchodům civilního obyvatelstva, zejména do Středoafričské republiky, kde jich přibývalo za poslední rok mise nejméně 100 000.

Původně bylo v konfliktu zapojeno celkem sedm států a mnoho povstaleckých skupin. Na konci mise MONUC se podařilo stabilizovat situaci, ačkoli přetrvávaly problémy a bylo třeba věnovat pozornost velkému množství problémů, podařilo se eliminovat cizí vojska z území a z 11 provincií se 8 dalo považovat za relativně bezpečné. Počet aktérů sporu se tedy snížil a to přispělo i k většímu bezpečí v Demokratické republice Kongo. MONUC v této části hodnocení částečně uspěla.

V otázce zadržení násilí byly mise obecně úspěšnější, než v aspektu jeho samotného zastavení. Zvládnout se podařilo i konflikt v Kongu, který už přeshraniční byl v době rozmístění mise. V tomto ohledu všechny tři mise částečně uspěly.

Vyřešení sporů

ECOMICI

Třetí základní cíl mise je vyřešení hlavních sporů mezi aktéry. K vyřešení sporů došlo jen částečně, přestože diplomatické snahy byly od začátku krize v Pobřeží slonoviny výrazné a došlo k několika dohodám, z nichž hlavní byla LMA a její dodatek: program vlády národního smíření. V něm byly ustaveny body, které se snažily řešit kořeny problémů v Pobřeží slonoviny. Umístění mise ECOWAS proběhlo po vyhlášení příměří a mělo pomoci naplnit vládě dohodu o příměří uzavřenou v říjnu roku 2002 a později také dohodu z Linas-Marcoussis. Implementace LMA byla pomalá z několika důvodů. Jak prezident Gbagbo, tak skupiny, které reprezentovaly opozici, projevíli málo vůle pro její naplňování. Prezident rozšířil členy vlády o zástupce protivládních hnutí, byla zajištěna jejich bezpečnost pro výkon funkcí, byly prosazeny zákony o amnestii, zákony o ochraně migrantů za prací byly v době převádění mise ve schvalovacím procesu a mise, které chrání civilní obyvatelstvo a dohlíží na naplňování dohod, včetně procesu odzbrojení byly rozmístěny po celé zemi (jednotky ECOMICI, UNOCI a Licorne). Národní shromáždění je klíčový hráč v implementaci LMA. Jeho aktivity reflektují tempo politického pokroku. Je složen z 223 zástupců, ale nemají je ani RDR, ani FN. Došlo pouze k částečnému řešení problémů a v tomto bodě pak pokračovala dále mise UNOCI.

AMIS

Vyřešení problémů je jedním z nejdůležitějších prvků pro nastolení míru. Došlo k několika dohodám, jak je zmíněno výše. Jedna z prvních dohod měla jako důsledek i vznik AMIS. Další jednání probíhala i během působení mise a rozvíjela její mandát, ale zásadní téměř dva roky trvající jednání vyústila v Dárfúorskou mírovou smlouvu, bohužel tlak ze strany AU a dalších mezinárodních subjektů na podpis měly za následek, že ne všichni účastníci sporu ji podepsali. Dvě ze tří rebelských hnutí ji nepodepsala. DPA byla podepsána pouze Súdánskou vládou a frakcí SLM/Minnawi. Ostatní rebelské frakce se k podpisu nepřipojily. Celkově je text DPA příliš složitý, ambiciózní, obsahuje nerozvinuté koncepce, které vyžadují plný souhlas znesvářených stran a vzájemnou důvěru, která rozhodně v Súdánu nepanovala.

MONUC

Jednání o urovnání sporů se Rwadnou probíhala, probíhala i vzájemná diplomatická výměna a proces navazování vztahů mezi státy. Všechny tyto aktivity společně s podporou místních institucí, vládou práva, odzbrojením a nastolením demokratické vlády měly vést k vyřešení problémů. Problémy se ale za dobu působení mise MONUC vyřešit nepodařilo a na její místo nastoupila MONUSCO. Je třeba na tomto místě uvést, že původních sporů bylo hned několik a na konci mise MONUC byl program řešení na dobré cestě.

Ani jedné z misí, a to ani robustní misi OSN v Kongu, se nepodařilo vyřešit jádro problému a napětí přetrvalo dále. Velkým problémem byla i nedůvěra rebelských hnutí vůči vládě, která určité skupiny ostrakizovala a ani po uzavření dohod se tato situace příliš nezlepšovala. V Pobřeží slonoviny i chvíli před ukončením mise vláda násilně potlačovala protivládní demonstrace, v Dárfúru se nepřipojily hlavní rebelské skupiny k podpisu mírové dohody a vláda nepřestala s podporou milic, které rabovaly a ohrožovaly civilisty a v Kongu se stále zdržovaly cizí žoldáci, někteří s podporou rebelů, jiní s podporou vlády a další, protože se dokázali přizívat na přírodním bohatství a vláda ani mírové mise proti nim nedokázala zakročit. V tomto bodě všechny tři mise selhaly.

Dohled nad volbami

Dohled nad volbami se bohužel nedá přidělit všem misím, pouze mise MONUC připravovala a dohlížela na volby. Na druhou stranu to byl pro MONUC velký úspěch. Podařilo se zajistit volby, první demokratické po skoro čtyřiceti letech a přišlo k nim přibližně sedmdesát procent oprávněných voličů. Volby v režii mise MONUC proběhly v pořádku a dají se počítat jako významný úspěch mise.

Odzbrojení, demobilizace a reintegrace

ECOMICI

Program DDR byl schválen 9. ledna 2004 v Yamoussoukru Dohodou o společném operačním plánu (Joint Operation Plan – JOP) a pokynech pro DDR program, který předložila FANCI, FN a neutrální síly. Plán definoval všechny vojenské akce, které měly být podniknuty. Dále byla ustavena kontaktní skupina, která se skládala z osmi důstojníků FANCI a osmi důstojníků FN. Monitorovací a hodnotící procesy byly též v běhu. Objevily se ale též negativní jevy. Prezidentova návštěva Bouaké plánovaná na únor a březen 2004, která měla proces zahájit, byla zrušena z bezpečnostních důvodů a FN také měly silné námitky k této cestě. Zahájení procesu oznámené premiérem na 8. března 2004 bylo odloženo na neurčito kvůli politickým námitkám FN. První a nejdůležitější překážka byla politická: neschopnost a neochota všech stran celkově naplnit LMA. Nové síly (FN) odmítaly odzbrojit své jednotky a spolupracovat na DDR, dokud se neuskuteční další celonárodní volby. K tomu se vztahovala i netrpělivost veřejnosti s pomalým tempem procesu, který byl zpomalen i komplikovanými byrokratickými procedurami, které byly předpokladem pro zvládnutí procesu DDR. Podle JOP se předpokládalo, že se FANCI vrátí do kasáren, policie a četnictvo budou zajišťovat vnitřní bezpečnost, co se týče majetku a životů civilního obyvatelstva. UNOCI bylo dáno vedení procesu DDR a předpokládalo se, že odzbrojí rebely. Okolnosti ale způsobily, že policie a četnictvo zajišťovalo na jihu bezpečnost společně s UNOCI a na severu společně s FN. Na druhou stranu, dobrá příprava a pečlivé plánování procesu DDR je výhodnější, než implementace uspěchaného plánu, který má nižší šance na úspěch. Navzdory politickým překážkám se NF zdály připravené

spolupracovat s NCDDR. Přes tento pozitivní dojem bylo v době ukončení mise DDR pouze v rovině příprav a dojednávání detailů, takže se to dá hodnotit jako částečný úspěch v rovině obecné připravenosti proces zahájit. V reálném provedení ale pokrok učiněn nebyl.

AMIS

Vláda Súdánu se zavázala odzbrojit milice, které vyzbrojila a které má pod kontrolou nebo vlivem, v pěti různých dohodách: v dohodách z N'Djameny z 8. a 25. dubna 2004, v komuniké z 3. července 2004, v akčním plánu z 5. srpna 2004 a v protokolu podepsaném 9. října 2004 v Abuje. Rezoluce OSN 1556 a 1564 vládu také vyzývají k identifikaci a odzbrojení Janjaweedů. Tento požadavek nebyl naplňován. Naopak súdánská vláda využívala milice Janjaweedů opakovaně, vyzbrojovala je, financovala, rekrutovala nové členy a poskytovala jim výcvik. Súdánská vláda také trvale porušovala zbrojní embargo. Komise zjistila, že vláda, SLM/A a v menší míře i JEM soustavně, úmyslně a systematicky porušovali NHCA (N'djamena Humanitarian Ceasefire Agreement). Vláda také selhala ve svém závazku k identifikaci, neutralizaci a odzbrojení ozbrojených skupin pod svou kontrolou či vlivem.

Přes snahu vyřešit proces odzbrojení, byl tento důležitý proces ponechán vládě bez dalšího akčního plánu, nebo zakotvení v DPA. V Súdánu i v roce 2007 probíhala implementace CPA velmi pomalu a se zpožděním. Zejména, co se týče bezpečnostních ujednání o demobilizaci, odzbrojení a reintegraci. Zároveň pokračovalo klanové násilí a nejistota. Integrace milic SPLA se z velké části dařila naplňovat, ale další ozbrojené skupiny se dále vymykaly CPA. Z hlediska AMIS se nejedná o úspěch, protože měla právě pomoci naplňování dohod.

MONUC

V Demokratické republice Kongo byl proces DDR spojen s reformou bezpečnostních sil (security sector reform - SSR), která dala možnost bývalým bojovníkům buď odevzdat zbraně a stát se civilistou, nebo projít výcvikem a stát se členem Ozbrojených sil Demokratické republiky Kongo (Armed Forces of the Democratic Republic of the Congo – FARDC). Kvůli komplexnosti konfliktu se musela DRC vypořádat i s bojovníky z jiných států.

Demilitarizace konžských ozbrojených sil byla komplikovaná a komplexní, protože se pokoušela spojit demilitarizaci s integrací do národní armády. Proces DDR měl tři hlavní cíle: Transfer zbraní od bojovníků k rukám MONUC a následně FARDC; Dát bojovníkům možnost se integrovat do oficiální armády, nebo civilního života; a Změnit hlavní funkci FARDC na posilování národní bezpečnosti. Navzdory úspěšnému odzbrojení významné části ozbrojenců, vláda a mezinárodní společenství stále čelily mnoha výzvám v demilitarizaci regionů Kivu. Významnou překážkou byli lídři ozbrojených skupin a milic, kteří nechtěli opustit své domovy v rámci *brassage* a chtěli dál bránit svá domovská území a obyvatelstvo. Integrace armády byla další velkou výzvou. Vojáci různého

původu, výcviku i přesvědčení tvořili diversifikovanou skupinu, kterou bylo těžké sjednotit do profesionální republikánské armády. Lákavé benefity jako plat, příspěvky na jídlo, zdravotní péče, civilní oděvy, přidělení pozemků, výcvik a poradenství se zaměřovaly hlavně na ekonomickou reintegraci, ale sociální a politická reintegrace byla opominuta. MONUC měla mandát implementovat program DDRRR pro cizí vojáky. Repatriace ale probíhala velmi pomalu. Největším zpomalením bylo, že dle mandátu MONUC byla repatriace dobrovolná. Nebylo možné repatriaci nijak urychlit ani vynutit. V souladu se svým mandátem MONUC měla omezenou roli při procesu DDR, stejně jako při procesu SSR (Security sector reform), kde měla za úkol spolu-předsedat Společné komisi pro reformu bezpečnostního sektoru, ta navrhovala plány pro formování nové národní armády a policie.

Proces DDR-SSR se setkal s několika překážkami. Koordinovaný systém DDR a SSR v podstatě neexistoval, protože přechodná vláda byla disfunkční a politické elity se soustředily na nadcházející volby. Neexistence národního politického závazku pro prioritizaci formování efektivní armády vedl částečně k roztržité snahy a dezorganizaci komplexního procesu DDR-SSR. Dokončení volebního procesu neposkytlo SSR příliš dobrou perspektivu. Jednání o SSR s mezinárodními partnery bylo odloženo vládou, nebo ztroskotalo na neschopnosti nalézt koncept, který by mohli podporovat. DDR a SSR proces neuspěl, ale velký podíl musíme přičíst vládě a mezinárodním partnerům, ne jen MONUC. V roce 2009 se podařilo 3 751 příslušníků Demokratických sil pro osvobození Rwandy FDLR (Democratic Forces for the Liberation of Rwanda - FDLR) repatriovat do Rwandy, z nichž bylo 1 564 cizích bojovníků včetně 42 dětí spojených s ozbrojenými silami a skupinami a 2 187 bylo rodinných příslušníků. Tato repatriace byla třikrát vyšší než v roce 2008. V prosinci 2009 se zapojily i jednotky Mai Mai a založily shromáždění v Severním Kivu 10. ledna 2010. Program se na doporučení Generálního tajemníka otevře i vyšším důstojníkům FDLR, kteří nejsou spojeni, nebo obviněni z aktů genocidy, nebo dalších závažných zločinů proti civilnímu obyvatelstvu.

Zde můžeme obecně říci, že proces DDR nebyl úspěšný. Nelze však všechnu vinu dávat mírovým misím, velký problémem zde byly i samotné vlády a politická nevole k provádění programu. Mise zase naopak neměly donucovací charakter a v zásadě můžeme říci, že ve svých snahách částečně uspěly.

Ochrana lidských práv

ECOMICI

Přestože docházelo k masivnímu porušování lidských práv, jak bylo dostatečně popsáno výše. Mezinárodní společenství se po zkušenostech z Rwandy a Sierra Leone obávalo genocidy, ale jejich obavy nebyly naplněny. V otázce snížení úrovně porušování lidských práv byl pokrok učiněn spíše formální, než reálný. V době předání mise autoritě Spojených národů stále nebyl obnoven soudní

system na území ovládaných rebely. Vládní i rebelující jednotky stále páchaly přečiny a zločiny proti lidským právům. Civilní obyvatelstvo ale ochráněno nebylo. Dle důkazů a zpráv shrnutých výše, je zřejmé, že i přes politické deklarace o respektu lidských práv z obou stran sporu, se odehrávaly masové vraždy, znásilnění, rabování a ze strany rebelů dokonce i rekrutování dětských vojáků.

AMIS

Okolnosti ukazují, že AMIS byla schopna do určité míry civilní obyvatelstvo ochránit, ale je těžké určit, nakolik tato mise v tomto ohledu uspěla, protože zprávy jsou neúplné a pracují spíše na základě odhadů. Civilní obyvatelstvo Dárfúru dále trpělo násilím. Vládní síly bombardovaly vesnice, zabíjely civilisty, včetně vnitřně vysídlených osob, a spolupracovaly s Janjaweedy a kmenovými frakcemi při bourání vesnic a násilí na ženách. Vláda také podporovala čadské rebelské skupiny. I v posledním roce působení AMIS se vyskytovaly na území Súdánu praktiky únosů, včetně humanitárních pracovníků a vládních úředníků, a také mezikmenové únosy žen a dětí.

MONUC

Během konfliktu v Kongu byli rekrutováni dětské vojáci. Systematická rekrutace pokračovala i v průběhu mise MONUC a tyto případy byly hlášeny i v roce 2009, kdy bylo zaznamenáno 848 nových případů rekrutace včetně 52 dívek. Tyto praktiky se objevovali hlavně v provinciích Severní a Jižní Kivu, Katanga a Oriental. V DRC byly i případy násilí proti dětem, zaznamenáno bylo 23 případů zabití, 12 případů ublížení na zdraví a mnoho případů sexuálního násilí na dětech. Sexuální násilí je celkově významným problémem, který ohrožuje ženy a dívky. V roce 2009 bylo hlášeno v Severním Kivu 286 případů sexuálního násilí a dalších 360 v Jižním Kivu.

Přes veškerou snahu, kterou MONUC vyvinula pro ochranu civilního obyvatelstva, stále docházelo k porušování lidských práv a to včetně vražd, znásilnění a únosů. Situace oproti původnímu stavu dosáhla zlepšení, ale bezpečnost a ochrana civilních obyvatel byla i na konci mise stále velkou výzvou obzvláště ve východní části země.

V ochraně lidských práv všechny tři mise selhaly a to ve velkém měřítku. Nedokázaly ochránit civilní obyvatelstvo před násilím, sexuálním násilím, ani rabováním a vraždami.

Zhodnocení

Pokud sečteme odstavce výše, vybrané mise v zásadě nebyly úspěšné, nepodařilo se jim zastavit násilí, zadržet, ani vyřešit základní spory. Na rozdíl od OSN mají regionální organizace velmi omezené zdroje, ale úspěšnost těchto tří misí byla na podobné úrovni. Vnitrostátní (i mezistátní) konflikty jsou vždy velmi komplikované, pokud se navíc do konfliktu přidají i ozbrojenci z okolních států, je jasné, že vyřešení krize bude velmi složité a časově náročné. Je tedy třeba více investovat do regionálních organizací, které se mohou zabývat problémy již od počátku a snažit se násilným konfliktům předcházet. Mým cílem bylo zhodnotit, zda mise mimo OSN mohou dosahovat stejné úspěšnosti jako ty, které vysílá OSN. Mise, které jsem vybrala, ve své podstatě selhaly, ale tak se dá hodnotit i mise OSN. Obě operace, AMIS i ECOMICI, si vyžádaly schválení zásahu OSN, takže dodržely multilaterální přístup ke kolektivní bezpečnosti a nadřazenost OSN regionálním organizacím. Myslím si, že i přes celkové selhání, dosáhly mise dílčích úspěchů a věřím, že pokud by měly lepší podmínky, mohly by dosáhnout více.

Regionální peacekeeping je formou, která by se měla zcela jistě dále rozvíjet za použití určitých standardů, např. hlubších konzultací s OSN při přípravě a plánování. Je zcela nezbytné, aby regionální organizace dále rozvíjely snahy o výstavbu vojenských a technických kapacit v rámci svých možností, ale také v dalším a hlubším vzdělávání svých kapacit a školení civilního i vojenského personálu. Jako jeden z největších problémů při nasazování misí, kromě financování většina autorů vidí i špatné plánování a logistickou připravenost. Hodně výrazně to v mé práci bylo vidět u mise AMIS, kdy velmi rychlé nasazení pozorovatelů a jejich ochranných jednotek nemělo vybavení, ani co se týče kanceláří, nebo telefonů.

Na téma regionálního peacekeepingu by se jistě dala napsat celá kniha a téma by nebylo vyčerpáno, ale dle mého skromného srovnání jednotlivých příkladů jsem přesvědčená, že by mohl mít budoucnost. Bude to chtít ale ujít ještě velmi dlouhou a náročnou cestu. Jednak je třeba získávat do řad regionálních a sub-regionálních organizací kvalifikované odborníky a dále je vzdělávat, jednak je třeba navázat užší spolupráci s OSN. Největším problémem peacekeepingových misí mimo rámec OSN je financování. Mimo všechny ostatní problémy jsou finance nejpálčivější problém.

Regionální organizace budou mít vždy blíže k centru dění a pokud by jednaly s podporou OSN jak materiální, tak logistickou a plánovací, věřím, že by se dařilo mise daleko více zefektivnit.

I kdyby zachránily „pouze desítky“ životů, věřím, že to stojí za to.

Summary

My goal was to evaluate whether regional and sub-regional organisations can be successful in peacekeeping missions. Although in the overall missions failed, achieved partial success. The issues of violence reduction were not successful. During their deployment violence has dropped always only for a short period of time and this can not be counted as a success of the mission. Containment of violence has generally fared better, although countries in Africa have not high border protection, missions mostly managed the to hold conflict on its territory, the challenge then became the number of actors in conflict, in Sudan, number even increased, while in Congo the number of actors reduced. Resolving disputes is a very complex task and mission as such can only contribute through diplomacy and confidence building. At this point, despite all efforts and mediation of peace agreements we can not talk about success. Disarmament, demobilization and reintegration is another part of the tasks which the missions receive. Often they meet with resistance and disbelief amongst warring parties, but the UN DDR proces in Congo partially succeeded. Protecting of human rights is one of the most important tasks and one of the most common failures. Mission failed to protect civilians from sexual violence, murder, looting and other crimes. At this point, they all failed. Regional organizations have problems with financing, logistics, planning and staffing for the fulfillment of their missions. Although they have the advantage of knowledge of the environment, culture, they are closer to the conflict and can make decisions in a faster timeframe. I believe that peacekeeping on a regional basis has a future, but should be increasingly intertwined with the United Nations.

Použitá literatura

Africká unie. Protokol vztahující se k založení Mírové a bezpečnostní rady Africké unie. Durban, Jihoafrická republika. 9. července 2002. Dostupné z: <http://www.peaceau.org/uploads/psc-protocol-en.pdf>

Africká unie: Peace and Security Council (PSC) [online]. [cit. 12. ledna 2016]. Dostupné z: <http://au.int/en/organs/psc>

Africká unie. Ustavující akt Africké unie. Lomé, Togo. 11. července 2000. Dostupný z: http://www.au.int/en/sites/default/files/ConstitutiveAct_EN.pdf

Appiah-Mensah (2005) AU's Critical Assignment in Darfur Challenges and Constraints. African Security Review, Vol. 14, No. 2, p. 7 – 21.

Boshoff, H. (2009) Blurred Vision From Ituri to North Kivu, MONUC's Lack of Vision Has Hindered Its Effectiveness. Journal of International Peace Operations. Vol. 4, No. 4 p. 13 – 25.

Carayannis, T. (2003) The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach. Journal of Asian and African Studies. Vol. 38, No. 2-3, p. 232-255.

Carayannis, T. (2008) USIP Special report. Elections in the DRC: The Bemba Surprise, 16 s.

Consiliation Resources [online]. Hottinger, J. T. (2016) The Darfur Peace Agreement Expectations unfulfilled [cit. 20. února 2016]. Dostupné z: <http://www.c-r.org/accord-article/darfur-peace-agreement-expectations-unfulfilled>

Dárfúrská mírová smlouva. Abuja, Nigérie. 5. května 2006. Dostupné z: <http://www.un.org/zh/focus/southernsudan/pdf/dpa.pdf>

De Waal, A. (2007) Darfur and the failure of the responsibility to protect. International Affairs, Vol. 83, No. 6, p. 1039–1054

Diehl, Paul F., Druckman, Daniel. Evaluating peace operations. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2010, 238 s.

ECOWAS: ECOWAS Commission [online]. Political Affairs Peace and Security. [cit. 20. února 2016]. Dostupné z: <http://www.comm.ecowas.int/departments/political-affairs-peace-security/>

ECOWAS. Protokol vztahující se k mechanismu prevence, zvládnání a řešení konfliktů, peacekeeping a bezpečnost. Lomé, Togo. 10. prosince 1999. Dostupné z: http://www.zif-berlin.org/fileadmin/uploads/analyse/dokumente/ECOWAS_Protocol_ConflictPrevention.pdf

ECOWAS. Revidovaná smlouva ECOWAS. Cotonou, Benin. 24. července 1993. Dostupné z: <http://www.ecowas.int/wp-content/uploads/2015/01/Revised-treaty.pdf>

Ekengard, A. (2008): The African Union Mission in Sudan (AMIS) Experiences and Lessons Learned. FOI, Swedish Defence Research Agency, Stockholm, 59 s.

Ekonomická a sociální rada. Rasismus, rasová diskriminace, xenofobie a všechny formy diskriminace. Zpráva Doudou Diène, zvláštního zpravodaje pro současné formy rasismu, rasovou diskriminaci, xenofobii a související netoleranci. Addendum: Mise v pobřeží slonoviny. E/CN.4/2005/18/Add.3. Dostupné na: <https://documents-dds-ny.un.org/>

Gberie, L., Addo, P. Challenges of Peace Implementation in Côte d'Ivoire. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies, 2004., 84 s.

Goulding, M. (1993) The evolution of United Nations peacekeeping. International Affairs. Vol. 69, No. 3, p. 451 - 464.

Chin, S; Morgenstein, J.: No Power to Protect: The African Union Mission in Sudan, Refugees International Report. Washington DC.: Refugees International, 2005, 32p.

International Crisis Group (2004) Côte D'ivoire: No Peace In Sight. Africa Report N°82. Brusel, 2004, 40 s.

International Crisis Group (2005) The AU's Mission in Darfur: Bridging the Gaps. Africa Briefing N°28. Brusel, 16 s.

Jooma, B. M. (2006). Darfur and the Battle for Khartoum. South Africa Institute for Security Studies, Situation Report. Pretoria: Institute for Security Studies Publication, p. 16.

Kadima, D.; Leonard, D. K.; Schmitt, A. (2009) Elections in the Democratic Republic of Congo in 2006. Journal of African Elections. Vol. 8, No. 1, p. 14 – 49.

Koko, S. (2007) The Lusaka Ceasefire Agreement and Stability in the DRC. Conflict Trends, Vol. 13, No. 3, p. 32 – 37.

Human Rights Watch (2004) Côte d'Ivoire Accountability for Serious Human Rights Crimes: Key to resolving Crisis. Briefing Paper. October 2004, 17s.

Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2003 Vol. 15, No. 14 (A), 51 s.

Human rights watch (2003) Trapped Between Two Wars: Violence Against Civilians In Western Côte D'ivoire. Human Rights Watch. 2002, Vol. 14, No. 9 (A), 17 s,

Mírová a bezpečnostní rada Africké unie. Komuniké vydané 20. října 2004. PSC/PR/Comm.(XVII). Dostupné z: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Mírová a bezpečnostní rada AU. Komuniké o situaci v Africe ze dne 25. května 2004. PSC/AHG/Comm.(X) Dostupné z: <http://www.peaceau.org/uploads/communique-10th.pdf>

Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise o situaci v Dárfúru ze dne 20. října 2004. PSC/PR/2(XVII).

Mírová a bezpečnostní rada AU. Zpráva Předsedy komise poplatná paragrafu 5 Komuniké PSC/PR/COMM (XLV) o situaci v Dárfúru ze dne 10 března 2006. PSC/MIN/2(XLVI). Dostupné na: <http://www.peaceau.org/uploads/pscreporteng-46th.pdf>

Obi, C. I. (2009) Economic Community of West African States on the Ground: Comparing Peacekeeping in Liberia, Sierra Leone, Guinea Bissau, and Côte D'Ivoire. African Security. Vol. 2, No. 2-3, p. 119 – 135.

Organizace spojených národů. Dohoda o příměří z Lusaky. Lusaka, Nigérie. 23. července 1999. S/1999/815. Dostupné z: http://www.un.org/Docs/s815_25.pdf

Organizace spojených národů. Charta Organizace spojených národů. San Francisco, USA. 26. června 1945. Dostupný z: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>

Organizace spojených národů. UN Yearbook 2004. New York, USA, 2005. [online]. [cit. 20. února 2016]. Dostupné z: <http://www.unmultimedia.org/>

Organizace spojených národů: History of peacekeeping [online]. Post Cold-War surge. [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/surge.shtml>

Organizace spojených národů: History of peacekeeping [online]. The early years. [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/early.shtml>

Organizace spojených národů: History of peacekeeping [online]. The present. [cit. 20. listopadu 2015]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/present.shtml>

Organizace spojených národů: UNAMID [online]. Facts and figures. [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <https://unamid.unmissions.org/unamid-facts-and-figures>

Institute of Security studies [online]. Sudan Political and Security Information [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na: <https://www.issafrica.org/af/profiles/sudan/Politics.html>

Organizace spojených národů: United Nations Peacekeeping [online]. MONUC Background [cit. 10. března 2016]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/monuc/background.shtml>

Rada bezpečnosti OSN. Dopis Generálního tajemníka předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 24. ledna 2003. Annex: Zpráva urgentní mise v oblasti lidských práv v Pobřeží slonoviny. S/2003/90. Dostupné na: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Dopis od ambasadora Senegalu v Pobřeží slonoviny předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 2. prosince 2002. S/2002/1310. Dostupný na: <http://reliefweb.int/>

Rada bezpečnosti OSN. Dopis předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 27. ledna 2003. Annex 1. Dohoda z Linas-Marcoussis. S/2003/99 Dostupný na: <http://www.securitycouncilreport.org>

Rada bezpečnosti OSN. Dopis předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 27. ledna 2003. Annex 1I. Závěry z Konference hlav států a vlád o Pobřeží slonoviny. S/2003/99 Dostupný na: <http://www.securitycouncilreport.org>

Rada bezpečnosti OSN. Dopis stálého zástupce Senegalu v Pobřeží slonoviny předsedovi Rady bezpečnosti. Annex: Závěrečné komuniké Mimořádného summitu hlav států ECOWAS ze dne 18. prosince 2002. S/2002/1386. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Dopis stálého zástupce Toga v Organizaci spojených národů předsedovi Rady bezpečnosti ze dne 16. ledna 2003. Annex: Dohoda o příměří mezi vládou Pobřeží slonoviny, Lidovým hnutím velkého západu (MPIGO) a Hnutím pro spravedlnost a mír (MJP) ze dne 13. ledna 2003. S/2003/51. Dostupné z: <http://reliefweb.int/>

Rada bezpečnosti OSN. Druhá zvláštní zpráva Generálního tajemníka o MONUC ze dne 27. května 2003. S/2003/566 Dostupné z: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Prohlášení předsedy Rady bezpečnosti ze dne 20. prosince 2002. S/PRST/2002/42. Dostupné z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1279 z 30. listopadu 1999. S/RES/1279 (1999). Dostupný z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1291 ze dne 24. února 2000. S/RES/1291 (2000). Dostupný z: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1355 ze dne 15. června 2001. S/RES/1355 (2001). Dostupný z: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1797 z 30. ledna 2008. S/RES/1797 (2008). Dostupný z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1856 z 22. prosince 2008. S/RES/1856 (2008). Dostupný z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1925 z 28. května 2010. S/RES/1925 (2008). Dostupný z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1464 ze dne 4. února 2003. S/RES/1464 (2003). Dostupný z: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1493 ze dne 28. července 2003. S/RES/1493 (2003). Dostupný z: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1565 z 1. října 2004. S/RES/1565 (2004). Dostupný z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Sudán: Zpráva předsedy Komise o situaci v Dárfúru ze dne 13. dubna 2004. Dostupné na: <http://reliefweb.int/report/sudan/report-chairperson-commission-situation-sudan-crisis-darfur>

Rada bezpečnosti OSN. Třicátá první zpráva Generálního tajemníka OSN o Misi v Demokratické republice Kongo ze dne 30. března 2010. S/2010/164. Dostupné na: <http://www.securitycouncilreport.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Zpráva Generálního tajemníka OSN o Pobřeží slonoviny ze dne 26. března 2003. S/2003/374. Dostupné z: <http://www.un.org/>

Rada bezpečnosti OSN. Zpráva Mezinárodní vyšetřovací komise v Dárfúru Generálnímu tajemníkovi OSN z 25. ledna 2005. Dostupné z: http://www.un.org/news/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf

Saka, L.; Omede, A. J. (2012): From AMIS to UNAMID The African Union, the United Nations and the Challenges of Sustainable Peace in Darfur, Sudan. Canadian Social Science, Vol. 8, No. 1, p. 60 – 69.

Thakur, M. (2007) Demilitarising militias in the Kivus (eastern Democratic Republic of Congo). African Security Review Vol. 17, No. 1, p. 52 – 67.

Tull, D. M. (2009) Peacekeeping in the Democratic Republic of Congo: Waging Peace and Fighting War . International Peacekeeping, Vol. 16, No. 2, p. 215 – 230.

US Department of State: Human Rights Report 2007 [online]. Sudan [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2007/100506.htm>

US Department of State: Human Rights Report 2008 [online]. Sudan [cit. 20. dubna 2016]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2008/af/119026.htm#>

Wile'n, N. (2013) Identifying the spoilers in the security sector reform – disarmament demobilisation and reintegration process in the Congo. Defense & Security Analysis, Vol. 29, No. 2, p. 117 – 127.

Zwanenburg, M. (2006) Regional Organisations and the Maintenance of International Peace and Security: Three Recent Regional African Peace Operations. Journal of Conflict and Security Law. Vol. 11, No. 3, p 483 - 508.